

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО
ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

Випуск 3, 2021

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

5-6 лютого 2021 року

Випуск 3

Харків – 2021

УДК 37.014 (477)
А 28

Рекомендовано до друку засіданням Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
(Протокол № 2 від 23 лютого 2021 року)

Рецензенти:

Романовський О.Г., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України;
Лазарєв М.І., доктор педагогічних наук, професор;
Дмитренко Г.А., доктор економічних наук, професор.

А 28 **Адаптивні процеси в освіті** : збірник матеріалів 6-го Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю; [за наук. ред. Г.В. Єльнікової, М.Л. Ростоки; ред. з заг. питань: Л.О. Лузан, О.О. Почусєва, З.В. Рябова]. Харків, Мачулін, 2021, Вип. 3, 160 с.

ISBN

Збірник матеріалів 6-го Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті», що відбувся 5-6 лютого 2021 року в режимі онлайн, містить тези доповідей учасників та основні організаційні документи заходу.

Тематику публікацій розміщено за науковими панелями Форуму. У роботах висвітлено актуальні питання розвитку освітньої галузі України, розкрито такі напрями, як: методологія адаптивного управління в освіті; адаптивність освітнього процесу в забезпеченні якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти; адаптивні технології в підготовці магістрів з управління закладами освіти; інформаційна аналітика як інструментарій регулювання адаптивних процесів в освіті та в організації наукових досліджень; активізація адаптивних процесів у підготовці фахівців вищої кваліфікації; адаптивний менеджмент в освіті; адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти; адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти.

Є роботи, у яких висвітлено адаптивні процеси у векторі трансформаційних змін в освітніх системах Бельгії, Білорусі, США, Польщі, Португалії. Розглянуто актуальну проблему формування й розвитку адаптивних процесів в національній системі освіти України та виділено певні адаптивні засади в цьому ключі.

Матеріали Форуму призначено для вивчення керівниками закладів освіти, науково-педагогічним працівникам, викладачами закладів післядипломної освіти, педагогічними працівниками закладів професійної (професійно-технічної) і позашкільної освіти, науковцям, службовцям урядових установ управління освітою, здобувачам освіти та всім тим, хто цікавиться проблематикою адаптивного управління в освіті.

За порушення норм академічної доброчесності й етичних вимог до подання результатів наукових досліджень, за релевантність і достовірність змісту та поданих інформаційних даних у тезах доповідей на засадах чинного законодавства відповідальність несуть автори тез доповідей.

УДК 37.014 (477)
А 28

© ГО «ШАУСПС», 2021
© Автори, 2021

ISBN

ЗМІСТ

Сльникова Галина Василівна. Вступне Слово	7
Програма форуму	8
Контент (тези доповідей учасників Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті»)	24
Наукова панель 1.	
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ	
Сльникова Галина Василівна Методологічні підходи до активізації адаптивних процесів в освіті	24
Білик Надія Іванівна Дисемінаційний підхід до освіти дорослих	28
Борова Тетяна Анатоліївна, Марчук Аліса Андріївна Методологічні засади адаптивних процесів в освітній діяльності вишів	30
Лапшина Ірина Сергіївна Адаптивний підхід до організації самомоніторингу педагогів в умовах інноваційного управлінського середовища	31
Ростока Марина Львівна Специфічні особливості адаптаційного процесу та загальні закономірності індивідуальної адаптації	35
Савченко Ірина Миколаївна Інтерактивний музей науки як STEM-проект Малої академії наук України	39
Сіданіч Ірина Леонідівна Методологічні засади духовно-морального виховання учнів Нової української школи	42
Тимошко Ганна Миколаївна Культурологічний підхід до підготовки керівників закладів загальної середньої освіти	44
Фесік Людмила Іванівна Інклюзивний підхід до професійної освіти студентів з особливими потребами в умовах освітнього процесу фахових коледжів.....	50
Наукова панель 2.	
АДАПТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Бацула Олександр Сергійович Адаптивні процеси гуманізації у закладах вищої освіти	53
Бойко Олег Миколайович Мотивація професійної діяльності науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти	55
Гоу Кванденг Адаптивність навчального процесу як фактор підвищення ефективності навчання	57
Євдокимова Наталя Олексіївна Прогнозування розвитку освітньої програми за аналізом її впровадження у закладі вищої освіти	59
Костіна Валентина Вікторівна Використання можливостей дуальної освіти як умова підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної галузі	61

Котелевець Олександр Олександрович Забезпечення якості дистанційного навчання майбутніх інженерів-педагогів з питань правової компетентності	62
Лаврентьєва Олена Олександрівна, Скрипник Людмила Володимирівна Підходи до організації інформаційно-консультативного середовища закладу вищої освіти	64
Полякова Ганна Анатоліївна Адаптивність освітнього процесу в системі внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті	66
Суліма Євген Миколайович Наскрізно-рівнева адаптація й діалогічна узгодженість організації освітнього процесу	69
Наукова панель 3.	
АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ	
Бачієва Лариса Олександрівна Адаптивне управління науково-дослідною діяльністю здобувачів освіти.....	72
Бруєва Вікторія Анатоліївна Формування компетентностей при професійній підготовці магістрів управління інтелектуальною власністю із залученням адаптивної технології.....	74
Григораш Віктор Валентинович, Хлебнікова Таліна Миколаївна Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління на адаптивних засадах в умовах післядипломної педагогічної освіти	78
Єрмоменко Ольга Анатоліївна Адаптивна система підготовки як засіб підвищення рівня професійної підготовки магістрів з управління закладом освіти	80
Савельєва Тетяна Анатоліївна Проведення профорієнтаційної роботи у коледжах в умовах карантинних обмежень на адаптивних засадах	82
Шемигон Наталія Юріївна Розвиток Я-концепції здобувача освіти в адаптивному інклюзивному просторі	83
Наукова панель 4.	
ІНФОРМАЦІЙНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ ТА В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	
Селецький Андрій Васильович Найвагоміші результати констатувального етапу наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» модернізації та реформування освіти	85
Агалець Інна Олександрівна Інформаційно-аналітична продукція Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України	86
Баніт Ольга Василівна Аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічного персоналу	88
Білоног Ганна Володимирівна Адаптивні цифрові технології: QR-код – перший крок у доповнену реальність.....	90

Bilotserkivets Iryna Petrivna Library Informational Space for Securing Adaptation in Education	93
Вараксіна Наталія Володимирівна Адаптивний інструментарій для створення предметної онтології в сфері освіти	94
Гермак Ольга Леонідівна Інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	96
Годецька Тетяна Іванівна Питання відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів (інформаційно-аналітичний аспект)	98
Гришко Вікторія Вікторівна Реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в Університетах Третього Віку	101
Гуралюк Андрій Георгійович Адаптація бібліотек до інформаційного суспільства	103
Котляр Юлія Вадимівна Адаптивність студентів-психологів як одна із особливостей їхньої професійної ідентичності	106
Лучанінова Ольга Петрівна Інформаційна аналітика у професійній діяльності сучасного викладача	108
Пітух Лілія Іванівна Методологічні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності в умовах адаптивного реформування закладів професійної (професійно-технічної) освіти	111
Середа Христина Володимирівна Інформаційна аналітика для підтримки наукових досліджень у галузі педагогічних наук	113
Черевичний Геннадій Семенович Нормативно-правова складова інформаційного аналізу при вкладанні студентам закладу вищої освіти курсу «Контроль та оцінювання знань учнів на уроках історії» ...	114
Наукова панель 5.	
АКТИВІЗАЦІЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	116
Давидова Наталія Андріївна Адаптивні технології у формуванні медіакультурної грамотності керівника закладу загальної середньої освіти	116
Скрипка Катерина Сергіївна Реалізація проєктної технології в управлінні готовності керівника закладу загальної середньої освіти до впровадження інклюзивного навчання	118
Наукова панель 6.	
АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ	121
Боднар Оксана Степанівна, Винничук Олег Теофілович Врахування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти	121
Гапон Леся Олексіївна Застосування елементів адаптивного менеджменту у роботі вчителя-словесника	123
Горішна Оксана Мирославівна, Семененко Галина Ярославівна Адаптивне управління у процесі впровадження змін у закладі освіти	125

Григораш Ольга Вікторівна Інноваційна діяльність педагогів закладу загальної середньої освіти як об'єкт управління в адаптивній школі	127
Івасів Ольга Василівна Використання адаптивних механізмів у управлінні проектами у закладі освіти	128
Любченко Надія Василівна Лідер і керівник в загальній середній освіті: в контексті часу реформ	130
Наукова панель 7.	
АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДньої ОСВІТИ	
Бацула Наталія Володимирівна Адаптивність освітнього процесу в умовах гуманізації закладу загальної середньої освіти .	134
Лузан Людмила Олександрівна Адаптивні технології як інноваційний інструментарій підвищення кваліфікації вчителів-словесників	135
Мірошниченко Вікторія Миколаївна Використання тестових технологій на уроках української мови в умовах адаптивного навчання	139
Мотуз Ганна Альбертівна Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти	143
Ноготушкіна Анастасія Дмитрівна Адаптивне навчання в закладах дошкільної освіти	145
Правда Світлана Іванівна Адаптивне навчання в закладі дошкільної освіти	146
Редька Ольга Олексіївна Тестовий контроль як умова забезпечення ефективного впровадження системи управління якістю вищої освіти	149
Рябов Олег Вячеславович ІКТ-компетентність вчителів закладів освіти в умовах пандемії	151
Наукова панель 8.	
АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ	
Bratslavska Alla Adaptive Process in the Educational Activities of Kharkiv National Air Force University in the Environment of Distance Learning During Lockdown	153
Cardoso Luis Miguel Adaptive Learning Processes in Portuguese Universities During the COVID-19 Pandemic	154
РІШЕННЯ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ»	156

Вступне слово

Адаптивні процеси управління поступово поширюється в різних сферах економіки України. Особливого значення набуває адаптивне управління у системі модернізації та реформування національної освіти, що здійснюється цілеспрямовано шляхом свідомого внесення змін до змісту, в технологію освітніх процесів, у створення та розвиток освітнього простору закладів освіти тощо. Свідоме перетворення, як правило, приводить до еволюційних змін тих ознак системи, які витримують випробування часом і залишаються затребуваними на гребні викликів сучасності.

Таким чином, задля забезпечення викликів сучасності доцільним є здійснення циклу самоорганізуючих функцій: планування, самомотивація, організація, контроль, регулювання, – стільки разів, за скільки кроків здійснюється вся діяльність. Це вимагає підвищення оперативності, прискорення дій і певних змін у діяльності в унісон змін середовища, що нас оточує. Кожний крок при цьому набуває ознак адаптивності шляхом активізації природної здатності людини змінюватися для збереження себе як біосоціальної системи. Проте таке збереження породжує і зворотні кроки: людина здатна змінювати ситуацію на свою користь. Тому активізація адаптаційних процесів має двосторонній характер, а саме: ми свідомо пристосовуємося під зміни оточення, але так само свідомо намагаємося пристосувати зміни оточення під свої потреби. Здійснення такої взаємоадаптації потребує органічного поєднання функцій контролю і регулювання, коли контроль з діагностичного перетворюється на поточно-коригувальний.

Розробленню та використанню адаптивних процесів в освіті присвячений циклічний форум Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», що започатковано у 2016 році в онлайн-форматі. За попередні роки відбулося вже п'ять наукових форумів всеукраїнського рівня. Нині статус заходу набагато підвищився. Й ось вже крокує 6-й Всеукраїнський науковий форум з міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті». Результати його проведення свідчать про зростання інтересу освітян (керівників, педагогів, науковців тощо) до проблематики адаптивних процесів у розвитку національної системи освіти. Важливо, що до участі у форумі долучилось понад 90 осіб (zareestrovano понад 100) із 12 областей України. Напрями заходу зацікавили певну низку учених й освітян зарубіжжя – із Республіки Білорусь, Бельгії, Польщі та Сполучених Штатів Америки. Наукові доповіді представлено 49 дослідниками, з них 20 – представники ГО ШАУСПС. Надіслано тези доповідей до публікації – 57 освітянами й науковцями. У збірнику матеріалів Форуму узагальнено, систематизовано та представлено до обговорення організаційні матеріали й тези доповідей форумчан (ідеї, результати досліджень тощо). Все оприлюднено на сайті Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами» (<http://adaptive.org.ua/>).

Слід відмітити, що регулярний випуск збірника за підсумками проведення форуму розпочато ще у 2019 році. Нині вже стартував третій випуск. Сподіваємось, що й він привнесе у скарбничку освітян цікавий досвід запровадження ідей активізації адаптивних процесів в освіті, як в управлінську, педагогічну, так й і в буденну практику професійної, громадської та повсякденної діяльності громадян України й зарубіжжя

З повагою, професор Галина Єльнікова

ПРОГРАМА

Шостого Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю

«АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ»

(м. Харків, 05.02.–06.02.2021)

Центр організації й проведення:

м. Харків, вул. Університетська, 6, Українська інженерно-педагогічна академія

Робочі мови: українська, російська, англійська, польська.

Online-канал форуму: <https://us02web.zoom.us/j/84825884039?pwd=eFRsUG9HVzEvN hXakN2S VLNlk4Zz09>

Місія форуму: обговорення актуальних питань використання технології адаптивного управління в освіті.

Цільова аудиторія:

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Сльникова Галина Василівна (голова) – доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Рябова Зоя Вікторівна (заступник голови) – доктор педагогічних наук, професор, заступник голови Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти НАПН України», м. Київ;

Купріянов Олександр Володимирович (співголова) – доктор технічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Кириченко Микола Олексійович (представник установи-організатора) – доктор філософії, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Київ;

Крижко Василь Васильович (представник установи-організатора) – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ;

Самойленко Оксана Анатоліївна (представник установи-організатора) – доктор педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ;

Покроєва Любов Денисівна (представник установи-організатора) – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків;

Полякова Ганна Анатоліївна (представник установи-організатора) – кандидат педагогічних наук, доцент, керівник відділу забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

Савченко Ірина Миколаївна (представник установи-організатора) – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, учений секретар Національного

центру «Мала академія наук України», член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Київ;

Лазарєв Микола Іванович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Ануфрієва Оксана Леонідівна – кандидат педагогічних наук, завідувачка аспірантурою і докторантурою ДЗВО «Університет менеджменту освіти НАПН України», м. Київ;

Боднар Оксана Степанівна – доктор педагогічних наук, доцент; професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;

Кравченко Ганна Юріївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

Лузан Людмила Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання мов і літератури КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», член Ради член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

Почуєва Ольга Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, член Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

Ростока Марина Львівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Національна академія педагогічних наук України, член Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Київ;

Селецький Андрій Васильович – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Національна академія педагогічних наук України, м. Київ;

Сорочан Тамара Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, директорка Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ФОРУМУ

Наукова панель 1. Методологічний аспект адаптивних процесів в освіті. Модератор: доктор педагогічних наук, професор Г. В. Єльнікова.

Наукова панель 2. Адаптивність освітнього процесу в забезпеченні якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Модератор: кандидат педагогічних наук, доцент Г. А. Полякова.

Наукова панель 3. Адаптивні технології в підготовці магістрів з управління закладами освіти. Модератор: кандидат педагогічних наук, доцент Л. О. Бачієва.

Наукова панель 4. Інформаційна аналітика як інструментарій регулювання адаптивних процесів в освіті та в організації наукових досліджень. Модератори: кандидат історичних наук, старший науковий співробітник А. В. Селецький, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник М. Л. Ростока.

Наукова панель 5. Активізація адаптивних процесів у підготовці фахівців вищої кваліфікації. Модератор: кандидат педагогічних наук, доцент О. Л. Ануфрієва.

Наукова панель 6. Адаптивний менеджмент в освіті. Модератор: доктор педагогічних наук, професор О. С. Боднар.

Наукова панель 7. Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти. Модератор: доктор педагогічних наук, доцент Г. Ю. Кравченко.

Наукова панель 8. Адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних вишів. Модератори: доктор педагогічних наук Я. А. Малихіна, аспірант О. П. Суховерхова.

ПРОГРАМНИЙ РЕГЛАМЕНТ

1-й день 05.02.2021 10.00–17.00	1. Відкриття Форуму. Вітальні слова учасникам. 2. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 3. Offline-обговорення виступів (поради, побажання, пропозиції, рекомендації, представлення ідей тощо) в науково-просвітницькому середовищі Форуму.
2-й день 06.02.2021 10.00–17.00	1. Online-презентація наукових панелей (виступи за програмою Форуму). 2. Online-дискурс: доповіді наукової школи «Адаптивні процеси в освіті». 3. Offline обговорення проблематики наукових панелей в науково-просвітницькому середовищі Форуму. 4. Позичювання роботи Форуму на сайтах установ-організаторів. 5. Наукова толока «Калейдоскоп вражень» в online-режимі. 6. Підбиття підсумків, завершення роботи Форуму: оголошення і прийняття рекомендацій Форуму. Наукове портфоліо Форуму. 7. Робоча нарада організаційного комітету щодо узагальнення і систематизації рекомендацій учасників Форуму.

Регламент:

Привітання – до 2 хвилин

Доповідь на пленарному засіданні – до 10 хвилин

Виступ з інформацією у колі наукових панелей – до 7 хвилин

Повідомлення – до 3 хвилин

День перший

05 лютого 2021 року. Київський час: 10.⁰⁰-17.⁰⁰

ОФІЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ ФОРУМУ

ПРИВІТАННЯ:

Сльникова Галина Василівна – доктор педагогічних наук, професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків.

Купріянов Олександр Володимирович – доктор технічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків

Парафіянович Тамара Антонівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних радіотехнологій Білоруського державного університету інформатики і радіоелектроніки, м. Мінськ, Республіка Білорусь.

Наукова панель 1.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ

Модератор:

доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

Сльникова Галина Василівна

ВИСТУПИ:

Методологічні підходи до активізації адаптивних процесів в освіті

Сльникова Галина Василівна, доктор педагогічних наук, професор, Українська інженерно-педагогічна академія, голова ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;

Дисемінаційний підхід до освіти дорослих

Білик Надія Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського, м. Полтава;

Методологічні засади адаптивних процесів в освітній діяльності вишів

Борова Тетяна Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Кваліметричний підхід до оцінювання рівня вихованості учня закладу загальної середньої освіти

Гавлітіна Тетяна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Рівне;

Адаптація до освітніх викликів покоління «Z» та «A»

Жук Михайло Васильович, кандидат філософських наук, доцент, КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», м. Суми;

Адаптивний підхід до організації самомоніторингу педагогів в умовах інноваційного управлінського середовища

Лапишина Ірина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методик навчання, Національна навчально-реабілітаційна академія, м. Запоріжжя;

Методологічні підходи до управління науковою діяльністю педагогічного університету

Луценко Григорій Васильович, доктор педагогічних наук, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів;

Напрями професійної адаптації викладача закладу вищої освіти в умовах глобалізаційних викликів

Лучанінова Ольга Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки, Національна металургійна академія України, м. Дніпро;

Адаптивний підхід до використання маркетингових комунікацій в освітній діяльності

Рябова Зоя Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Специфічні особливості адаптаційного процесу та загальні закономірності індивідуальної адаптації

Ростока Марина Львівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, магістрантка кафедри психології Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України Міністерства соціальної політики України, м. Київ;

Інтерактивний музей науки як STEM-проект Малої академії наук України

Савченко Ірина Миколаївна, учений секретар, Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ;

Методологічні засади духовно-морального виховання учнів Нової української школи

Сіданіч Ірина Леонідівна, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Інклюзивний підхід до професійної освіти студентів з особливими потребами в умовах освітнього процесу фахових коледжів

Фесік Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, в. о. директора, Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький політехнічний коледж», м. Чернівці;

Інтелект-карти як методологічна основа організації адаптивного інформаційного простору здобувачів освіти

Штефан Людмила Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

ДИСКУРС:

Адаптивний підхід до системи інноваційного менеджменту в освіті

Мельник Світлана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, проректор з навчальної роботи, КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків;

Адаптивний підхід до управління сучасним закладом освіти

Супрун В'ячеслав Васильович, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ;

Культурологічний підхід до підготовки керівників закладів загальної середньої освіти

Тимошко Ганна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та методики викладання історії, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів.

Наукова панель 2.

АДАПТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Модератор:

кандидат педагогічних наук, доцент,
член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

Полякова Ганна Анатоліївна

ВИСТУПИ:

Підходи до організації інформаційно-консультативного середовища закладу вищої освіти

Лаврентьєва Олена Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро;

Прогнозування розвитку освітньої програми за аналізом її впровадження у закладі вищої освіти

Євдокимова Наталя Олексіївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціології, Університет державної фіскальної служби України, м. Київ;

Наскрізно-рівнева адаптація діалогічна узгодженість організації освітнього процесу

Суліма Євген Миколайович, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук, Університет державної фіскальної служби України, м. Київ;

Адаптивність освітнього процесу в системі внутрішнього забезпечення якості освіти в університеті

Полякова Ганна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, керівник відділу забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Використання можливостей дуальної освіти як умова підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної галузі

Костіна Валентина Вікторівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків.

ДИСКУРС:

Адаптивні процеси гуманізації у закладах вищої освіти

Бацула Олександр Сергійович, студент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Забезпечення якісної підготовки фахівців у закладах вищої освіти

Герасименко Юлія Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри статистики і економічного аналізу, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва, м. Харків;

Забезпечення якості дистанційного навчання майбутніх інженерів-педагогів з питань правової компетентності

Котелевець Олександр Олександрович, аспірант, кафедра креативної педагогіки та інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Побудова інноваційно-активного університету підприємницького типу на засадах якості освіти

Расвєнєва Олена, доктор економічних наук, завідувач кафедри статистики і економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Адаптивність навчального процесу як фактор підвищення ефективності навчання

Гоу Кванденг, аспірант, кафедра педагогіки, іноземної філології та перекладу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Підготовка майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми в контексті адаптивних процесів

Демченко Олена Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Мотивація професійної діяльності науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти

Бойко Олег Миколайович, здобувач освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків.

Наукова панель 3.

АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

Модератор:

кандидат педагогічних наук, доцент, член Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

Бачієва Лариса Олександрівна

ВИСТУПИ:

Адаптивне управління науково-дослідною діяльністю здобувачів освіти

Бачієва Лариса Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;

Адаптивність змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх молодших бакалаврів зі спеціальності «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

Бакатанова Вероніка Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;

Розвиток Я-концепції здобувача освіти в адаптивному інклюзивному просторі

Шемигон Наталія Юрійвна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;

Проведення профорієнтаційної роботи у коледжах в умовах карантинних обмежень на адаптивних засадах

Савельєва Тетяна Анатоліївна, заступниця директора з навчально-виховної роботи, Харківський державний професійно-педагогічний коледж імені В. І. Вернадського, м. Харків.

ДИСКУРС:

Формування компетентностей при професійній підготовці магістрів управління інтелектуальною власністю із залученням адаптивної технології

Брусєва Вікторія Анатоліївна, аспірантка кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління на адаптивних засадах в умовах післядипломної педагогічної освіти

Григораш Віктор Валентинович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри наукових основ управління, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків;

Адаптивні технології у формуванні медіакультурної грамотності керівника закладів загальної середньої освіти

Давидова Наталія Андріївна, аспірантка, Державний вищий заклад освіти «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Адаптивна система підготовки як засіб підвищення рівня професійної підготовки магістрів з управління закладом освіти

Єрмоєнко Ольга Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, докторантка кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

Наукова панель 4.

ІНФОРМАЦІЙНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ РЕГУЛЮВАННЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ ТА В ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Модератори:

відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу
Селецький Андрій Васильович;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу,
член Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
Ростока Марина Львівна

ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти»:

Особливості інформаційно-аналітичного супроводу діяльності НАПН України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти

Селецький Андрій Васильович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Інформаційна аналітика в організації наукових досліджень

Ростока Марина Львівна, кандидат педагогічних наук (доктор філософії), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ.

ВИСТУПИ:

Інформаційна аналітика в академічній школі

Аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників (інформаційно-аналітична діяльність Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України)

Баніт Ольга Василівна, доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ;

Інформаційна аналітика у професійній діяльності сучасного викладача

Лучанінова Ольга Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки, Національна металургійна академія України, член Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Дніпро;

Адаптація бібліотек до інформаційного суспільства

Гуралюк Андрій Георгійович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ.

Інформаційна аналітика у вищій та професійній школі

Інформаційно-аналітична діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти як важлива складова адаптивних процесів

Данилюк Мирослав Петрович, директор Вищого професійного училища № 13 м. Івано-Франківська;

Методологічні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності в умовах адаптивного реформування закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Пітух Лілія Іванівна, голова методичної комісії класних керівників, викладач професійно-теоретичної підготовки, Вище професійне училище № 13 м. Івано-Франківська;

Інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти

Гермак Ольга Леонідівна, кандидат педагогічних наук, викладач-методист, викладач електротехнічних дисциплін, Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область;

Адаптивність студентів-психологів як одна із особливостей їхньої професійної ідентичності (інформаційно-аналітичний аспект)

Котляр Юлія Вадимівна, магістрантка кафедри психології, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України Міністерства соціальної політики України, м. Київ.

ДИСКУРС:

Інформаційно-аналітична продукція Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України

Агалець Інна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Адаптивні процеси в системі дистанційної освіти

Баранова Лілія Миколаївна, старший викладач, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ;

Адаптивні цифрові технології: QR-код – перший крок у доповнену реальність

Білоног Ганна Володимирівна, викладач, ВСП «Одеський автомобільно-дорожній фаховий коледж ДУ «Одеська Політехніка», м. Одеса;

Бібліотечний інформаційний простір у забезпеченні адаптивності в освітній галузі

Білоцерківець Ірина Петрівна, молодший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Адаптивний інструментарій для створення предметної онтології в сфері освіти

Вараксіна Наталія Володимирівна, науковий співробітник сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Сучасний стан розвитку неформальної освіти в Україні

Ващенко Любов Іванівна, аспірантка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ;

Базові характеристики адаптивних процесів в системі професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи у ФРН

Говорун Ірина Василівна, учитель початкових класів, Загальноосвітня школа № 226 м. Києва;

Питання відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів (інформаційно-аналітичний аспект)

Годецька Тетяна Іванівна, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Підготовка менеджерів інформаційно-комунікаційних технологій в Україні: сучасний стан і перспективи

Горетько Тетяна В'ячеславівна, старший викладач, Державний університет телекомунікацій, м. Київ;

Реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в Університетах Третього Віку

Гришко Вікторія Вікторівна, аспірантка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, м. Київ;

Активізація адаптивних процесів в управлінні професійним розвитком вчителів польської мови в Україні

Маслова Тетяна Василівна, учитель, Уладівська середня загальноосвітня школа I-II ступенів Літинського району, Вінницької області;

Інформаційна аналітика для підтримки наукових досліджень у галузі педагогічних наук

Середа Христина Володимирівна, науковий співробітник сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Змістове спрямування адаптивних процесів підготовки майбутніх вчителів англійської мови в умовах дистанційного навчання

Штепура Алла Павлівна, викладач, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, Чернігівська область.

День другий

06 лютого 2021 року. Київський час: 10.00-17.00

Наукова панель 5. АКТИВІЗАЦІЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Модератор:

кандидат педагогічних наук, доцент

Ануфрієва Оксана Леонідівна

ВИСТУПИ:

Адаптація технології «Eduscum» у підготовці здобувачів вищої освіти

Ануфрієва Оксана Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Управління приватним закладом загальної середньої освіти як проєктно-орієнтованою організацією

Котелевець Катерина В'ячеславівна, аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Управління розвитком конкурентоспроможності закладу загальної середньої освіти

Літкевич Алла Миколаївна, аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти», директор Бучанського НВК «СЗОШ I-III ступенів – ЗОШ I-III ступенів» №4

Розвиток системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти

Михасюк Оксана Костянтинівна, аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти», директор Богодухівської гімназії № 1, м. Богодухів;

Управління закладом загальної середньої освіти в умовах упровадження змішаного навчання

Віролайн Оксана Василівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Комунальний заклад освіти «Середня загальноосвітня школа № 58» Дніпровської міської ради, м. Київ;

Активізація адаптивних процесів у дидактичній моделі підготовки докторів філософії: з досвіду роботи

Скрипник Марина Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ;

Управління процесом позиціонування закладів загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг

Дмитрук Зоя Анатоліївна, головний спеціаліст Департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, м. Одеса.

ДИСКУРС:

Управління освітнім процесом закладу загальної середньої освіти на основі хмарних технологій

Борсук Дмитро Валерійович, директор загальноосвітнього закладу № 73 м. Києва, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Розвиток маркетингової компетентності керівників гуртків закладів позашкільної освіти в системі неформальної освіти

Борсук Олеся Володимирівна, керівник гуртка Центру творчості дітей та юнацтва «Шевченківець», аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти України

Марчук Інна Володимирівна, аспірантка, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Становлення і розвиток відкритих університетів США та Канади

Осадчук Валентина, аспірант, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Реалізація проєктної технології в управлінні готовності керівника закладу загальної середньої освіти до впровадження інклюзивного навчання

Скрипка Катерина Сергіївна, аспірантка III-го курсу навчання, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління на адаптивних засадах в умовах післядипломної педагогічної освіти

Хлебнікова Таліна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри наукових основ управління, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків.

Наукова панель 6.
АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Модератор:

доктор педагогічних наук, професор

Боднар Оксана Степанівна

ВИСТУПИ:

Врачування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти

Боднар Оксана Степанівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;

Застосування елементів адаптивного менеджменту у роботі вчителя-словесника

Гапон Леся Олексіївна, кандидат філологічних наук, викладач, консультант, Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу, м. Тернопіль;

Використання адаптивних механізмів у управлінні проектами у закладі освіти

Івасів Ольга Василівна, учитель, Гімназія № 9, м. Межигірськ;

Адаптивне управління у процесі впровадження змін у закладі освіти

Горішна Оксана Мирославівна, заступник директора, Тернопільська загальноосвітня школа I-III ступенів, ім. Б. Лепкого, м. Тернопіль.

ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ БІЛОРУСЬКИХ ПАРТНЕРІВ:

Адаптивное управление реализацией профессиональных компетенций будущих педагогов-программистов

Парафіянович Тамара Антоновна, преподаватель кафедры информационных радиотехнологий Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники, г. Минск, Республика Беларусь;

Адаптивное применение системы электронного обучения в образовательном процессе

Бущик Елизавета Александровна, магистрант Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники, г. Минск, Республика Беларусь;

Образовательная онлайн-платформа как элемент персонализации обучения

Новоселов Никита Александрович, студент Белорусского государственного университета информатики и радиоэлектроники, г. Минск, Республика Беларусь.

ДИСКУРС:

Врахування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти

Винничук Олег Теофілович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;

Інноваційна діяльність педагогів закладу загальної середньої освіти як об'єкт управління в адаптивній школі

Григораши Ольга Вікторівна, директор, Харківська ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 Харківської міської ради Харківської області, м. Харків;

Лідер і керівник в загальній середній освіті: в контексті часу реформ

Любченко Надія Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права ЦПО, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ;

Адаптивне управління у процесі впровадження змін у закладі освіти

Семененко Галина Ярославівна, учитель-логопед, Тернопільська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4 імені Богдана Лепкого, м. Тернопіль;

Управління підготовкою майбутніх адміністраторів в закладах професійної (професійно-технічної) освіти

Уклеїна Лілія Анатоліївна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Державний навчальний заклад «Богуславський центр професійно-технічної освіти», м. Богуслав, Київська область.

Наукова панель 7.

АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Модератор:

доктор педагогічних наук, доцент,
член Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
Кравченко Ганна Юрївна

ВИСТУПИ:

Деякі аспекти впровадження адаптивних технологій навчання в закладах освіти

Кравченко Ганна Юрївна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Адаптивне навчання в закладах дошкільної освіти

Ноготушкіна Анастасія Дмитрівна, вихователь-методист, Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 357 Харківської МР», м. Харків;

Адаптивні технології як інноваційний інструментарій підвищення кваліфікації вчителів-словесників

Лузан Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри, КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків.

ДИСКУРС:

Адаптивність освітнього процесу в умовах гуманізації закладу загальної середньої освіти

Бацула Наталія Володимирівна, учитель початкових класів вищої категорії, методист, Харківська гімназія № 52 Харківської міської ради Харківської області, м. Харків;

Використання тестових технологій на уроках української мови

Мірошниченко Вікторія Миколаївна, учитель української мови та літератури, Комунальний заклад «Харківський навчально-виховний комплекс «Гімназія-школа I ступеня» № 24 імені І. Н. Питікова Харківської міської ради Харківської області», м. Харків;

Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти

Мотуз Ганна Альбертівна, директор, Комунальний заклад «Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 32 імені двічі Героя Радянського Союзу О. О. Головачова Харківської міської ради Харківської області», м. Харків;

Адаптивне навчання на уроці англійської мови

Наумова Олена Андріївна, заступник директора з навчально-виховної роботи, Харківська спеціалізована школа I-III ступенів № 29 Харківської міської ради Харківської області, м. Харків;

Адаптивне навчання в закладі дошкільної освіти

Правда Світлана Іванівна, директор, Комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) № 338 Харківської міської ради», м. Харків;

Тестовий контроль як умова забезпечення ефективного впровадження системи управління якістю вищої освіти

Редька Ольга Олексіївна, магістрантка кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків;

ІКТ-компетентність вчителів закладів освіти в умовах пандемії

Рябов Олег Вячеславович, учитель інформатики, Харківська ЗОШ № 6, м. Харків.

Наукова панель 8.

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ

Модератори:

доктор педагогічних наук

Малихіна Яна Анатоліївна,

аспірантка

Суховерхова Олена Петрівна

ВИСТУПИ:

'Instrumental Competencies of Future Teachers – is (as) a Factor of Adaptive Process'

Malykhina Yana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, Methodology and Management of Education, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv;

Digital Assessment Tools in E-Learning Systems

Streltsov Volodymyr, Professor of Management Department of Pomeranian Academy in Słupsk, Poland;

Adaptive Learning Processes in Portuguese Universities During the COVID-19 Pandemic

Cardoso Luis Miguel, Ph.D in Modern Languages and Literatures, Professor, Polytechnic Institute of Portalegre, Portugal;

Learning Experience of Online Education in USA

Klimko Anastasiya, Master of University of California, Berkeley, USA;

Career Guidance as the Way to Activate the Adaptive Traits of the Individual

Sukhoverkhova Olena, Research Student, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine;

Adaptive Process in the Educational Activities of Kharkiv National Air Force University in the Environment of Distance Learning During Lockdown

Bratslavskaya Alla, Senior Teacher of the Aviation English Department, Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, Ukraine.

**ОФФЛАЙН-ОБГОВОРЕННЯ ВИСТУПІВ (ПОРАДИ, ПОБАЖАННЯ, ПРОПОЗИЦІЇ, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ ІДЕЙ ТОЩО) В НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ ФОРУМУ
06 лютого 2021 року з 16:00 до 17.00 год**

РОБОЧА НАРАДА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ ЩОДО УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЇ РЕКОМЕНДАЦІЙ УЧАСНИКІВ ФОРУМУ

ЗАКРИТТЯ ФОРУМУ. ОГолошення РЕКОМЕНДАЦІЙ. НАУКОВЕ ПОРТФОЛІО

Сльникова Галина Василівна (голова), доктор педагогічних наук, професор, голова Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», професор Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків;

Рябова Зоя Вікторівна (заст. голови), доктор педагогічних наук, професор, заступник голови Ради Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти НАПН України».

ЗВІТ МОДЕРАТОРІВ ЗА НАПРЯМАМИ НАУКОВИХ ПАНЕЛЕЙ:

Полякова Ганна Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, керівник відділу забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Бачієва Лариса Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія

Ростока Марина Львівна, кандидат педагогічних наук (доктор філософії), старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, НАПН України, м. Київ;

Ануфрієва Оксана Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ;

Боднар Оксана Степанівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира, м. Тернопіль;

Кравченко Ганна Юріївна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;

Малихіна Яна Анатоліївна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;

Суховерхова Олена Петрівна, викладач, Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 60, аспірантка УІПА, кафедра педагогіки методики та менеджменту освіти, м. Харків.

Менеджер-організатор:

Лузан Людмила Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання мов і літератури, КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків.

Маркетинговий супровід:

Сльникова Олена Вікторівна, кандидат педагогічних наук, SMM-маркетолог, фаундер і керівник онлайн-проектів, м. Чернігів.

КОНТЕНТ

(ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ»)

Наукова панель 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ

Модератор:

Голова Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»,
професор Української інженерно-педагогічної академії,

доктор педагогічних наук, професор
Єльнікова Галина Василівна

Виступи:

Методологічні підходи до адаптивного навчання в закладах освіти

Єльнікова Галина Василівна

galina/yelnikova@gmail.com

Для розкриття методологічних підходів до організації адаптивного навчання в закладах освіти визначимо суть кожного поняття.

Методологія (гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) – вчення про правила мислення при створенні теорії науки [2]. Питання методології досить складне, оскільки саме це поняття тлумачиться по-різному. Багато зарубіжних наукових шкіл не розмежовують методологію і методи дослідження. У вітчизняній науковій традиції методологію розглядають як учення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження.

Найчастіше *методологію* тлумачать як теорію методів дослідження, створення концепцій, як систему знань про теорію науки або систему методів дослідження. *Методику розуміють як сукупність прийомів дослідження, включаючи техніку і різноманітні операції з фактичним матеріалом* [13, с. 63-84].

Підхід зазвичай тлумачать як: думку, погляд, з позиції якої розглядається об'єкт; напрям у науці, дослідженнях; сукупність односпрямованих за змістом принципів і методів, які не виходять за рамки підходу [11].

Методологічний підхід – у широкому розумінні цього слова є системою принципів та методів пізнання як філософських, так і конкретно наукових, що ґрунтуються на певних теоретичних положеннях, концепціях, парадигмах [10, с. 20].

Навчання – це організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого

застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці. Цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини [3, с. 223].

Адаптивний – в Словнику іншомовних слів О. Мельничука – розкривається як пристосований; адаптивні ознаки – як спеціальні пристосування організму, що дають йому змогу існувати у даному середовищі [12, с. 46].

Адаптивне навчання розкривається в педагогічній літературі як дидактична система набуття компетентності, яка враховує *індивідуальні особливості* в організації навчальної діяльності учнів, що надає їм можливість вибудувати власну освітню траєкторію, зважаючи на індивідуальний темп навчання, глибину освоєння змісту й освітні потреби [8].

В. Бондар зазначає, що адаптивне навчання трактується як процес становлення продуктивних взаємовідношень між студентом та освітнім середовищем, у якому навчання є системотвірним компонентом з тенденцією переходу від суб'єкт-об'єктних (асиміляція) до суб'єкт-суб'єктних способів взаємодії (акомодація), які виступають базовими для реалізації адаптивної функції навчання, проектування індивідуальної, особистісно-орієнтованої траєкторії професійного розвитку та саморозвитку студентів [1, с. 49].

Ми розуміємо адаптивне навчання як спеціальне пристосування процесу навчання до мінливого середовища для *опанування учнями способів і методів життєвого пристосування до змінних умов існування*.

Заклад освіти у законодавстві України розглядається як юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність [6, ст. 1, п. 6].

Про які методологічні підходи ми сьогодні будемо говорити і які ми використовуємо у своїй діяльності? Для відповіді на ці питання ми зазначимо певні методологічні рівні пізнання/знань:

Перший, філософський рівень, що складають основні категорії діалектики, закони діалектичного матеріалізму й загальні принципи пізнання. Тут мають значення закони діалектичного матеріалізму – закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількості у якість і закон заперечення.

Другий, рівень загальнонаукової методології, до якого належать загальнотеоретичні підходи. Для нашої освітньої галузі важливими на сьогодні є такі підходи, як: системний, діяльний і синергетичний, що не виключає всі інші загально педагогічні підходи.

Для системного підходу важливим є те, що розгляд та вивчення будь-якого педагогічного явища чи процесу здійснюється з позицій упорядкованої множини взаємопов'язаних компонентів (мети, змісту, методів, засобів, форм і результатів навчання), що є цілісним утворенням.

Діяльний підхід здійснюється на основі принципу єдності свідомості та діяльності, вагомим є також принцип інтеріоризації-екстеріоризації. Врахування першого принципу дозволяє органічно поєднати теоретичні знання і практичні навички в освітньому процесі. Реалізація другого принципу заснована на теорії поетапного формування розумових дій і понять А. Леонтєва, П. Гальперина, Д. Ельконіна, Н. Талізної та інших психологів, за якою виокремлюються півні

етапи засвоєння принципово нових знань та практичних навичок а саме: мотиваційний; попереднє ознайомлення з дією; виконання матеріалізованої дії відповідно до навчальних завдань у зовнішній матеріальній, розгорнутій формі; зовнішня мова (учні проговорюють вголос дію, ту операцію, яку в даний момент освоюють; беззвучне усне мовлення (учні проговорюють про себе дію, ту операцію, яку в даний момент освоюють); автоматичне виконання дій, що відпрацьовуються.

Синергетичний підхід – це *міждисциплінарний науковий напрям, що ґрунтується на ідеях системності та цілісності світу, уявленнях людини про світ і себе в ньому; теорією систем, що саморозвиваються, самоорганізуються, процесів становлення «порядку через хаос», нестійкості як основоположної характеристики процесів еволюції* [7, с. 79].

Третій, конкретно-науковий рівень, включає інтернаукові знання всього комплексу наук про людину. Для нас важливими є компетентнісний, особистісно-орієнтований та контекстний підходи.

Компетентнісний підхід в освітньому процесі включає знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості. Він передбачає постійне оновлення знань, оволодіння новою інформацією, формування умінь відповідно до змін у суспільстві для успішного вирішення професійних завдань.

Особистісно-орієнтований підхід передбачає співробітництво, саморозвиток та соціалізацію суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій.

Як зазначає А. Наход (починаючий науковець Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля), цей підхід спонукає педагогів на визнання студента активним суб'єктом освітнього процесу, взаємини учасників якого будуються за суб'єкт-суб'єктним принципом; створення умов для повноцінного прояву й гармонійного розвитку всіх особистісних функцій студентів на фоні їх професійного становлення, набуття професійних знань і умінь, формування своєрідного особистісного досвіду [9, с. 73].

Контекстний підхід передбачає організацію освітнього процесу з використанням методів і засобів предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності, яку хоче придбати людини. Це вже за інтересами кожного здобувача освіти. У чому полягає організація адаптивного навчання? Перш за все, в адаптивній взаємодії учасників освітнього процесу за адаптивними принципами [4]:

1. Принцип пріоритетного визнання розвитку людини і визначальності природного шляху його здійснення. Розвиток визнається як рушійна сила прогресу.

2. Принцип управління через самоуправління здійснюється шляхом активізації людини на управління своєю діяльністю і діяльністю організації, де вона працює. При цьому сполучаються процеси зовнішнього управління і самоуправління.

3. Принцип резонансу наголошує на необхідності активізації внутрішніх потреб людини. Система спроможна на прогресивний розвиток тільки в активному стані.

4. Принцип наскрізно-рівневої адаптації і діалогічної узгодженості передбачає взаємну адаптацію цілей управлінців і виконавців (суб'єктів управління) по вертикалі та в горизонтальних шарах управління.

5. Принцип мотивації полягає у формуванні такої основи, яка дає змогу працювати без зовнішніх важелів примусовості. Праця переходить з ззовні керованої у мотивовану, яка виконується по добрій волі. Це знімає опір, який має місце при будь-якій мірі примусовості, вивільнені сили спрямовуються на підвищення якості праці.

6. Принцип постійного підвищення компетентності передбачає, що виконання будь-якого завдання потребує розширення кола питань, яким володіє людина.

7. Принцип спрямованої самоорганізації ґрунтується на більш повному використанні інтелектуальних та морально-психологічних резервів управління.

8. Принцип кооперації передбачає організацію спільних дій по вертикалі й в горизонтальних шарах управлінської системи на досягнення спільної мети.

9. Принцип поточного саморегулювання. Цей принцип наголошує на необхідності проведення поточного самоконтролю і самоспрямування процесу на заданий результат.

10. Принцип спільного прогнозування подальшого розвитку за аналізом результату.

11. Принцип відкритості в адаптивному управлінні передбачає, по-перше, відкритість внутрішніх зв'язків через зняття психологічного захисту у всіх учасників управлінського процесу.

Для забезпечення адаптивності навчання можна використовувати делегування повноважень: визначення мети, завдань, вибору методів здобування знань, прогнозування результату.

З метою адаптації здобувачів освіти до складності завдань розробляються різнорівневі завдання [5], що забезпечують опанування освітньою інформацією на різних рівнях її засвоєння (адаптивний освітній простір, використання Інтернет-ресурсів, комп'ютерних технологій, ДО) тощо.

Бібліографія:

1. *Адаптивне навчання студентів професії вчителя: теорія і практика*: монографія / В.І. Бондар, І.М. Шапошнікова, Т.Л. Опалюк, Т.Й. Франчук ; за заг. ред. В.І. Бондаря. Київ, Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018, 308 с.
2. Вікіпедія. *Методологія*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Методологія>.
3. Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ, Либідь, 206 с.
4. Єльнікова, Г.В. (2006). Принципи адаптивного управління соціально-педагогічними системами // *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету*. Вип. 4, Серія «Психологічні науки». Т. 1, Чернігів, С. 105-109.
5. Єльнікова, Г. (2020). Деякі питання організації адаптивного навчання в закладах освіти. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія «Педагогіка». Вип. 10 (19). DOI : [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-01).
6. *Закон України «Про освіту»*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
7. Лутай, В.С. (1996). *Філософія сучасної освіти*: навч. посіб. Київ, Центр «Магістр-S» Творч. спілки вчит. України, 256 с.
8. Ляшенко, О.І. (2017). *Адаптивне навчання як ознака сучасних дидактичних систем*. URL : https://lib.iitta.gov.ua/714982/1/anutovani_2017-pages-57-58.pdf.
9. Наход, А.С. (2014). Методологічні підходи до розробки технології формування прогностичних умінь практичних психологів засобами інтерактивних технологій.

Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. Вип. 2 (8), С. 69-75.

10. Олійник, Я., Кононенко, О., Мельничук, А. (2012). Методологічні підходи до вивчення формування та розвитку регіональних систем природокористування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, С. 20-24.
11. *Офіційний сайт української мови*. URL: https://ukrainskamova.com/publ/slovník_sinonimiv/p/pidkhd/.
12. *Словник іноземних слів* / за ред. О.С. Мельничука. Київ, 1974, 865 с.
13. Юрченко, С.О., Юрченко О.Є. (2017). *Основи наукових досліджень*: навч. посібник для студентів спеціальностей «Туризм», «Готельно-ресторанна справа», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», Харків, ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 204 с.

Дисемінаційний підхід до освіти дорослих

Білик Надія Іванівна

bilyk@poippo.pl.ua

Підвищення кваліфікації неможливе без аналізу та проектування розвитку регіональних освітніх систем. Цей підхід суттєво зміщує функції та призначення цієї сфери і робить її свого роду епіцентром розвитку регіону.

Дослідження теоретичних і методичних засад управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників (далі – РОС ПКПП) здійснювалося з урахуванням тенденцій розвитку освіти дорослих у системі післядипломної педагогічної освіти.

Провідна концептуальна ідея нашого дослідження ґрунтується на сукупності системного, регіонального, проектного, андрагогічного, компетентнісно зорієнтованого, новаторського і дисемінаційного підходів при адаптивно-педагогічному проектуванні РОС ПКПП та управлінні ними на засадах їхньої модернізації, мобілізації, ефективності та результативності [2].

Тлумачення й розуміння сутності поняття «дисемінація» зустрічаємо у висновках учених, які розробляли питання теорії й методики передового педагогічного досвіду (Ю. Бабанський, І. Боронілова, В. Бондар, І. Кривonos, Л. Момот, О. Ярошенко, Л. Прокопенко, Я. Турбовський та ін.).

Поняття «дисемінація» – особливий спосіб поширення та освоєння досвіду, адекватний конкретним потребам його реципієнтів і має характер «зрощення». Запозичений у педагогіку з медичної галузі цей термін має ширше поняття (від лат. dissemination – сіяння, розповсюдження) [4].

С. Ковальова трактує поняття «дисемінація» як особливий спосіб розповсюдження й освоєння досвіду, адекватного конкретним потребам його реципієнтів, що має характер формування. Дисемінація дозволяє поширити передовий та інноваційний досвід у наймасовішу практику педагогічних працівників, адаптуючи, редукуючи та розвиваючи різні елементи інноваційних досягнень або інноваційних систем у цілому [3]. Дисемінацію розуміємо як зрощення педагога-новатора в РОС ПКПП, поширення його досягнень у ході

розроблення та реалізації проекту. Вона може існувати й здійснюватися за двома основними формами – як постійно поточна діяльність або як якийсь виділений у рамках спільного проекту спеціальний проект [1, с. 18].

Дисемінаційний підхід до освіти дорослих – це цілеспрямований процес, який сприяє поширенню результатів досвіду інноваційної діяльності до цільової аудиторії. І не просто донести, а надихнути педагогів на використання цього досвіду, навчити їх механізмам його здійснення.

Наше завдання залучити до процесу дисемінації якомога більше педагогів і тих, хто готовий поділитися досвідом, і тих, хто готовий його прийняти. А мета цього процесу одна – це підвищення ефективності педагогічного процесу і, відповідно, якості освіти.

Дисемінація дозволяє поширити інноваційну практику на найширші маси, адаптуючи, редукуючи, а іноді й розвиваючи різні елементи інноваційної розробки або інноваційної системи в цілому. Щоб забезпечити успішність дисемінації інноваційного педагогічного досвіду, необхідно здійснити такі кроки:

1. Визначити суб'єкти дисемінації, у яких основними є: автори інноваційного педагогічного досвіду, тобто ті вчителі, котрі будуть представляти свій досвід педагогічній спільноті; споживачі, користувачі інноваційного педагогічного досвіду, що забезпечують вищі результати освітньо-виховної діяльності.

Організатори процесу дисемінації (управлінці, методисти всіх рівнів від шкільного до муніципального, спеціалісти системи додаткової педагогічної освіти, а також представники неформальних структур, зацікавлених у поширенні педагогічних інновацій в освітнє середовище).

2. Визначити об'єкти дисемінації, тобто ті продукти, які будуть підлягати розповсюдженню: авторські програми, способи навчання, навчально-методичні посібники, дидактичні матеріали, – тобто такі освітні ресурси, які можуть бути у структурованому і методично пояснювальному вигляді.

3. Визначити форми та етапи поширення педагогічного досвіду на різних рівнях: регіональному; муніципальному; освітньої установи.

4. Донести сутність педагогічного процесу, новизну досвіду, умови використання на практиці його основних конструкцій.

Узагальнюючи практику застосування дисемінаційного підходу в освіті дорослих, а саме зрощення передового педагогічного досвіду (ППД), можна намітити наступні основні етапи, з яких складається цей процес: ознайомлення учителів із ППД, роз'яснення переваг рекомендованих методів і прийомів у порівнянні з традиційними; «показ у дії» методів і прийомів роботи, що підлягають використанню; практичне навчання вчителів використанню рекомендованих методів і прийомів (опорні заклади освіти, курси, тренінги, семінари, школи новаторства тощо); вільний обмін інноваціями, педагогічними знахідками у режимі мережевого спілкування творчих учителів, що є вимогою сучасного дистанційного навчання дорослих.

Бібліографія:

1. Білик, Н.І. (2016). *Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників*: автореф. дис. ... д. пед. н.: 13.00.06. Черкаси, Бізнес-інновац. центр Черкаського нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 40 с.
2. Білик, Н.І. (2015). *Управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників*: монографія. Полтава, ТОВ «АСМІ», 461 с.
3. Ковальова, С.В. *До питання про поняття «дисемінація» у контексті освоєння педагогічного досвіду*. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/120111/11kxvopd.htm>.
4. *Понятие диссеминации педагогического опыта*: матеріали с сайта. URL: <http://consul.apkpro.ru/consul/25-metod-rabota/52-2-1.html>.

Методологічні засади адаптивних процесів в освітній діяльності вишів

Борова Тетяна Анатоліївна, Марчук Аліса Андріївна

tetyana.borova@hneu.net; marchukalice27@gmail.com

Глобалізація та інформатизація освіти вимагає нових підходів в управлінні освітнім процесом, що також впливає і на зміну парадигми щодо взаємодії між суб'єктами закладу вищої освіти. Новим викликом для освіти, в цілому, є перехід на дистанційні форми навчання під час всесвітньої пандемії, які вимагають більш гнучких форм взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Саме під впливом таких чинників необхідно обирати адаптивні підходи до управління освітнім процесом.

Метою є аналіз методологічних засад адаптивних процесів в освітній діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Питання адаптивного управління в освіті досліджували Г. Єльнікова (теорія адаптивного управління в освіті), Г. Кравченко, Г. Полякова, О. Почуєва, З. Рябова (технології адаптивного управління в освіті) та ін. Глобалізація, інформаційне суспільство й економічна ситуація на ринку праці вимагають зміни форм взаємодії між основними стейкхолдерами, залучаючи нові компетентності особистості, висуваючи нові вимоги до фахівця. Сьогодні освіта не є тільки інструментом отримання знань та умінь за фахом, вона є моделлю поведінки майбутнього спеціаліста, тому важливим фактором в освітній діяльності ЗВО є моделювання взаємодії викладача і студента, стиль викладача та роль студента, його значимість у ході виконання того чи іншого навчального завдання. Розвиток інформаційного суспільства надав поштовх до нової парадигми як економіки знань, яка є переходом від процесу передачі знань до процесу набуття компетентнісних знань як потенціалу дій. Результатом має бути не тільки отримання нової інформації, нових ідей, а й передумов для зміни в поведінці суб'єктів освітнього процесу, тобто не тільки отримувати знання, а й управляти ними. Отже, управління знаннями стає невід'ємною складовою освітнього процесу. Управлінський фактор є провідним у процесі становлення особистості, оскільки враховує як потреби особистості, так і потреби

суспільства. Тому ці потреби необхідно взаємоприспосовувати для створення спільних інтересів, що вимагає застосування механізмів адаптивного управління.

Г. Єльнікова визначає адаптивне управління як процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на діалогічній основі. Адаптивне управління в освіті за Г. Єльніковою ґрунтується на концепції спрямованої самоорганізації. Науковець пов'язує спрямовану самоорганізацію з реалізацією узгоджених цілей на основі спрямованого самовпливу. Вона зазначає, що це управлінська взаємодія, яка спрямовує діяльність людини на самоорганізацію і саморозвиток у межах діа(полі)логічно узгодженої та усвідомленої людиною мети [1].

Важливим підґрунтям для упорядкування систем, що знаходяться у постійній динаміці є синергетика. Її стратегія є діяльність, що пов'язана із законами природи, розумна розмірність з природнім ритмом, з умовами, що постійно змінюються [2]. Тому синергетичні підходи стають основою управлінських процесів в освітній діяльності. Постійні зміни в освітній діяльності зумовлюють вибір принципів управління педагогічною взаємодією. Принцип системності і цілісності виключає перевагу будь-якій із управлінських функцій і відповідають таким вимогам, як послідовність, логічність, рівнозначність всіх функцій. Принцип раціонального поєднання прав, обов'язків і відповідальності досягається шляхом визначення сфер підпорядкованості, чіткого окреслення прав, обов'язків та межі відповідальності кожним суб'єктом взаємодії. Системоутворюючими є також принцип адаптивного управління, принцип діалогічної взаємодії, принцип освітньої спрямованості, які є основними при застосуванні адаптивного управління в освітню діяльність.

Отже, виокремлення основних методологічних засад на яких має ґрунтуватися сьогодні освітній процес у закладах вищої освіти надає можливість більш гнучко організувати навчання та адаптуватися до швидких змін, а також моделювати адаптивну стратегію поведінки як викладачу, так і студенту.

Бібліографія:

1. Єльнікова, Г.В., Борова, Т.А., Рябова, З.В. та ін. (2017). *Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект*: кол. монографія; [за заг. та наук. ред. Г. В. Єльнікової], Харків, Мачулін, 520 с.
2. *Синергетическая парадигма. Синергетика образования*. Москва, Прогресс-Традиция, 2007. 592 с.

Адаптивний підхід до організації самомоніторингу педагогів в умовах інноваційного управлінського середовища

Лапшина Ірина Сергіївна

ilanishpal@gmail.com

Сьогодні ми маємо унікальну можливість спостерігати ефективність і інноваційність адаптивної системи управління, яка демонструє уже

відпрацьовані і налагоджені механізми розв'язання системних протиріч в умовах глобальної соціальної, економічної і політичної нестабільності суспільства. Концепція Нової української школи, слідуючи за світовими тенденціями, активізувала процеси демократизації і децентралізації управління освітніми системами. Зрозуміло, що це виклики сьогодення без яких освіта перестає бути механізмом підготовки молодого покоління до реального життя в інформаційному суспільстві. Проте, з точки зору теорії системної кризи, такі процеси зменшують стабілізаційні можливості освітньої системи і можуть запустити внутрішні дезінтеграційні процеси. За таких умов ані ліберальні, ані демократичні методи управління не мають чіткого механізму узгодження системної потреби у об'єднанні всіх елементів на протистояння факторам нестабільності і збільшення рівня свободи і самостійності кожного елемента у прийнятті власних стратегічних рішень. Ігнорування цих протиріч може призвести до системної кризи. Розглянемо, які механізми адаптивного управління дозволяють уникати небажаних наслідків дуального розвитку системи на прикладі організації і супроводу процесу само моніторингу педагогів.

Не зважаючи на те, що концепція спрямованої самоорганізації є ключовою в системі адаптивного управління персоналом, а управління персоналом є основою для розвитку педагогічної системи, саме ідея збільшення свободи педагогів може завдати найбільшої шкоди рівню адаптивності педагогічної системи. За суттю ідея само моніторингу є ліберальною складовою адаптивного управління і не виражає його основних тенденцій.

Процеси само моніторингу, самоуправління і самокорекції можна об'єднати в межах терміну самоорганізація, який не є природним жодній іншій теорії управління. Не має сенсу розглядати самоуправління педагогів в авторитарній системі, де керівні важелі сконцентровані в руках керівника, так само, не має особливого практичного сенсу самоуправління і в демократичній системі, де кожен член колективу керується колективною ідеєю. Можливо, такий термін має місце в ліберальній системі, проте сама система не є ефективною в умовах нестабільності. Ідея самоорганізації за суттю є конфліктною і в системі адаптивного управління, призначеного стабілізувати педагогічну систему, поєднати зусилля кожного члена колективу на досягнення спільної мети.

Проте, тут ми спостерігаємо принципову відмінність від управлінських концепцій, що і виражається у чітко сформульованому механізмі системної стабілізації, який визначається уже на рівні формулюванню зазначеної концепції спрямованої самоорганізації, з акцентом на термін «спрямована». Саме спрямування саомоніторингової діяльності педагогів на конкретні цілі і певні визначені критерії не дозволяють розвиватися дезінтеграційним процесам. Свобода самоорганізації і самокорекції кожного педагога обмежується певними рамками доцільності, які не призводять до її руйнування. Отже, запорукою успіху ідеї саомоніторингу стає модельний підхід, який чітко регламентує можливості окремих педагогів і поєднує їх для досягнення спільної мети освітньої організації.

Наскільки при цьому порушуються демократичні права і свободи кожного педагога? Демократичні процеси в суспільстві сьогодні віддзеркалюються в системі освіти. Основними принципами управління освітою є демократизація, відкритість, персоніфікація змісту і форм освіти. З теорії систем ми знаємо, що демократизація системних зв'язків завжди призводить до зменшення свобод її окремих елементів. Іншими словами, проголошуючи демократизацію в системі освіти і наголошуючи на збільшенні свобод кожного педагога ми заявляємо на перший погляд несумісні речі. Вільний вибір кожним членом педагогічної спільноти напрямку розвитку і критеріїв самооцінки суттєво зменшує можливості маневрів організації, які іноді в умовах сьогодення є життєво необхідними.

Система адаптивного управління має механізм розв'язання цього протиріччя, який полягає у модельному підході до практичної реалізації само моніторингового процесу. При цьому, зменшення свободи педагога через моделювання його діяльності і розвитку компенсується процесом адаптації моделі. Такого механізму не має в жодній іншій управлінській системі. Саме процес адаптації моделі є унікальним механізмом реалізації свободи кожного педагога без зменшення загального рівня адаптивності педагогічної системи. Під час адаптації моделі кожен член педагогічного колективу може просувати власні ідеї, напрями розвитку, критерії досягнення мети, а публічне їх обговорення і узгодження допоможе усвідомити їх цінність для загального розвитку колективу або зрозуміти їх неефективність і недоцільність. Тепер адаптована модель буде сприйнята всіма членами педагогічного колективу на свідомому рівні і не стане фактором обмеження їх особистісних потреб і інтересів.

Зрозуміло, що на етапі практичного впровадження як повноцінної ідеї адаптивного управління в закладах освіти різних типів, так і елементів адаптивного управління, яким є модельна організація контрольно-адміністративної функції ми зустрічаємо низку перешкод, неправильних підходів та викривлень у застосуванні теоретичних підходів. На наш погляд, для цього є дві причини:

В першу чергу це відсутність повної об'єктивної інформації про зміст самої теорії адаптивного управління, методи та технології його реалізації. Поверхневе знайомство з теорією адаптивного управління і не розуміння її переваг та можливостей може відлякувати керівників закладів освіти і сприяти вибору ними класичних підходів, які в умовах нестабільного суспільства є неефективними. Таким чином, для збільшення рівня привабливості адаптивних ідей і технологій необхідно забезпечити доступ широкої маси керівників до детальної інформації, поданої в доступному і простому вигляді. Поруч з науковою літературою мають бути альтернативні джерела подані сучасним способом через електронні мультимедійні форми і спрямовані на підвищення інтересу керівників освітніх закладів і установ до даної теорії. У свій час в Запорізькому регіоні нами було створено декілька навчальних електронних ресурсів, поданих за кластерним методом. Такими є **Youtube Канал Імідж** (<https://www.youtube.com/channel/UCJl7TJfVd8zH0jnzN487Tew>), **блог Імідж**

(<https://kanal-imidg.blogspot.com/>) і (<https://imidg.ucoz.ua/>), які містять основну інформацію про адаптивне управління в популярній формі. Ці ресурси дозволяють нам доносити інформацію і від першої особи, авторки адаптивного управління доктора педагогічних наук професора Г. Єльнікової. В межах ресурсів є відео лекторій, де розміщений відеозапис лекції Галини Василівни під час її зустрічі з педагогами Запорізького регіону в межах клубу «Статус КВО». Наші ресурси постійно змінюються і оновлюються. Поштовхом для цього є не тільки розвиток технологій і самої теорії, а і запити користувачів, які виявляють значний інтерес до теорії.

В останній час, коли ідеї адаптивного управління почали використовувати педагогічні працівники для управління класом було створено блог «Управління освітнім процесом у закладі освіти з інклюзивною формою навчання» (<https://uor-imidg.blogspot.com/>). Всі ці ресурси ми використовуємо як в системі післядипломної підготовки керівників закладів освіти всіх рівнів і педагогічних працівників. Розвиток інклюзивної освіти сприяв появі блогу **Адаптивний менеджер інклюзивної освіти** (<https://inklusionofmanager.blogspot.com/>) і **Путівник теренами інклюзивної освіти** (<https://suprovidlusion.blogspot.com/>).

Другою причиною відмови від застосування технологій адаптивного управління, яким є модельний підхід, може бути страх керівників закладів освіти перед розрахунками параметрів кваліметричної моделі. Зважаючи на те, що інші управлінські теорії іноді взагалі не спрямовують управління закладів на отримання об'єктивних показників. Таким прикладом є описова модель педагогічних процесів, яка не дає жодного конкретного критерію, не потребує взагалі ніяких розрахунків. На жаль, такі суб'єктивні підходи часто призводять до конфліктних ситуацій в педагогічних колективах.

Зрозуміло, що комп'ютерних навичок для автоматизації розрахунків у кожного окремо взятого керівника або педагога може не вистачати. Отже, створення доступних електронних ресурсів для використання найбільш затребуваних технологій і здійснення оперативного консалтингу частково вирішує цю проблему. Такі ресурси також працюють у Запорізькому регіоні. Наприклад блог «Педагогічний аудит» (https://kanal-imidg.blogspot.com/p/blog-page_12.html і <https://pedaudit.blogspot.com/>), на яких у вільному доступі лежать універсальні автоматизовані моделі, які легко можна переналагодити на власні потреби. Там також є контакти для консультування і калькулятори для здійснення само оцінювання.

Така популяризаторська діяльність нами проводиться паралельно з роботою через систему післядипломної і вищої освіти. Впродовж останніх 10 років тема адаптивного управління викладалась на всіх курсах підвищення кваліфікації керівників закладів освіти Запорізької області. Це становить до 60 директорів закладів освіти всіх типів, загальноосвітніх, професійно-технічних і позашкільних включно, і близько 120 заступників директорів. Проте, запит з боку педагогічної спільноти є значно більшим, що відображається у 2-3 семінарах-практикумах, які проводяться щорічно на особисте замовлення від закладів освіти і в більшості на комерційній основі. Минулого року ми провели 3 таких онлайн семінари через інтерактивну систему Zoom.

Цього року в освітню програму спеціальності Початкова освіта за нашої ініціативи було внесено **курс «Адаптивне управління початковою освітою»**. Цей напрям був найменш розробленим, бо саме вчителі початкової школи менше інших розуміли потреби в адаптивних підходах. Сьогодні їх думка уже змінилася. І це дає надію на позитивні зміни у їх діяльності, а головне у підвищення якості освітніх результатів.

З досвідом нашої роботи можна познайомитися за посиланням: (<https://inklusionofmanager.blogspot.com/>), звідки є вихід на всі наші ресурси популяризації системи адаптивного управління.

Бібліографія:

1. Єльнікова, Г.В. (2005). *Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти* : дис. ... д. пед. н. : 13.00.01. Київ, 641 с.
2. Єльнікова, Г.В. (2004). *Основи адаптивного управління: курс лекцій*. Харків, Видав. гр. «Основа», 128 с.

Специфічні особливості адаптаційного процесу та з закономірності індивідуальної адаптації

Ростока Марина Львівна
marilvross@gmail.com

Динамічний розвиток суспільства актуалізує проблему адаптації суб'єктів до навколишнього середовища, до його постійних трансформаційних змін.

Слід зауважити, що недостатня адаптованість, переважання сили стресорів над наявними адаптаційними можливостями людини призводить як до зниження ефективності її діяльності, так і до виникнення різноманітних психічних захворювань. З погляду на це проблематика адаптації, адаптивного управління, адаптаційних процесів, адаптивних можливостей, зокрема індивідуальної адаптації, все більш привертає увагу сучасної науки.

Значимо, що адаптація являє собою суттєво складний процес, тому й потребує більш ґрунтовного дослідження в умовах постпандемічного простору, спричиненого COVID-19. До того ж, нині більшість науковців вказує на важливість вивчення проблеми адаптації людини до трансформаційних змін, особливо тих, що спровоковані світовими форс-мажорами. Скоріше за все це пов'язано з тим, що саме процес адаптації передбачає утворення резервів людини відносно забезпечення діяльності та виживання в умовах підвищеної стресогенності зовнішнього середовища.

За результатами, отриманими в ході аналітичного вивчення проблеми, з'ясовано, що у сучасних енциклопедіях, словниках і довідниках пропонується таке тлумачення терміну: адаптація (від пізнолат. *adaptatio* – пристосування) – пристосування організмів до змінних умов зовнішнього середовища засобами надбання якостей, що забезпечують їхнє виживання в цих умовах. Також тут вважається, що механізм виникнення адаптації вперше було матеріалістично обґрунтовано на еволюційному рівні Ч. Дарвіном (1859, «еволюція живих форм

здійснюється через еволюцію їхніх пристосувань до середовища»). Вважається, що будь-яка адаптація має відносний характер, тобто при змінах умов середовища раніше доцільні ознаки можуть стати недоцільними. Також у векторі нашого дослідження звертаємо увагу й на еколого-генетичну класифікацію А. Слоніма (розподіл: видова, спадкова, індивідуальна й популяційна адаптація) [2].

Відповідно до проблематики, окресленої вище темою дослідження, звернемося до конкретних аспектів визначення поняття «індивідуальна адаптація». Так тож за Ф. Меєрсоном індивідуальну (фенотипічну) адаптацію можна визначити як процес, що розвивається впродовж життя, в результаті якого організм набуває сталості до певного фактору зовнішнього середовища. Тобто таким чином уможлиблюється життя в умовах, що раніше вважалися несумісними з життям та розв'язуватимуться ті завдання, що раніше вважалися складними для вирішення [4]. На нашу думку, індивідуальна адаптація – одне із ключових понять психології існування й розвитку особистості в соціумі. Вважаємо, що цей феномен визначається як складний соціально-фізіологічний процес, у базис якого покладено зміни систем і функцій організму людини – зміни його звичайної поведінки, котрі напряду залежать від критеріїв її індивідуальності, генотипних особливостей, притаманних тільки саме їй. У цьому контексті слід зосередити увагу й на тому, що адаптація – це двосторонній процес: людина не тільки сама пристосовується до нових обставин, а й пристосовує середовище до власних потреб, створює певну систему життєзабезпечення.

Так тож цікавим здається визначення Великої медичної енциклопедії, де говориться, що «...генотипна адаптація виникає внаслідок відбору клітин певним генотипом, що обумовлює витривалість» [1]. У цьому сенсі, на наш погляд, саме генотип покладено в основу індивідуальної (фенотипічної) адаптації. Хоча чітко визначеного терміну індивідуальної адаптації до теперішнього часу поки що немає.

Науковці схиляються до думки, що у кожній певній ситуації можна надавати визначення відповідно до умов певного середовища та особливостей індивідуалізації людини.

Проте, саме у Великій медичній енциклопедії говориться, що «...індивідуальна (фенотипічна) адаптація виникає як захисна реакція на дію пошкоджуючого фактору» [1]. Звісно, що в будь-яких обставинах на підсвідомості у людини починають працювати механізми самозбереження, самозахисту, самооборони тощо.

Аналізуючи адаптаційні характеристики персоналу організації до внутрішнього середовища організації, звертаємо увагу на певні структурно-семантичні обґрунтування термінополя, пов'язаного з поняттям «адаптація».

Наприклад, А. Перерва говорить, що «адаптація – це пристосування працівника до умов праці ..., що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці (... як правило, поділяється на виробничу і соціальну). Виробнича (професійна) адаптація визначається нею як пристосування працівника до організації, яке ґрунтується

на тому, що поступово з'являються у співробітника нові професійні, соціальні, психологічні й економічні умови праці і, відповідно, навички. Також авторка зазначає, що у практиці управління персоналом існують такі аспекти виробничої адаптації: психофізіологічний (відбувається процес пристосовності до нових психологічних і фізіологічних навантажень); соціально-психологічний (пристосування до організаційної культури); професійний (поступове вироблення трудових навичок); організаційний (засвоєння ролі й організаційного статусу свого робочого місця). Адже дослідниця вважає, що адаптація – це пристосування особи до робочого місця і трудового колективу і – навпаки. Так тож, адаптація передбачає активну позицію організації й особистості, усвідомлення свого соціального статусу і пов'язаної з ним рольової поведінки як форми реалізації індивідуальних можливостей особистості в процесі вирішення загальних завдань [6]. На нашу думку, виробнича (професійна) адаптація тісно пов'язана зі специфікою індивідуальної адаптації.

Таким чином, індивідуально-типологічні особливості особистості людини проявляються на всіх стадіях його адаптації до будь-якої діяльності. Наприклад, їх врахування менеджером дає змогу в значній мірі скоротити і оптимізувати процес адаптації того чи іншого працівника.

Зазначимо, що індивідуальне пристосування організмів до умов довкілля відбувається за такими напрямками індивідуальної адаптації: генетична адаптація, біохімічна адаптація, морфологічна адаптація, фізіологічна адаптація. Залежно від різновиду та особливостей впливу на організм людини розрізняють такі групи індивідуальних адаптаційних процесів: адаптація мутаційна (еволюція певної популяції, яка завершувалася створенням і формуванням рас); адаптація модифікаційна (процес акліматизації людини до зміни умов середовища); адаптація модуляційна (безпосереднє пристосування людини до швидкозмінних умов довкілля – позитивні або негативні реакції на короткотривалі зміни). У далеких від оптимальних умовах існування знижується біологічна і трудова активність людини, а в певному середовищі людський організм взагалі не може існувати [3].

У тому ж сенсі, різними дослідниками підкреслюється наявність тісного зв'язку між ефективністю діяльності людини та її адаптованістю. Вказується також і на роль проблеми адаптації безпосередньо для вирішення проблеми психофізіологічного забезпечення діяльності. Основним критерієм цінності адаптаційного процесу вважається забезпечення досягнення мети діяльності при мінімізації плати за цю діяльність. Отже, процеси адаптації охоплюють всі рівні життєдіяльності: від молекулярного до психологічної регуляції діяльності в соціальному плані. Звідси вимальовувався весь спектр різних за складністю утворень організму, задіяних в процесі адаптації при змінах умов життєдіяльності і зовнішнього середовища. Такі ж великі і тимчасові характеристики адаптаційних явищ, що відповідають різним рівням організму. Якщо сенсорні системи організму (як інформаційні канали) досить швидко адаптуються до змін (наприклад, очі до світла адаптуються в нормі протягом 50-60 секунд), що відбулися, то у вищих психологічних сферах дані явища

проходять незрівнянно довше. До останніх можна віднести національні звичаї, місцеві традиції та багато іншого (у разі приїзду на навчання до Києва з інших держав). З цих позицій адаптивні процеси можуть затягуватися навіть на весь період перебування в інших умовах [5].

Вважаємо за доцільне навести цікаві на наш погляд, приклади досліджень, пов'язаних з адаптацією і адаптаційними можливостями, зокрема у векторі індивідуальної адаптації людини.

Наприклад, у дослідженні С. Брукея, Х. Мойноа та Р. Пікколоб запропоновано результати розроблення і тестування моделі, яка пов'язує внутрішню та зовнішню соціальну ситуацію мережевої структури відповідно до її готовності та здатності адаптувати контекст до змінних робіт. Дослідники виявили, що індивідуальна поведінка людини, пояснююча виконання завдання, та індивідуальна адаптація до змін, залежать від низки підтримуючих соціальних зв'язків (розмір мережі підтримки), за допомогою якої отримується підтримка всередині й, в основному, поза робочим місцем. Результати також показують, що індивідуальна потужність та адаптація до змін залежить від рівня організаційної громадянської позиції працівників. Також авторами визначено посередницький ефект, який отримано від впливу інформаційної мережевої структури (переважно внутрішня мережа) на взаємозв'язки між мережею підтримки (переважно зовнішня мережа) й виконанням індивідуальних завдань [8].

До того ж, авторами В. Масленниковим, Ю. Ляндау, І. Калининої сформульовано шістнадцять методів, інструментів і технологій, необхідних для організації цифрового управління персоналом, в тому числі онлайн-структура компанії на цифровій платформі, система онлайн-моніторингу для досягнення мети, електронний документообіг з електронним цифровим підписом, інтеграція з зовнішніми цифровими платформами, система онлайн-навчання персоналу, а також увагу приділено індивідуальній адаптації співробітників, вивчення якої засновано на результатах кадрової аналітики засобами математичного моделювання з застосуванням технологій штучного інтелекту [7].

Отже, узагальнюючи аналітичні результати, вважаємо, що темп і успішність процесу адаптації в нових умовах багато в чому залежить від індивідуально-психологічних особливостей суб'єкта адаптації. У цьому сенсі, індивідуальність – є особисте, притаманне тільки саме однієї людині у всьому світі поєднання властивостей і якостей. Тому, для ефективно організації адаптаційного процесу того чи іншого суб'єкта необхідно володіти інформацією про рівень розвитку його пізнавальної сфери, його особистісних і соціальних властивостей і якостей (рівень розвиненості його мислення, пам'яті, уваги, уяви та ін.). Саме від цього залежить ефективність індивідуальної адаптації, що передбачає надбання знань і отримання нового досвіду в нових умовах людиною.

Бібліографія:

1. Адаптація. *Большая медицинская энциклопедия*. URL : <https://studfile.net/preview/2838659/page:2/>.

2. Адаптация. *Энциклопедии, словари, справочники*. URL : <http://www.cnsnb.ru/AKDiL/0006/base/RA/002711.shtm>.
3. Берестнева О.Г., Уразаев А.М., Шелехов И.Л. (2013). Основные этапы процесса индивидуальной адаптации. *Современные проблемы науки и образования*. Вип. 6. URL : <https://www.science-education.ru/pdf/2013/6/395.pdf>.
4. *Индивидуальная адаптация*. URL : <http://www.glavsovet.ru/abc-dop-lib/104adapt/adaptation01.php>.
5. Лазуренко, С.І., Білошицький, С.В., Семенов, А.М. (2014). Адаптація та адаптаційні можливості людини. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. Вип. 11 (13). URL : <http://ap.uu.edu.ua/article/32>.
6. Перерва, А. (2018). Адаптація як пристосування працівника до умов праці в державному органі. *Держслужбовець*. Вип. 7. URL : <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2018/july/issue-7/article-37777.html>.
7. Maslennikov, V.V, Lyandau, Yu.V., Kalinina, I.A. (2020). Digital Personnel Management Organization. *Vestnik of the Plekhanov Russian University of Economics*. Vol. 17. Issue 1, pp. 87-92. DOI : 10.21686/2413-2829-2020-1-87-92.
8. Sebastia'n Bruquea, Jose' Moyanoa and Ronald Piccolob (2016). OCB and external – Internal Social Networks: Effects on Individual Performance and Adaptation to Change. *The International Journal of Human Resource Management*. Vol. 27, No. 1, pp. 1-22. DOI : <http://dx.doi.org/10.1080/09585192.2015.1020441>.

Теорія і практика освітніх інновацій: інтерактивний простір «Музей науки» Малої академії наук створено й відкрито

Савченко Ірина Миколаївна
Savchenko_irina@ukr.net

В умовах пандемії, яка охопила світ і вплинула на всі сфери діяльності людини, зокрема й на освітню галузь, всі учасники навчально-виховного процесу змушені були адаптуватись, навчитись працювати по-іншому й набути вмінь і компетенцій щодо використання засобів і технологій електронного навчання (e-learning). У навчальному процесі міцно закріпилися і стали використовуватись такі поняття як «віртуальний відкритий освітній простір», «дистанційна освіта», «відкриті системи управління дистанційним навчанням», «онлайн-комунікації», «когнітивні інтелектуальні ІТ-системи», «трансдисциплінарні системи й бази знань», «платформи для створення інтерактивних навчальних додатків», «смартосвіта», «інструменти для оцінювання роботи класу в режимі реального часу», «педагогічні вебінари», «онлайн форуми» тощо [1].

Проте майже рік життя і навчання в умовах коронавірусу показав, що учасники навчального процесу втомились від навчання он-лайн і більш зацікавлені не у віртуальному навчанні, що стало невід'ємною складовою сьогодення, а й у освітньому процесі в форматі офлайн, що передбачає не тільки передання або отримання інформації, а й спілкування, якому притаманно більше емоційного контакту з аудиторією, живі емоції. Тому ж жодний Інтернет не в змозі замінити реальну наочність, тактильні і органолептичні відчуття, що надзвичайно важливі під час отримання й засвоєння знань. Упродовж 2020 р., у зв'язку з обставинами, що склалися, велика кількість освітніх офлайн-проектів

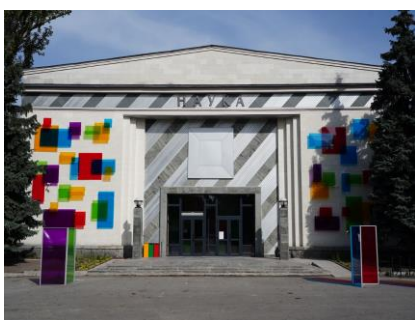
була загальмована і ми майже не чули про реально реалізовані значні освітні проекти.

Проте Національний центр «Мала академія наук України» (далі НЦ «МАНУ») продовжував роботу щодо пошуку ефективних видів освітньої діяльності, яка б могла більше сприяти підвищенню ролі й престижності наукової праці в суспільстві, розвитку STEM-освіти, вихованню достойної наукової зміни, популяризації наукового, технологічного знання серед учнівської молоді. Саме така незупинна діяльність, на погляд керівництва й науковців центру, може стати значним каталізатором економічного зростання і конкурентоспроможності України.

Упродовж останніх 5 років НЦ «МАНУ» особливу увагу було приділено вивченню компаративного досвіду розвитку наукової освіти, зокрема створенню створення сучасних, технологічних навчально-дослідних технологічних середовищ, здатних зацікавити учнів науково-дослідницькою роботою, інтерактивних музеїв науки. Відбулись експедиції у провідні музеї науки для дітей і юнацтва світу, які з'явилися у відповідності до науково-технологічних суспільних викликів(музей «CosmoCaixa» в Барселоні, музей науки в Валенсії; музей людського тіла«Corpus» в Лейдені, науковий центр «Немо» в Амстердамі) науковий центр «Коперник» у Варшаві, національний дитячий музей у Вашингтоні, національний музей природничої історії у Вашингтоні, «Exploratorium» у Сан-Франциско, Містечко науки й індустрії в Парижі, Експериментариум у Копенгагені, Центр «АХХАА» в Тарту, Музей-гідроаеропорт «Леннусадам» уТаллінні).

Ініціативи НЦ «МАНУ» були підтримані урядом, МОН і НАН України. За їх сприяння й допомоги, консультування відомих світових виробників музейного дослідницького приладдя й обладнання упродовж останніх 3 років було розпочато роботу щодо створення такого простору в Україні, який би відповідав світовим стандартам і показав, що наука може бути цікавою. Не менш важливим постало завдання щодо створення концепції музею інтерактивної науки, вибору тематичних напрямів, створення цілісного системного бачення експозицій. Сучасний вимір музею було створено в колаборації з агенцією GresTodorchuk, над айдентикою працювала агенція Fedoriv, архітектуру павільйону створювала команда MONO.

Третього жовтня у ревіталізованому павільйоні № 23 столичної Виставки досягнень народного господарства президентом України Володимиром Зеленським відбулось офіційне відкриття першого державного «Музею науки», який по праву можна назвати STEM-освітнім проектом МАН. Після огляду й випробувань найцікавіших експонатів, серед яких оптична ілюзія, перевернутий зір, маятник, велосипед з квадратними колесами та інтерактивна пісочниця, яка може моделювати кліматичні зміни Президент України сказав: «Розумію, що для когось слова «музей» і «наука» можуть звучати не сучасно, як щось нудне, немодне, не хайпове. Та повірте – в цьому місці все інакше. Ви переконаєтеся, що наука – це круто! Наука – в тренді! Наука – це топ!» (рис. 1, 2).

а)

б)

Рис. 1 (а, б). Ревіталізований павільон № 23 «Музей науки»

а)

б)

Рис. 2 (а, б). Відкриття музею науки Президентом України В. Зеленським

Створений «Музей науки» – це інтерактивний простір із понад 120 інсталяціями й експонатами про науку та дослідження. Під час екскурсій на них можна буде не лише дивитися, а й «перевірити», як вони працюють. У музеї науки ви можете побачити двометрову голограму і 60-кілограмовий кристал; спробувати розбити загартоване скло кулею для боулінгу; побачити власний голос і вивчити анатомію людини за допомогою 3D-моделі; покататися на велосипеді з квадратними колесами (таких в світі всього чотири); відправитися в космічну подорож в кімнаті з технологією 360; скласти з атомів сіль і воду в доповненій реальності; побачити, який шлях за секунду долають більше 60000 платежів по всьому світу на експонаті Visa, інноваційного партнера «Музею науки»; запустити блискавку в котушці Тесли і покерувати роборукою; змінити колір скляної стелі, даючи на планшетах правильні відповіді на питання з області науки; почути думки українських вчених, дізнатися про їх відкриття та досягнення тощо.

Отже на наш погляд, подальший розвиток наукової освіти в контексті її популяризації, пов'язаний зі створенням таких інтерактивних просторів для дітей, як «Музей науки», де діти можуть безпосередньо взаємодіяти з експонатами, що допомагають зрозуміти принципи і дію наукових законів, проводити досліди, а також переконатися, що наука – це дуже цікаво.

Бібліографія:

1. *Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації.*
URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>.

Методологічні засади духовно-морального виховання учнів Нової української школи

Сіданіч Ірина Леонідівна

2363395@ukr.net

Сучасна педагогічна наука і шкільна виховна практика вирізняються відсутністю сталих організаційних і змістово-методичних важелів забезпечення духовно-морального виховання учнів Нової української школи. У зв'язку з цим дослідження проблем духовно-морального виховання школярів є актуальним і спрямоване на вирішення низки загальних *суперечностей*, зокрема:

між потребою переходу від гуманізації і гуманітаризації виховного процесу у вітчизняній школі до створення середовища духовно-морального самовдосконалення учнів та глибокого розуміння і чіткого тлумачення духовно-моральних концептів, цільових настанов і педагогічних засобів їх запровадження;

– між значенням категорії духовно-морального виховання в структурі особистісно орієнтованої педагогіки та недостатнім наповненням змісту освітнього процесу Нової української школи духовно-моральними цінностями;

– між потребою суспільства в науковому осмисленні процесів становлення і розвитку ідеї духовно-морального виховання особистості та відсутністю вітчизняних комплексних досліджень цієї проблеми;

– між запитом і потребами українського соціуму в якісній професійній підготовці вчительських кадрів і недостатньою готовністю їх до викладання навчальних дисциплін духовно-морального спрямування у вітчизняній школі.

Подоланню цих суперечностей і практичній реалізації положень державних концепцій та програм виховання молодого покоління сприятиме обґрунтування історично зумовлених способів зближення форм і методів світської освіти та духовно-морального виховання, системний підхід до розв'язання проблем духовно-морального виховання учнів у структурі освітнього процесу вітчизняної школи, вивчення і розроблення засобів творчого використання в нинішніх умовах педагогічного досвіду організації духовно-морального виховання дітей Нової української школи.

Загальна педагогічна проблематика духовно-морального виховання дітей протягом останнього часу розробляється на науково-теоретичному, методичному і практичному рівнях. На початку ХХІ ст. українські педагогічно-дослідники зосередили увагу на процесах становлення і розвитку духовних цінностей, моральних запитів і потреб особистості (А. Богуш, А. Жмих, Н. Миропольська, Ж. Петрочко, С. Пономаревський, О. Сухомлинська), врахуванні вікових особливостей морального розвитку (В. Киричок, О. Матвієнко, Т. Чернієнко, К. Чорна), набутті школярами духовного досвіду (В. Бриль, В. Оржеховська), позитивному впливі сім'ї на духовний розвиток дитини (М. Гуцуляк, К. Журба, Л. Повалій), використанні народно-релігійних традицій у сучасному вихованні школярів (Л. Генік, Г. Котломанітова), взаємодії сучасної педагогіки і релігії у виховному контексті (Р. Анисимова,

М. Євтух, Т. Тхоржевська), розробленні християнської етичної парадигми виховання (Н. Бакланова, А. Богуш, А. Васьків, Ю. Дзерович, В. Хайруліна), застосуванні християнської етики як ефективного засобу виховання (В. Жуковський, В. Забілишин, І. Кушак, М. Мельничук, Т. Саннікова, І. Сіданіч).

Ідея концепції дослідження виражається у висвітленні духовно-морального виховання дітей як цілісної системи, що поєднує засвоєння знань, необхідних для життєдіяльності, формування психологічної готовності до духовно-морального вдосконалення, набуття практичної компетенції, дотримання духовно-моральних норм і правил, виховання інтересу до саморозвитку і самовиховання. Ґрунтується ця ідея на дитиноцентричному підході до справи виховання і спрямовується на духовно-моральне зростання особистості дитини та практично втілюється засобами християнської етики і навчальних предметів духовно-морального спрямування під час засвоєння основ наук та в процесі виховання учнів Нової української школи.

Методологічною основою духовно-морального виховання учнів Нової української школи визначено головні положення теорії пізнання, що передбачають конкретне визначення мети, об'єкта, завдань і методики дослідження, єдність загального й особливого, теорії і практики, а також ідеї гуманістичного розуміння особистості учня як суб'єкта саморозвитку; соціокультурний підхід, що є підґрунтям для виявлення взаємозв'язків соціальних, культурних, економічних, ідеологічних чинників та їх впливу на розвиток духовно-морального виховання як історико-педагогічного явища та становлення вітчизняної школи як суспільного феномену; системний підхід як основа дослідження структурних компонентів духовно-морального виховання дітей, правових, освітніх систем, а також механізму їх функціонування і подальшого розвитку; аксіологічний підхід, завдяки якому розкриваються ціннісно-гуманістичні засади духовно-морального виховання дітей у Новій українській школі; культурологічний підхід, що дає змогу розглядати духовно-моральне виховання як складову національної освіти та культури, що відображає духовні цінності й традиції українського народу, а також як компонент світової духовної спадщини; гуманістичний підхід, який утверджує засади поширення гуманістичних ідеалів як важливого компонента світового педагогічного досвіду; міждисциплінарний підхід, який уможливує використання філософських концепцій, теоретичних і практичних даних із політології, соціології, правознавства, українознавства, релігієзнавства, статистики, педагогічної аксіології, психології з метою всебічного аналізу духовно-морального виховання дітей у Новій українській школі.

Використання названих методологічних підходів сприяє обґрунтуванню положень науково-методичної роботи і виконанню завдань ціннісно спрямованої Нової української школи.

Бібліографія:

1. *Виховання духовності особистості* : наук.-метод. посіб. / М.Й. Боришевський [та ін.]. Київ, Поліграфія, 2011, 194 с.

2. *Духовно-моральне виховання особистості: інноваційний підхід* : навч.-метод. посіб. / [Т.Д. Дем'янюк, І.Д. Бех, М.Г. Байрамова, Л.С. Мельничук], Київ-Рівне, Волин. береги, 2007. 315 с.
3. *Духовно-моральне виховання дітей: історія і сучасні тенденції* : навч. посіб. / [В.В. Ворожбіт, С.Д. Криштоф, А.О. Поляков, Н.Д. Янц]; Харків, Основа, 2011, С. 48-173.
4. Жуковський, В.М. (2013). *Теорія і методика викладання предметів духовно-морального спрямування у середніх загальноосвітніх закладах*: навч. посіб. / В.М. Жуковський, Л.Ю. Москальова, Острог, Острозька академія, 364 с.
5. Маценко, Ж.М. (2010). *Духовність: феномен психології та об'єкт виховання*. Київ, Освіта України, 100 с.
6. Руденко, Ю.Д. (2007). *Українська козацька педагогіка. Виток. Духовні цінності. Сучасність* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Юрій Руденко, Олексій Губко ; НАУП. Київ, МАУП, 343 с.
7. Сіданіч, І.Л., Кислашко, О.П. (2012). *Духовно-моральне виховання дітей в історії педагогіки та вітчизняній школі*: монографія. Київ, Дорадо-Друк, 496 с.
8. Сіданіч, І.Л. (2013). *Духовно-моральне виховання дітей у вітчизняній школі (XX – початок XXI ст.)* : монографія; [за ред. М.Б. Євтуха ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти], Київ, Інтерсервіс, 464 с.

Культурологічний підхід до підготовки майбутніх керівників закладів освіти

Тимошко Ганна Миколаївна

timoshko49@gmail.com

В умовах посилення світового процесу культурної глобалізації, особливо помітним є те, що система професійної підготовки управлінців, спрямована на розвиток високопрофесійних якостей менеджерів освіти, до когорти яких відносяться і керівники закладів освіти, є далеко недосконалою в Україні.

В основному дві системи здійснюють підготовку керівників закладів освіти: система магістерської підготовки у процесі реалізації освітньо-професійної програми «Управління навчальним закладом» та становлення новопризначених керівників закладів освіти (далі – ЗО) в системі післядипломної педагогічної освіти.

Підготовка магістрів – майбутніх управлінців ЗО вирішальним чином впливає на результативність модернізації українського освітнього простору, оскільки вивести заклад освіти на новий якісний рівень зможуть лише компетентні керівники з високорозвиненою управлінською рефлексією, здатні сприймати нові знання, схильні до педагогічних пошуків, до прояву власної активності в теоретичному і методичному забезпеченні впроваджених в освітянську практику інновацій.

У свою чергу, цілеспрямована підготовка новопризначених управлінців закладів освіти в системі післядипломної педагогічної освіти передбачає застосування комплексу спеціально підібраних форм і методів навчання, спрямованих на розвиток у керівників, які не мають практичного досвіду, здатності компетентно діяти з урахуванням зовнішнього і внутрішнього впливу, що забезпечить ефективне управління відповідно до вимог сучасного соціуму, на засадах рефлексивного підходу.

Проблеми управління освітніми закладами і професійну підготовку керівників досліджували: О. Боднар, В. Гладкова Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Л. Калініна, О. Касьянова, Л. Карамушка, М. Кириченко, В. Кремень, В. Луговий, О. Мармаза, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Онищук, Н. Островерхова, В. Пікельна, З. Рябова, О. Савченко, Є. Хриков та ін.

Питання рефлексивного управління розглядаються в працях: А. Авілова, В. Агєєва, Е. Ільїної. В науковому дослідженні Т. Давиденко висвітлені теоретичні основи рефлексивного управління школою; рефлексивно-професійні особливості управлінців розглянуто Н. Алюшиною. Умови розвитку професійної рефлексії та формування рефлексивної культури здобувачів другої вищої освіти досліджено І. Бессоною, А. Бехоєвою, Г. Дегтяр, І. Стеценком. У низці досліджень вітчизняних вчених (Г. Єльнікова, І. Зязюн, В. Кремень, А. Кузьмінський, В. Мельник, В. Олійник, Т. Сорочан) активно розглядаються шляхи підвищення ефективності підготовки менеджерів освіти, основні структурні елементи цього процесу

Освіта ХХІ століття – це суспільні виклики, коли необхідно формувати нову систему управління, нову методичну базу управлінської практики, яка б спрацьовувала в умовах ринкових відносин, в умовах світової пандемії на засадах наукових досягнень та практичних здобутків у процесі створення моделі антикризового управління ЗО. На наше глибоке переконання, заснованим поряд із компетентнісним, аксіологічним, акмеологічним, людиноцентристським, андрагогічним підходами – системоутворюючим, засадничим підходом до формування нової плеяди керманів управління сфери має бути **культурологічний підхід**. У межах теорії менеджменту *культура* розглядається як потужний стратегічний інструмент, що дає змогу орієнтувати всі відділи організації і окремих осіб на спільні цілі, мобілізувати ініціативу співробітників, виховувати відданість справі, поліпшувати процес комунікації, поведінку. Окремо слід наголосити на двох основних характеристиках культури:

1. Культура створюється людьми. Це набір породжених людським суспільством елементів, які були створені і відкриті в минулому і передаються із покоління в покоління.

2. Культура – це феномен, якому вчать, її елементи вивчають або спостерігають нові члени організацій, які сприймають їх як норму поведінки в соціальному житті.

Завдяки великій цінності суспільства – дотриманню постулатів загальнолюдської культури і моралі, люди стають більш вихованими, терпимими, менш агресивними один до одного, здатними до емпатії та надання допомоги тим, хто її потребує.

Сутність культурологічного підходу до професійної підготовки керівників закладів освіти полягає в тому, що освіта розглядається в контексті культури як багатовимірне явище, а тому не зводиться лише до управління процесом навчання та засвоєння знань. Виходячи з вищезазначеного, існує необхідність культурологічного підходу до визначення мети управлінської діяльності в закладах освіти, яка підпорядкована головній місії – якості освіти, а значить, прогнозуванню результатів управління освітнім процесом.

Культурологічний підхід до підготовки керівників закладів освіти, управління закладами освіти передбачає, по-перше, прогнозування векторів розвитку педагогічного колективу; по-друге, створення культурного середовища, творчої атмосфери в закладі освіти, яка дозволить формувати його позитивний імідж. Необхідно максимально використовувати культурний потенціал освітнього середовища, всіх його складових. Знання, вміння та навички, які формуються в освітньому процесі, мають бути насамперед засобом розвитку особистості, її становлення як суб'єкта культури. Оскільки керівники закладів освіти визначають мету та оцінюють якість освіти як співвідношення мети і результату, необхідною умовою є вміння управлінців ці результати спрогнозувати і операційно спрямувати на подальший розвиток на основі визначених фахових компетентностей та стандартів професійної підготовки в умовах вищої освіти.

Результатом професійної підготовки завжди має бути новий рівень культури опанування освітньо-професійних програм здобувачами освітніх послуг та організації науково-дослідної практики майбутніх управлінців ;вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців у системі вищої професійної освіти засобами розроблення і провадження організаційно-методичних засад формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх керівників закладу освіти. Інтегрованим критерієм якості освітньої системи в рамках культурологічного підходу до формування нової генерації керівників закладів освіти є організаційна культура керівника, її здатність забезпечити всім суб'єктам управління комплекс можливостей для ефективного особистісного саморозвитку і самоактуалізації.

Натомість, здійснюючи професійну підготовку керівників закладів освіти необхідно використати різні вектори формування та розвитку управлінської компетентності на вимогу часу. Сучасний керівник закладу освіти має поєднувати в собі високий професіоналізм із широким світобаченням, бути готовим оволодівати основами менеджменту освіти, новими формами, методами, інтерактивними технологіями навчання й виховання, що дасть йому впевненість у завтрашньому дні та забезпечить конкурентоспроможність закладу.

Управлінська компетентність керівника закладу освіти сприяє розвитку організаційної культури та іміджу закладу, який він очолює. Це прописна істина у процесі усвідомлення основних складників успішної управлінської діяльності керівників закладів освіти, які формуючи свій професійний імідж , проходять курси підвищення кваліфікації у системі післядипломної педагогічної освіти.

Усі ці вимоги безпосередньо стосуються викладача, який веде навчальні заняття. Але з огляду на специфіку та характер навчальних занять у ЗВО, педагогіку співробітництва та толерантності викладач – це в першу чергу людина високої організаційної культури.

До організаційної культури викладача і його педагогічної культури, відносять найбільш важливі види культур: мислення, розуму, почуттів, мовлення, поведінки, педагогічної праці, зовнішнього вигляду, здоров'я, професійного педагогічного спілкування, самовиховання та самоосвіти.

Культурою мислення викладача є здібність до навчання, узагальнення, накопичення досвіду (знань та навичок) та адаптація до умов, що змінюються.

Культура розуму формується у процесі навчання, що тренує механізми мислення, пам'яті, уяви, вона розвивається завдяки читанню, бесідам, роздуму, творчості.

Культура почуттів викладача полягає у розвитку якостей особистості, як емпатія, психоаналітична якість (самоаналіз, самоконтроль, самооцінка) та культура психічної саморегуляції.

Культура мовлення – це здатність викладача дотримуватися мовленнєвого етикету, вимови, володіння нормами усного та писемного мовлення, правилами вимови, наголосу, граматики та слововживання.

Культура поведінки викладача - виявляється у його ставленні до дійсності, до оточуючих людей, (природи, тварин).

Культура педагогічної праці викладача залежить від об'єктивних умов викладача та його особистості, активності, прагнення до самовдосконалення.

Культура зовнішнього вигляду викладача включає вимогливість його до своєї зовнішності і виявляється в умінні елегантно, зі смаком одягатися, вибрати свій стиль, дотримуватися особистої гігієни, вміння керувати своїми жестами, ходою, рухами.

Культура здоров'я викладача – передбачає наявність уміння володіти собою, уміння зібратися та розслабитися. (До цього також відноситься духовно-моральне здоров'я викладача, сутність якого полягає у внутрішній цілісності, яке проявляється через повагу та любов до себе та оточуючих).

Культура професійного педагогічного спілкування – є показником того, як викладач реалізує загальні соціальні значимі принципи навчання та виховання.

Культура самовиховання викладача – це свого роду механізм, що дозволяє сформуванню у себе вміння педагогічної техніки, професійний розвиток, стримувати себе, здійснювати самоконтроль за своїми вчинками.

Культура самоосвіти вимагає від викладача постійного самовдосконалення своїх знань, практичних умінь і навичок.

Отже, викладач закладу вищої освіти повинен бути людиною високої організаційної культури, щоб виховувати студентів культурними людьми та сприяти їх творчому саморозвитку. Чим вищою є культура викладача, тим вірогідніше вона позначається на змісті і характері спілкування зі студентами та виховання їх на культурних нормах поведінки, цінностях, традиціях, ритуалах та символах, які є значущими у системі формування організаційної культури ЗВО. На нашу думку, основними *критеріями культури* успішного розвитку позитивного іміджу майбутнього керівника закладу освіти можуть бути:

Особиста стабільність – яка позиціонується стійкою мораллю, твердістю духу і вмінням тримати дане слово за будь-яких ситуацій. Вагомою ознакою даного критерію є вміння включати проміжні результати управлінської діяльності на кінцеві, що забезпечує конкурентоспроможність освітнього закладу в умовах постійних змін у соціумі.

Наявність команди однодумців та культура її формування – ще один критерій успішності керівника, який формує працездатний, згуртований

єдністю мети колектив, соціально зрілого керівника, готового до сприйняття демократичних форм управління, сприйняття підлеглих як особистостей, яким властиві як позитивні, так і негативні особистісні та професійні якості.

Показники критеріїв *володіння основними функціями менеджменту* керівники завжди демонструють у процесі здійснення управлінської діяльності, реалізуючи посадові компетенції.

Критерій *оптимальної відкритості* характеризує успішність керівника в умінні забезпечувати доцільні умови переведення соціально-педагогічної системи у якісно новий стан постійного розвитку, впровадження інновацій в умовах реформування освіти.

Критерії успішного розвитку позитивного іміджу керівника закладу освіти позиціонуються через *позиціонування*, тобто визнання громадськістю його громадянських якостей. При цьому враховується не лише майстерність керувати, високий рівень організаційної культури у процесі взаємовпливу керуючої та керованої підсистем, продуктивна ділова взаємодія з оточуючим соціумом, референтними соціальними групами.

Майбутній керівник закладу освіти формує свої професійні якості, в першу чергу, засобами самоосвіти, усвідомлює оптимістичний підхід до дійсності, є стійким у стресових ситуаціях, активізується в умовах кризи, залишається для учнів і колективу важливим культурним суб'єктом їхньої соціалізації та гарантом якісних освітніх послуг та залежить від багатьох суттєвих чинників:

Ефективність провадження культурного аспекту підготовки майбутніх керівників ЗО в системі вищої професійної освіти залежить від підготовленості викладачів до даного процесу, що актуалізує необхідність проведення постійно-діючих спецсеминарів для викладацького та студентського складу із запрошенням практикуючих керівників за темами: «Соціальна цінність професії керівника ЗО», «Формування професійної мобільності майбутніх керівників ЗО», «Особливості розвитку антикризового менеджменту в ЗО» та ін.

З метою якісної підготовки майбутніх керівників ЗО необхідне введення інноваційних методів і форм, педагогічних технологій навчальної діяльності, які майбутні керівники ЗО зможуть перенести в практичну площину управлінської діяльності.

Активізувати можливості науково-дослідницької, самостійної і самоосвітньої, поза навчальної діяльності, а також виробничої практики, під час яких майбутні керівники ЗО опановують різноманітні види діяльності (пізнавальна, дослідницька, комунікативна та ін.), що особливо важливо для успішного функціонування майбутнього керівника в умовах інформатизації та модернізації освіти.

У зв'язку з новими вимогами соціуму змінюються і цілі підготовки керівників у напрямку гуманізації освіти, творчо-розвиваючої спрямованості освітнього процесу, а головними завданнями стають: формування досвіду емоційно-ціннісного ставлення до дійсності, умінь культурної міжсуб'єктної взаємодії та формування динамічної особистості, що швидко адаптується до нових розвитку освітньої галузі в державі.

Необхідна оптимізація навчальних планів, ОПП, робочих програм і силабусів в ЗВО, які мають будуватися на пріоритетній основі вивчення філософії, педагогіки, психології, андрагогіки, акмеології, адже, традиційний освітній процес призводить до дублювання і повторення окремих положень, теорій та ідей дисциплін, ослаблення міжпредметних зв'язків – такі недоліки в свою чергу знижують рівень мотивації у здобувачів вищої освіти другого рівня.

Щоб підготовка керівників ЗО була більш якісною, доцільно ввести вибіркочу навчальну дисципліну, орієнтовану на формування здатності самоорганізації, самовдосконалення та спрямовану на виховання організаційної культури майбутнього керівника « Організаційна культура керівника ЗО» . Вона може мати практичну спрямованість, моделюючи конкретні педагогічні ситуації для здобуття досвіду магістрами та практикуючими керівниками.

Однією із провідних проблем імплементації Закону «Про освіту» залишається проблема кадрового забезпечення інклюзивного освітнього процесу. Очевидним є факт провідної ролі саме усвідомлення керівником організації та супроводу інклюзивної освіти. Професійно організована психолого-педагогічна взаємодія керівника і педагогів цього напрямку навчання принесе позитивні результати.

Комунікативна культура – це узагальнювальна комунікативна властивість особи, що включає комунікативні здібності, знання, уміння і навички, чуттєвий і соціальний досвід у сфері педагогічного спілкування. У зв'язку з тим, що важливим періодом для формування комунікативної культури високого рівня є період навчання у закладі вищої освіти, майбутнім керівникам ЗО бажано *учити здобувачів освіти активному слуханню*. Активне слухання допомагає встановити контакт і розташувати до себе співрозмовника, зрозуміти його точку зору і при необхідності повернути її в бажаний вектор спілкування. Це переконливі аргументи важливості культурного діалогу керівника ЗО з підлеглими.

Культура позиціонування професійних якостей здобувачів освіти, які застосовуються викладачем з метою підтримки і розвитку ціннісного ставлення до майбутньої професії час навчання, і в цілому у соціумі , впливають на формування розвитку загальнолюдських цінностей та професійної культури майбутніх керівників закладів освіти.

Таким чином, у формуванні особистості керівника закладу освіти є два головних аспекти – професійний і культурний. Культурний керівник – це не взірць формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина за своєю найвищою духовною сутністю із творчим і гуманним способом світобачення, світосприймання. На наше глибоке переконання, формування якості освітніх послуг у ЗО, згідно із державними стандартами, є предметним полем впровадження культурологічного підходу, покликаною розв'язати ряд проблем у період професійної підготовки керівників ЗО засобами організаційної культури керівника, яка включає: культуру прийняття управлінських рішень; мистецтво добору і розстановки кадрів в ЗО; культуру ділового спілкування в ЗО; культура тайм- менеджменту керівника ЗО; культура здорового способу життя керівника ЗО; культура ведення документації та листування; культура

делегування повноважень; культуру організації робочого місця; культуру маркетингового управління; культуру самоменеджменту керівника і т. п.

У свою чергу, класик сучасного менеджменту Роберт Фалмер писав: «Якщо історія управління нам і говорить про щось, так це про те, що світ завжди буде відчувати потребу в таких керівниках, які зможуть привести суспільство звідти, де воно знаходиться, туди, де воно хоче бути» [5]. Ця аксіома є професійним дороговказом процесу підготовки майбутніх керівників закладів освіти до управлінської діяльності.

Бібліографія:

1. Лемберт, Т. (2001). Ключові проблеми керівника. 50 способів вирішення проблем [пер. з англ]. Наукова думка, Київ, Всесвіт, 303 с.
2. Новиков, А.М. (2010). *Основи педагогіки*. Москва, Вид-во ЕГВЕС, 208 с.
3. *Освітній менеджмент: навч. посібник* [за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки]. Київ, Шкільний світ, 2003, 400 с.
4. Палеха, Ю.І. (2002). Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культури. Київ, Вид-во Європейського університету, 340 с.
5. Тимошко, Г.М. (2011). Історичні аспекти розвитку організаційної культури керівника в системі управління загальноосвітнім навчальним закладом. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Серія «Педагогічні науки». Чернігів, ЧДПУ, Вип. 84, С. 183-187.
6. *Формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій в умовах післядипломної педагогічної освіти: наук.-метод. посібник*; [О.І. Бондарчук, Л.М. Карамушка, О.В. Брюховецька та ін.; за наук. ред. О.І. Бондарчук]. Київ, Наук. світ, 2012. 190 с.

Інклюзивний підхід до професійної освіти студентів з особливими потребами в умовах освітнього процесу фахових коледжів

Фесік Людмила Іванівна

mail@polytech.cv.ua

З 2009 року сучасна освітня політика України спрямована на реалізацію низки законодавчих та нормативно-правових актів щодо забезпечення рівних можливостей осіб з інвалідністю на здобуття якісної освіти (Закони України «Про освіту» (2018), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійно-технічну освіту» (1998, із змінами й доповненнями), «Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні» (2010) та ін.).

Успішний досвід багатьох європейських країн (Бельгія, Данія, Канада, Кіпр, Польща, США, Швеція та ін.) щодо впровадження інклюзивного навчання розглядається як важливий напрям державної політики з реформування вітчизняної освіти. У закладах загальної середньої освіти є обов'язковим запровадження інклюзивного навчання. Однак професійно-технічні та вищі заклади з огляду на власні можливості можуть створювати умови для здобуття якісної освіти осіб з інвалідністю [2].

За 75-річну історію свого існування Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький політехнічний коледж» (далі – ЧПК) розширив межі фахової

підготовки від «кадрів середньої ланки будівельних організацій» до засвідченого права «проведення освітньої діяльності з наданням вищої освіти на рівні кваліфікованих вимог до молодшого спеціаліста з чотирьох напрямів [1]. У коледжі діє Центр інклюзивного навчання, основне завдання якого полягає у створенні умов для якісної професійної підготовки студентів з порушеннями слуху, впровадження сучасних технологій інклюзивного навчання із застосуванням адаптацій та модифікацій, підтримки й супроводу, індивідуалізації та диференціації, ін.

Проектна діяльність ЧПК здійснюється у межах освітнього процесу (через реалізацію проекту **«Інклюзивна освіта. Доступне освітнє середовище навколо мене»** у межах коледжу (2018-2019 р.); участь в **Українсько-італійському проекті «Інклюзивна освіта в Чернівецькій області, Україна»** (2019 р.) та співорганізатор міжнародної конференції **«Соціальне партнерство та міжвідомча взаємодія у вирішенні актуальних проблем інклюзії»** (Чернівці, 22 листопада 2019 р.). Основні цілі, які реалізуються ЧПК у контексті проектної роботи – створення належних умов для успішної соціалізації студентів з порушеннями психофізичного розвитку та активної навчальної діяльності. Коледжем створюються низка доступностей для студентів з тотальною глухотою: інформаційні та навчальні матеріали; довідники, буклети з питань навчання та супроводу під час освітнього процесу; банк даних необхідних навчальних матеріалів в альтернативних форматах; база відеоматеріалів (із субтитрами та перекладом жестовою мовою); спеціально адаптовані комп'ютерні програми; адаптація навчальних приміщень, навчальних матеріалів, системи оцінювання.

Студенти інклюзивної форми навчання беруть повноцінну участь у навчально-виховному процесі та житті коледжу. У позанавчальний час у супроводі культ-організатора, який володіє спеціальними методиками навчання студентів з особливими потребами, залучаються до концертних програм та конкурсів нарівні із звичайними студентами. Про успішність цієї роботи свідчать успіхи студента **Петра Мендришори**, який повністю позбавлений слуху, але представляв коледж й виборів перше місце на міському конкурсі **«Студент року – 2018»**. Як переможець Всеукраїнського конкурсу в Києві представляв Україну на **Всесвітньому студентському конкурсі «MISS MISTER DEAF WORLD & EUROPE & ASIA»** у Південно-Африканській республіці (ПАР) та виборів титул **«Містер Європи»** [3; 4].

Тож створені в Чернівецькому коледжі умови інклюзивної освіти сприяють розкриттю талантів та можливостей студентів з порушеним слухом через забезпечення їх участі у навчанні, культурних та громадських заходах, усунення відчуття винятковості в суспільному житті.

У ЧПК забезпечується адаптація: віртуального середовища закладу (сайту) через розміщення інформації про заклад, спеціальності, послуги доступності у відеокліпах із субтитрами, збільшеним шрифтом; навчальних приміщень шляхом використання допоміжних технологій (FM-system), комп'ютерні програми із озвучуванням писемного тексту, достатнє освітлення, візуальна сигналізація, наочність, телекомунікаційні технології; пристосування для студентів із порушеннями психофізичного розвитку адміністративного та

навчального корпусів, бібліотеки, гуртожитку (використання Skype, sms, e-mail, відео-, аудіозаписів інформації); навчальних матеріалів та процесу навчання; оцінювання навчальних досягнень студентів із особливими освітніми потребами; простору для складання іспитів (надання послуг перекладача жестової мови, тестування, писемне складання іспитів замість усних або навпаки); -застосування мультимедійної техніки та сенсорного полієкрану.

Як правило, використовується техніка синхронного перекладу, підготовка до проведення заняття. Для ефективного навчання викладач завчасно надає перекладачу для попереднього опрацювання перекладачем конспекти/тези заняття, приклади завдань, відео без субтитрів, термінологічний словник із переліком понять та їх тлумаченням. Спільне навчання студентів з порушеннями слуху та їх здорових однолітків відбувається з урахуванням принципів та правил: використання залишкового слуху студенти з вадами, розвинутий руховий апарат, дрібну моторику рук, а також здоровий рефлекс; послідовності вивчення матеріалу: подання, демонстрування та наступне їх обговорення; поваги до особистості студента, особистого звернення викладача до студента з порушенням слуху; уникнення тривалих монологів, використання наочності (відео, таблиць, схем, презентацій) та ін.

Впродовж всього періоду свого існування ЧПК провадить діяльність згідно чинного законодавства та статутних документів. В цілому освітня діяльність політехнічного коледжу спрямована на забезпечення права на освіту усіх студентів у тому числі з порушеннями психофізичного розвитку, їх успішне інтегрування в соціальне та академічне середовище. Передбачається препарування під особливі потреби графіка навчання, проходження практики, введення індивідуального графіку та плану навчання, а також дистанційного, змішаного навчання, вільного відвідування тощо. Успішною є співпраця виробництвами та закладами міста, Чернівецької області із метою працевлаштування випускників коледжу.

Бібліографія:

1. *Державний вищий навчальний заклад «Чернівецький політехнічний коледж»*. URL : <http://polytech.cv.ua/about/history.html>.
2. Платаш, Л.Б. *Методологічні засади універсального дизайну інклюзивного освітнього середовища*. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/159118899.pdf>.
3. *Хлопець з України представить Україну на Всесвітньому студентському конкурсі у ПАР*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2670718-hlopec-.iz-cernivciv-predstavit-ukrainu-na-vsesvitnomu-studentskomu-konkursi-u-par.html>.
4. *Чернівчанин став «Містером Європи» на Всесвітньому конкурсі*. URL : <https://shpalta.media/2019/07/20/chernivchanin-petro-mendrishora-stav-misterom-yevropi-sered-nechuyuchix/>.

Наукова панель 2. АДАПТИВНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Модератор:

відділ забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

кандидат педагогічних наук, доцент

Полякова Ганна Анатоліївна

Виступи:

Адаптивні процеси гуманізації у закладах вищої освіти

Бацула Олександр Сергійович

baculanata@i.ua

У Законі України «Про вищу освіту» освітній процес визначається як інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження й використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості (у старій редакції Закону України «Про вищу освіту» використовувалося термін «навчально-виховний процес») [4].

У ході історичного розвитку суспільства та освіти як його найважливішого інституту склалися різні парадигми освіти. У сучасній освіті в цілому склалися два основних зразки наукових теорій навчання (парадигми): формує (традиційна) і особистісно-орієнтована (гуманістична). Формуюча парадигма, в свою чергу, має два різновиди, одним з котрих виступає знання-орієнтований, а другим – діяльнісно-орієнтований підхід до змісту і технологій освіти.

Для того щоб освітній процес гармонійно виконувався педагогами, необхідне управління. Адаптивне управління – це процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на діа(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і само спрямуванням дій на її досягнення [3, с. 13]. Провідною ознакою адаптивного управління є взаємоприспосовування та органічне поєднання мети керівника і прагнення виконавця на основі вироблення гнучких моделей діяльності. Адаптивне управління виникло за потреби спрямованої самоорганізації людини, що забезпечує її усвідомлений саморозвиток з використанням природного механізму. Воно може бути спеціально організованим на основі створення, підтримки та розширення умов саморозвитку об'єктів управління в межах установлених спільно з суб'єктом та усвідомлених ними вимог, але завжди виникає довільно на будь-якому перехідному етапі як об'єктивна потреба, що поєднує еволюційний та революційний шляхи розвитку [3].

Компонентами процесу управління є постановка мети; інформаційне забезпечення (діагностування особливостей студентів); формулювання завдань залежно від мети закладу вищої освіти; проектування діяльності для досягнення мети; реалізація проекту; контроль за ходом виконання; коректування; підбиття підсумків [2, с. 173].

Одним з найпопулярніших підходів в управлінні педагогічним процесом є гуманістичний підхід. У термінологічній гуманістичній теорії поняття гуманістичного підходу в управлінні закладом вищої освіти зосереджено на проблемі впливу на людину та керування цілями людини, які вони пов'язують із власним досвідом [6, с. 6]. Управління педагогічним процесом базується на сукупності знань людської культури, займається когнітивними та інтелектуальними проблемами. Націлений цей підхід на розуміння їх референтів і використовує, у першу чергу, евристичні методи. Викладачі повинні вести студентів за допомогою демократичного процесу навчання, а також насичувати їх розум критичними ідеями. Методи демократичного навчання повинні базуватися на естетичних почуттях студентів та їх емоціональної культури.

Виходячи з цього цілями управління педагогічним процесом, тобто гуманістичної освіти є зорієнтоване на студентах заохочення критично мислити та виклику розглянути проблеми, під які підпадає це мислення. Студенти заохочуються бути активними учнями, бути творчими та досягти реалістичного визнання оточення, щоб вони вміли реагувати на оточення відповідним чином [1]. Реалізація гуманістичного підходу поєднує в собі навчальні методи аналізу проблем з метою визначення відповідної дії. Ці методи включають постановку проблеми, діалог та практику. При такому підході педагоги та студенти повинні діяти разом, щоби так само разом визначити відповідну дію, яка стане відповіддю на їх сумісні проблеми.

Бібліографія:

1. Борова, Т.А. (2019). Розвиток професіоналізму у науково-педагогічних працівників через коучингово-моніторингову технологію адаптивного управління. Вип. 5. С. 6-11. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23249>.
2. Дичківська, І.М., Поніманська, Т.І. (2009). *Теорія і технологія педагогіки*. Запоріжжя, Слово, 304 с.
3. Сльникова, Г.В. (2016). Адаптивне управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринку закладу. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Вип. 1 (1). URL : http://am.eor.in.ua/images/adapt/vol1/16_am_01_yelnykova_r.pdf.
4. Закон України «Про освіту», від 05.09.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519#Text> (дата звернення: 17.10.2020).
5. Кравченко, Г.Ю. Почуєва, О.О. (2017). Модельовання в теорії управління освітніми системами. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». Вип. 25 (1). С. 152-155.
6. Кремень, В.Г. (2017). Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави. *Проблеми та перспективи формування національної гуманістичної*. Харків, № 11. С. 3-9.
7. Макдоннелл, К.Р., Брю, С.Л. (2003). *Економікс*. Москва, ІНФРА-М, 983 с.

Мотивація професійної діяльності науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти

Бойко Олег Миколайович

texkrep3@gmail.com

Мотивування науково-педагогічних працівників (далі – НПП) є важливою функцією державного управління. Держава визначає і формує політику у сфері вищої освіти та наукової і науково-технічної діяльності, забезпечує її реалізацію, гарантує науково-педагогічним працівникам право на «належні стимулювання та мотивацію до наукової і науково-технічної діяльності, орієнтовані на об'єктивну оцінку реалізації конкретних завдань за кінцевим результатом» [1] (ст. 5). Державне регулювання мотиваційних процесів закріплене у законодавчих та нормативно-правових актах – Кодексі законів про працю України, Законі України «Про оплату праці», Законі України «Про охорону праці» та ін.

Основною заробітною платою НПП є винагорода за виконану роботу відповідно до їхніх посадових обов'язків, визначених посадовою інструкцією; встановлюється у вигляді посадових окладів на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці. Основна заробітна плата науково-педагогічних працівників – це винагорода за навчальну, наукову, методичну, організаційну роботи, передбачені індивідуальним планом роботи викладача та які виконуються впродовж їхнього основного робочого часу.

Додаткова заробітна плата НПП включає, зокрема, надбавки і доплати обов'язкового характеру (надбавки за стаж наукової/науково-педагогічної роботи; доплати за науковий ступінь, вчене звання), а також надбавки і доплати стимулюючого характеру (за високі досягнення у праці; за виконання особливо важливої роботи (на строк її виконання); за складність, напруженість у роботі; за знання та використання в роботі іноземної мови тощо) [2].

Крім того, додатковою заробітною платою є такі гарантійні та компенсаційні виплати як, зокрема, виплати, пов'язані з індексацією заробітної плати працівників, оплата за невідпрацьований час (оплата грошових компенсацій у разі невикористання щорічних основної та додаткових відпусток та додаткових відпусток працівникам, які мають дітей; оплата додаткових відпусток понад тривалість, передбачену законодавством, наданих відповідно до колективного договору; оплата творчих відпусток; суми заробітної плати, що зберігаються за основним місцем роботи працівників, за час їхнього навчання з відривом від виробництва в системі підвищення кваліфікації) тощо.

До інших заохочувальних та компенсаційних виплат належать, зокрема, виплати у формі винагород, які мають одноразовий характер (премії за спеціальними системами і положеннями тощо), матеріальна допомога НПП на оздоровлення, виплати в рамках грантів. До категорії таких виплат слід віднести цілу низку стипендій, премій, грантів, які визначені нормативно-правовими документами та затверджені Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України. Таким чином, матеріальне мотивування НПП як

система має два аспекти завдання: залучення до трудової діяльності (основна заробітна плата) та підвищення ефективності праці (додаткова заробітна плата та інші заохочувальні та компенсаційні виплати). Утім, рівень оплати праці НПП не завжди виступає стимулом для їхньої трудової та творчої активності. Так, на сучасному етапі розвитку національної економіки серед трудових цінностей і мотивів НПП, як доводять соціологічні дослідження, за значущістю домінує високий рівень заробітної плати. Разом з тим, фактичний рівень оплати праці науково-педагогічних працівників України є значно нижчим порівняно з рівнем оплати таких працівників за кордоном [3].

Однією з причин низького рівня посадових окладів і ставок заробітної плати освітян є недотримання, починаючи з грудня 2008 і до 01.01.2017 р, вимог статті 96 Кодексу законів про працю України та статті 6 Закону України «Про оплату праці» щодо розрахунку розмірів посадових окладів (тарифних ставок) працівників бюджетної сфери на основі посадового окладу працівника першого тарифного розряду не нижче прожиткового мінімуму.

Мотивування НПП є інтегрованим результатом управлінських функцій, що реалізуються органами державної влади та керівництвом вишу. Органи державної влади здійснюють зовнішнє регулювання у сфері вищої освіти та наукової і науково-технічної діяльності, встановлюючи межі і правила для управлінці вищого закладу освіти. Розроблення на їх підставі внутрішніх систем мотивування є важливим інструментом, який спонукає учасників освітнього та наукового процесу не лише до активної діяльності, а й створює довгострокову зацікавленість до роботи.

На нашу думку, система оплати праці НПП вишу повинна бути такою:

Базова частина оплати праці повинна включати оплату праці викладачів відповідно до діючого законодавства, складаючи 50 % від максимально можливого рівня оплати праці і заохочень.

Стимулююча частина оплати праці повинна встановлюватись відповідно до затвердженої у закладі вищої освіти системи оцінок і стимулюючих показників.

Отже, послаблення мотиваційної функції оплати праці в сучасних умовах вимагає вжиття кардинальних заходів для вирішення проблеми. Негативний її вплив на мікро- та макрорівнях потребує формування цілісної концепції удосконалення мотиваційного механізму. Тому в перспективі слід здійснювати наукові дослідження в напрямку моделювання системи мотивації та посилення мотиваційної функції оплати праці.

Бібліографія:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», від 26.11.2015, № 848-VIII. *Голос України*. 2016, Вип. 6.
2. Закон України «Про оплату праці». *Голос України*. 25.05.1995.
3. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки України», від 12.07.2017, № 2133-VIII. *Голос України*. 10.04.2017, № 147.

Адаптивність навчального процесу як фактор підвищення ефективності навчання

Гоу Кванденг

З появою освітньої ери «Інтернет +» здатність учнів використовувати передові технології для отримання нових речей та набуття нових знань перевершила нашу уяву. Якщо викладач все ще викладає за традиційним методом навчання, це не тільки надає низьку ефективність навчання, але й сильно шкодить ініціативі учня у навчанні.

Поява таких речей, як великі дані та STEAM, вже спричинило зміни у способі мислення, методах навчання та режимах навчання викладачів. У цифровому навчальному середовищі органічна інтеграція персоніфікованих даних учнів з п'ятьма основними ланками навчання стане новою нормою цифрового навчання та навчання в середовищі «Інтернет +».

1. Адаптивне навчання. Оскільки попит на персоналізоване навчання продовжує зростати серед викладачів, термін адаптивне навчання часто згадується у колі освітніх технологій, і все більше продуктів заявляють, що мають здатність до «адаптивного навчання». Цей термін вже з'явився.

Адаптивне навчання відоме як навчання, яке [1] використовує комп'ютерні алгоритми для координації взаємодії з учнями, забезпечує відповідні навчальні послуги на основі академічних умов учнів та реєструє і оцінює навчання учнів у візуальній формі.

Поведінка на основі оцінки результатів для виявлення джерела проблем учнів та прогнозування їх можливих результатів у майбутньому. Завдяки активному керівництву та втручанню педагогів це сприяє ефективному та значущому навчанню учнів, тим самим покращуючи ефективність навчального процесу, забезпечуючи якість викладання.

2. П'ять ланок викладання. П'ять складових викладання містять «підготовку до занять, заняття, домашнє завдання, репетиторство та оцінювання», зосереджуючи увагу на навчальному зв'язку» [3]. Мета полягає в тому, щоб дозволити учням навчитися вчитися під ефективним керівництвом викладачів, покращити ініціативу учнів у навчанні, і зробити викладання ефективним. Це стає спіральним процесом вгору від пробного навчання до ефективного керівництва і до оцінювання.

3. Адаптивні методи навчання. Для педагогів можуть існувати певні перешкоди у використанні адаптивних систем навчання.

Для кожного учня адаптивна система навчання повинна бути персоналізованим викладанням.

Однак контроль прогресу викладання та управління курсами за допомогою персоналізованого викладання знаходяться у значному протиріччі з існуючою системою викладання, а також існують певні вимоги до навчальних здібностей викладачів.

Тому відносно важко просувати цей вид освітніх технологічних продуктів у систему державної освіти. У навчальних закладах офлайн-команди мають

обмежені можливості досліджень та розробок освітніх технологій, але вони дуже ефективні при інтенсивному навчанні.

Розроблення та впровадження адаптивних методів навчання є особливо важливими для підвищення якості викладання та забезпечення ефективності навчального процесу. На даний час загальні методи адаптивного навчання в основному включають наступні чотири методи.

Перший метод полягає у перетворенні викладання на макрорівні, дозволяючи різні цілі викладання, складність курсових матеріалів та системи навчання. Більшість адаптивного навчання, розробленого на заміну традиційному колективному навчанню з обмеженим темпом, застосовує цей метод.

Другий метод полягає у пристосуванні конкретного навчального процесу та стратегій відповідно до конкретних характеристик тих, хто навчається. Цей метод вимагає визначення характеристик (або здібностей) учня, які є найбільш актуальними для того, хто навчається, та вибору стратегії навчання, яка найкраще сприяє навчальному процесу для учня з цією характеристикою.

Третій метод адаптації полягає у вдосконаленні викладання на мікрорівні, динамічному діагностуванні конкретних навчальних потреб учнів у процесі викладання та забезпеченні різного викладання для учнів з різними потребами, таких як інтелектуальні асистентські системи викладання.

Четвертий метод – це адаптивна система, розроблена на основі конкретного методу навчання. Методи навчання в цих системах включають конструктивізм, теорію мотивації, теорію соціального навчання та метапізнання. Вибір методів навчання ґрунтується на конкретних сценаріях для подолання складності реальності [2].

Згідно з опитуванням, адаптивний процес навчання став дуже популярним у вищих навчальних закладах Китаю. Приблизно 67% коледжів та університетів запровадили адаптивне навчання та мають адаптивні системи тестування. Це означає, що студенти можуть використовувати різний зміст і навички під час свого курсу відповідно до своїх особистих потреб для досягнення мети персоналізованого навчання. Водночас це також покращує ефективність навчального процесу вихователя та гарантує якість освіти.

Бібліографія:

1. *Китайська вікіпедія*. URL : <https://bk.tw.lvfukeji.com/>.
2. Ма Венлун, Цю Ютіан, Ю Венлі (2008). Багаторежимна інтелектуальна система навчання, адаптивна стратегія вибору режиму навчання. *Комп'ютерна інженерія та програми*, Вип. 44 (17), С. 215-218.
3. Ян Шугуан (2017). Нова норма цифрового викладання в середовищі «Інтернет +» – на адаптивному навчанні, заснованому на п'яти навчальних посиланнях [J]. *Освіта в галузі інформаційних технологій у початковій та середній школі*, 0001(008): С. 174-177.

Прогнозування розвитку освітньої програми за аналізом її впровадження у закладах вищої освіти

Євдокимова Наталя Олексіївна

yevdokymova@ukr.net

Прогнозування належить до складних видів діяльності. Розвиток освітньої програми (далі – ОП) є певною психолого-педагогічною системою мета-професійної діяльності з лініями розвитку її складових, при цьому розвиток цих ліній обумовлюється розвитком системи у цілому, тобто розвиток ОП відбувається в умовах певного закладу вищої освіти (далі – ЗВО) і вписується у психолого-педагогічну систему цього закладу. Для того щоб психолого-педагогічна система ЗВО функціонувала ефективно, необхідно сформувати психологічну готовність суб'єктів освітнього процесу до інноваційного розвитку системи в цілому та окремих структурних елементів цієї системи зокрема, у т.ч. до реалізації та розвитку ОП, за котрими здійснюється підготовка фахівців.

М. Заброцький, розглядаючи динамічну структуру психологічної готовності до складних видів діяльності, виділяє такі взаємопов'язані елементи, як:

– усвідомлення власних потреб, вимог суспільства (колективу) чи постановка задачі іншими; усвідомлення цілей, досягнення котрих веде до задоволення потреб (чи виконання поставленої задачі);

– усвідомлення й оцінка умов, у яких будуть протікати очікувані дії, актуалізація досвіду, пов'язаного у минулому з рішенням задач і виконанням подібних вимог;

– визначення на основі досвіду й очікуваних вимог діяльності найбільш вірогідних способів рішення задач (або виконання вимог);

– прогнозування проявів своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка відповідності власних можливостей рівню домагань і необхідності досягнення визначеного результату;

– мобілізація сил відповідно до умов і задач, самовпевненість у можливості досягнення поставленої цілі [1, с. 293-294].

Усвідомлення потреб ЗВО відображається у місії закладу, яка має бути відображена в ОП, хоча, як показує практика, це відбувається досить рідко – ці два документи існують кожен окремо. Тому при розробці ОП та подальшому її розвитку необхідно враховувати місію ЗВО та зміни, які її трансформують.

Вимоги суспільства відображаються у Національній рамці кваліфікацій, галузевих стандартах вищої освіти та професійних стандартах за спеціальністю. Проте, навіть за наявності розроблених стандартів, ОП деяких ЗВО суперечить стандартам та не відображає відповідний рівень Національної рамки кваліфікацій. Причому цей рівень має бути відображений не тільки в ОП, а й у меті викладання освітніх компонентів (далі – ОК) у робочих програмах та силабусах. Вимоги колективу як академічного стейкхолдера мають бути відображені на рівні вибіркового ОК, які розширюють можливості професійного

спрямування ОП. Саме ОК утворюють суб'єктний освітній простір, оскільки спрямовують зусилля здобувачів вищої освіти на усвідомлену і цільову самозміну, побудову нових моделей життєздійснення на базі новоутворень, що є результатом вирішення прийнятого навчального завдання, котре інтегрує професійне навчання та професійну діяльність.

Постановка задачі іншими стейкхолдерами реалізується на рівні фахових компетентностей та програмних результатів навчання, оскільки саме ці стейкхолдери знають, який фахівець сьогодні потрібен тому чи іншому конкретному закладу чи установі. Крім того, залучення роботодавців до освітнього процесу допомагає сформувати професійну позицію фахівця та його психологічну готовність до професійної діяльності.

Усвідомлення цілей, досягнення котрих веде до задоволення потреб (чи виконання поставленої задачі) передбачає виділення й урахування таких чинників: центральним моментом діяльності є її мета; мета розглядається як ідеальний образ результату та рівень досягнення, до якого потрібно прагнути; мета професійної діяльності є образом результату і виробничого завдання, поставленого у певних умовах; основні етапи формування мети включають у себе виділення поля допустимих результатів та уточнення конкретної найоптимальнішої мети.

Усвідомлення й оцінка умов, у яких буде реалізована ОП, актуалізація досвіду, пов'язаного у минулому з рішенням задач і виконанням подібних вимог, дозволяє сформувати уявлення про програму діяльності, що передбачає формування уявлення про структуру діяльності, про способи її виконання, про послідовність адекватних дій і способів, а також сформувати інформаційну основу діяльності щодо впровадження ОП, що передбачає врахування таких моментів: рівні формування інформаційної основи діяльності – сенсорно-перцептивний (сприйняття інформації), когнітивний (оцінка значущості інформації), образно-оперативний (переробка інформації та побудова інформаційних блоків; мінливість та багатоплановість інформації, що вимагає гнучкості та викликає необхідність швидкого переключення з одного виду інформації на інший; зовнішній і внутрішній план формування інформаційної основи діяльності як здатності сприймати й опрацьовувати реальні сигнали, які несуть інформацію, та будувати інформаційні образи і значення за отриманими сигналами.

Визначення на основі досвіду й очікуваних вимог діяльності найбільш вірогідних способів рішення задач (або виконання вимог) обумовлює формування психологічної структури професійної діяльності, що передбачає: засвоєння професії як процесу розпредмечування, індивідуалізації нормативно заданого (схвалюваного) способу діяльності; основні етапи засвоєння професії – когнітивний (пізнання, засвоєння нормативно заданого способу діяльності), практичний (власне формування психологічної структури професійної діяльності – спочатку засвоюються окремі дії, а потім – діяльність у цілому).

Прогнозування проявів своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінка відповідності власних можливостей рівню домагань і

необхідності досягнення визначеного результату обумовлює формування блоку прийняття рішень, що передбачає врахування таких моментів: альтернативність рішення; загальна схема прийняття рішень (усвідомлення та розширення проблеми, перевірка рішень); вироблення вирішального правила, способу вирішення, формування критерія досягнення цілі, переваги вибору способу вирішення; детерміновані рішення (будуються на чіткій логіці) та ймовірні рішення (грунтуються на прорахунку найбільш сприятливої ймовірності досягнення цілі).

Мобілізація сил відповідно до умов і задач, самовпевненість у можливості досягнення поставленої цілі реалізується через формування компетентностей випускників та їхньої підсистеми професійно важливих якостей, у результаті чого формується індивідуальний стиль діяльності фахівця, що і є власне кінцевою метою реалізації ОП.

Відтак, розвиток у ЗВО ОП є визначальною особливістю інноваційної освіти, організацією ситуації продуктивних взаємодій і спільної творчої діяльності, спрямованої на актуалізацію досвіду здобувачів і створення зони їхнього перспективного розвитку.

Бібліографія:

1. *Еколого-психологические факторы современного образа жизни*: монографія; [под ред. Ю.М. Швалба. 2-е изд., перераб. и доп.], Житомир, Изд-во ЖДУ им. И. Франко, 2009, 458 с.

Використання можливостей дуальної освіти як умова підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної галузі

Костіна Валентина Вікторівна

vkostina2014@gmail.com

У мінливих умовах сьогодення, коли соціальні запити постійно набувають нових характеристик, система освіти має враховувати неможливість охоплення усіх питань, до вирішення яких має бути підготовлений сучасний професіонал взагалі і фахівець соціальної галузі зокрема. Тому налагодження вищим закладом освіти партнерської мережі з соціальними інституціями, що здійснюють безпосередньо професійні функції та готові до реалізації професійної взаємодії на засадах дуальності забезпечує можливості для підвищення ефективності та якості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Особливої актуальності забезпечення якісної практичної підготовки майбутніх соціальних працівників набуває, коли виникла необхідність певних об'єктивних обмежень безпосередньої взаємодії майбутніх фахівців соціальної галузі з клієнтами соціальних установ, яка викликана наслідками поширення коронавірусної інфекції.

Цікавим та продуктивним засобом професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі на засадах дуальності розглядаємо організацію

віртуальної взаємодії фахівців соціальної сфери, що працюють у мережі соціальних інституцій, у якості гостей спікерів під час практико-орієнтованих занять, які можуть поділитися зі здобувачами вищої освіти власними практичними напрацюваннями та згодом продовжувати взаємодію з зацікавленими у даному напрямі професійної діяльності у різних напрямках та навіть на засадах інформальної освіти.

Також важливими аспектами підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на засадах дуальності вважаємо: організацію активної реальної та віртуальної взаємодії фахівців соціальної сфери, що працюють у мережі соціальних інституцій під час навчальних та виробничих практик (забезпечення активної діяльності майбутніх фахівців з опанування практичним досвідом установ системи соціальної допомоги та інтернет простору соціальних інституцій); створення активної науково-дослідної та волонтерської спільноти майбутніх фахівців соціальної галузі (СНТ спеціальності «Соціальна робота» ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, що працює з 2006 року); створення умов для проходження здобувачами вищої освіти додаткових тренінгових сертифікованих професійно-спрямованих курсів на базах партнерської мережі.

Для забезпечення організації якісного процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі на засадах дуальності в ХНПУ ім. Г.С. Сковороди на засадах дуальності укладено угоди з такими соціальними інституціями: КЗ «Харківська спеціальна школа № 2 ХОР; Центр денного перебування для дітей та молоді «Компас» ХМБФ «Благо»; Реабілітаційний центр «Rehab»; КЗ «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей «Гармонія»; ЦССС Київського району; Сектор ювенальної пробації м. Харкова філії Державної установи «Центр пробації» у Харківській області; БОБФ Карітас – Харків; ЗОШ № 36, ХГ №43, СЗОШ № 34 та ін. ЗЗСО м. Харкова.

Плідна співпраця закладу вищої освіти з мережею вищезазначених спеціалізованих соціальних інституцій, більшість яких є стейкхолдерами освітньої програми підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Соціальна робота» дозволяє постійно оновлювати як зміст самої освітньої програми, враховуючи нові запити та реалії сьогодення, так і сприяє більш ефективному вибору здобувачами вищої освіти власного професійного напрямку та працевлаштуванню у соціальній галузі.

Забезпечення якості дистанційного навчання майбутніх інженерів-педагогів з питань правової компетентності

Котелевець Олександр Олександрович

kotelevets@mail.ua

Найважливішою її складовою стає правова компетентність, що дозволяє вирішувати обґрунтовано, з юридичної точки зору, професійні завдання, які стосуються усіх сфер діяльності інженерів-педагогів. Дотримання правових норм, юридично обґрунтоване вирішення правових питань у процесі практичної

діяльності, чітке усвідомлення, розуміння відповідальності за невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків забезпечить правомірність поведінки у сфері господарських, економічних відносин.

Правові та юридичні знання мають важливе значення у розвитку професійної компетентності інженерів-педагогів, діяльність яких вимагає знання чинного законодавства, розуміння механізму правового регулювання у зв'язку з виконанням певних функцій у відповідних сферах економічних відносин, галузях господарства країни. Саме тому значущість формування юридичних знань у інженерів-педагогів у системі цілеспрямованого розвитку особистості невпинно зростає. Підготовка сучасного інженера-педагога вимагає дотримання у своїй роботі багатьох напрямів, а саме: економічних вимог у практичній діяльності, швидкоплинності сучасного соціуму, розвитку сучасних ІКТ-технологій, забезпечення ефективності виробничого процесу на основі володіння трудовим і адміністративним правом, реалізації продукції виходячи з вимог договірних прав.

Специфіка інженерно-педагогічної освіти полягає в тому, що вона характеризується не механічним поєднанням інженерної та педагогічної освіти, а їх взаємопроникненням, інтеграцією психолого-педагогічного та інженерно-технічного її компонентів. Тому професійна компетентність інженера-педагога містить дві складові – професійну інженерну та професійну педагогічну.

Дистанційна освіта є формою навчання (поряд з очною, вечірньою, заочною та екстернатом), яка реалізується через специфічні власно для неї технології. Дистанційне навчання визначається як процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, створеному на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Науково-методичне забезпечення дистанційної освіти кафедрами закладів вищої освіти передбачає: визначення освітніх рівнів і напрямів підготовки студентів/слухачів; критеріїв, засобів і системи контролю якості дистанційного навчання; виконання єдиних вимог до складання навчальних планів, програм і нормативів дистанційного навчання, які відповідають державним стандартам освіти; дидактичного та методичного забезпечення дистанційних курсів; методики розроблення, апробації та впровадження дистанційних курсів; науково-методичних основ функціонування банку атестованих дистанційних курсів.

Практична значущість дидактичного забезпечення роботи кафедр в умовах закладу вищої освіти у напрямі реалізації дистанційного навчання полягає в розробці типових регламентів організації викладачами освітнього процесу; створенні диференційованих модулів науково-методичного забезпечення для студентів із різним рівнем сформованості навчальних умінь самоосвітньої діяльності; визначенні ефективності впровадження сучасних технологій; створенні банку варіативного науково-методичного супроводу самоосвітньої роботи студента (навчально-методичні комплекси, інформаційна база, залучення сучасних розробок тощо).

Безумовно, дуже важливим напрямом в організації якісного навчання на дистанційному етапі є навчально-методичне забезпечення: створення методичного забезпечення освітнього процесу за дистанційною формою, яке містить; навчально-тематичний план; безпосередньо дистанційний курс (матеріали для самостійного вивчення, практичні завдання, глосарій, питання для самоконтролю, списки рекомендованих джерел інформації); методичні рекомендації для студентів/слухачів щодо проходження курсу; форми анкет для початкового та підсумкового опитування тощо.

Зворотний зв'язок з викладачем здійснюється за допомогою поточного і підсумкового контролю у вигляді тестів, а також з використання монологічно орієнтованої системи завдань, реалізованих засобами Moodle.

Запровадження моніторингового інструментарію в системі дистанційного навчання дає можливість підвищити ефективність та результативність запровадження технологій дистанційного навчання; створити науково обґрунтовану систему критеріїв і показників якості дистанційного навчання; на основі результатів розробити моделі цілеспрямованого відстеження відповідності фактичних результатів очікуваним; забезпечити здійснення поточного самоаналізу власної діяльності учасниками освітнього процесу.

Бібліографія:

1. *Адаптивне управління розвитком професійної освіти* [Г. Єльнікова, О. Загіка, Г. Кравченко та ін. ; за заг. ред. Г. Єльнікової], Павлоград, ІМА-прес, 2016. 248 с.
2. Бахрушин, В. Горбань, О. (2012). Якість вищої освіти та сучасні підходи до її вимірювання. *Освіта і управління*. Т. 15, Вип. 4. С. 7-11.
3. Кравченко, Г.Ю., Мовмига, Н.Є. (2016). Використання сучасних інформаційних технологій в умовах вищого навчального закладу. *Теорія і методика професійної освіти*, Вип. 11 (3), URL : <http://tmpo.ivet-ua.science/index.php/editions/136-vipusk-11>.

Адаптивні підходи до організації інформаційно-консультативного середовища закладу вищої освіти

Лаврентьєва Олена Олександрівна, Скрипник Людмила Володимирівна
helav68@gmail.com

Вимоги часу та бурхливий розвиток ІКТ, швидке зростання нормативів до рівня оволодіння ними, відкритість освітніх систем та популярність і затребуваність електронних освітніх ресурсів узагалі та в умовах пандемії COVID-19 зокрема, вимагають змін у підходах до організації навчального процесу в закладах професійної освіти. Успішна модернізація освітніх систем із застосуванням ІКТ можлива за умов реалізації багатьох проектів, одним з яких є створення єдиного інформаційно-консультативного середовища закладу освіти. Так середовище зовсім не означає просту заміну паперового документообігу на електронний. Цей процес передбачає докорінну перебудову консультаційних послуг на особистісно-діяльнісній основі, зміну в підходах до способів роботи з інформацією та клієнтами, перебудову каналів накопичення, обміну, зберігання й переробки даних із застосуванням ІКТ та інструментів.

Інформаційно-консультативне середовище закладу освіти є актуальною для інформаційного суспільства частиною простору, в межах якого стає можливим інформаційний обмін та консультативна підтримка суб'єктів освітнього процесу та інших зацікавлених осіб засобами комп'ютерно зорієнтованих технологій.

Таке середовище є, передусім, освітнім та інформаційним, адаптивного типу, а також – комунікативно зорієтованим, професійно зорієтованим, розвивальним, рефлексивно-контекстним та рефлексивно-активним середовищем інноваційного розвитку.

З досліджень М. Левіної можуть бути виокремлені та схарактеризовані такі *компоненти інформаційно-консультативного середовища*, нерозривно пов'язані з людиною як суб'єктом освітнього процесу, а саме:

– *соціальний*, що забезпечує задоволення й розвиток потреб суб'єктів освітнього процесу в консультативній допомозі в організації освітньої та професійної діяльності;

– *просторово-предметний*, який визначає його просторовий дизайн, із взаємопов'язаністю різних функціональних зон, ніш і стихій, а також апаратної й програмної частин ІКТ;

– *психолого-педагогічний*, що охоплює педагогічне й методичне забезпечення інформаційно-консультаційних послуг задля реалізації цілей середовища.

Правильно організоване та функціональне інформаційно-консультативне освітнє середовище закладу автоматизує та осучаснює освітній процес та робить його доступнішим, гнучким та привабливим для молоді.

Таке середовище здатне забезпечувати реалізацію інформаційної, консультаційної, діагностичної, інтерактивної, координуючої, професійно-розвивальної функцій та функції педагогічної та навчально-методичної підтримки.

Критеріями оцінки якості інформаційно-консультативного середовища є такі, як: імерсивність – залученість емоційно-когнітивних структур суб'єктів до середовища; присутність – досвід перебування в середовищі; інтерактивність – участь суб'єктів у змінах і формуванні змісту середовища; насиченість – ресурсний потенціал середовища; структурованість – спосіб організації середовища; відкритість для зовнішніх та внутрішніх споживачів консультаційних послуг; масштабованість – кількість та обсяг сервісів, інформаційно-консультативних ресурсів; інтегрованість із різноманітними структурами закладу чи соціальними партнерами; адаптованість до потреб конкретного споживача консультативних послуг.

Інформаційно-консультативне середовище є багатокомпонентним комплексом освітніх ресурсів і технологій, які забезпечують інформатизацію та автоматизацію консультативних послуг. Задля цього в середовищі створюються можливості для реалізації ряду як комп'ютерно зорієтованих педагогічних технологій, так і тих, що забезпечують належний рівень надання консультативних послуг.

За результатами опитування встановлено, що створення сучасного інформаційно-консалтингового середовища є не лише вимогою часу, але й необхідністю виживання та просування закладу освіти. Цю ідею підтвердили

96 % педагогів та 83 % студентів. На думку 82 % респондентів, розвиток освітніх систем та професійне консультування на основі використання ІКТ значно покращує якість освітнього процесу, суттєво розширює можливості надання як базових, так і додаткових освітніх послуг.

Незважаючи на те, що освітньо-консультативне середовище характеризується не лише перевагами, а й певними ризиками, проте проблемні питання можуть бути вирішені шляхом побудови науково обґрунтованої концепції функціонування інформаційно-консультативного середовища закладу освіти, що ґрунтується на адаптивному підході.

Бібліографія:

1. Лаврентьева, О.О., Кучма, О.І., Скрипник, Л.В. (2020). Проектування змісту інформаційно-консультативного середовища закладу освіти. *Освітній вимір*. Вип. 2 (54). С. 148-164.

Адаптивність освітнього процесу в системі внутрішнього забезпечення якості у закладі вищої освіти

Полякова Ганна Анатоліївна

anna.polyakova@hneu.net

Якість вищої освіти належить до пріоритетних напрямів стратегічного розвитку вищої освіти, серед яких розбудова дієвої системи внутрішнього та зовнішнього забезпечення і моніторингу якості вищої освіти [4].

Такі ключові поняття, як «освітній процес», «якість вищої освіти», «якість освітньої діяльності», «забезпечення якості», визначені на законодавчому рівні (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту»).

Освітній процес – це «система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей» [1].

Якість освіти – це «комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання» [5].

Якість вищої освіти визначається як «відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості» [2].

Для гарантування, підтримки та поліпшення якості у закладах вищої освіти вибудовується система внутрішнього забезпечення якості, яка являє собою інтеграцію політики, стратегії, процедур, що здійснює заклад вищої освіти для безперервного вдосконалення якості освітнього процесу, якості освітнього

середовища, в якому якість освітніх програм, якість процесів навчання і викладання, якість навчальних результатів, ресурсне забезпечення відповідають затвердженим стандартам, потребам стейкхолдерів, нормативним вимогам зовнішнього забезпечення якості (рис. 1).

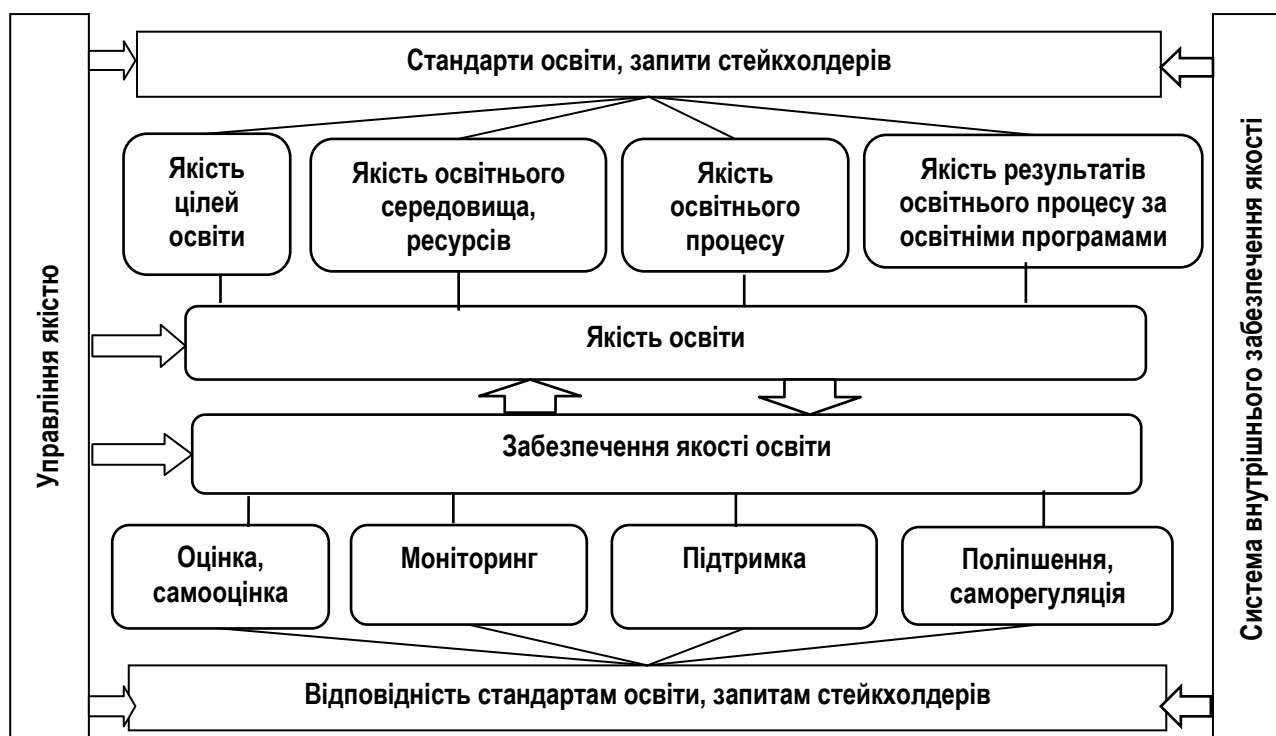

Рис. 1. Сутність внутрішнього забезпечення якості освіти у закладі вищої освіти (далі – ЗВО)

В умовах прискорення змін (соціальних, політичних, технологічних, економічних) все більшої актуальності набуває здатність соціально-педагогічних систем до адаптаційних процесів.

Адаптація визначається як процес: пристосування систем, що самоорганізуються, до умов середовища, які змінюється; пристосування індивіда до змін навколишнього середовища [3, с. 7].

Адаптивність розглядається як характеристика соціально-економічної системи, необхідної для визначення характеру та ступеня структурних змін на мезорівні. Спираючись на роботу В. Ячменювої, З. Османової щодо сутності понять «адаптація» та «адаптивність», значимо, що проявами адаптивності є здатність системи до самозбереження, пристосування, структурної перебудови, перетворення, пристосування в умовах нестабільності [6], здатність до спрямованої самоорганізації, саморегулювання.

Адаптивність освітнього процесу в у закладі вищої освіти має спрямовуватись: на врахування викликів та тенденцій змін: тенденцій глобальних змін (соціальних, технологічних, економічних трендів; світові тенденції змін освітньої галузі; тенденції розвитку вищої освіти в Україні; місію, візію, стратегію розвитку закладу вищої освіти; на відповідність вимогам до якості освіти: стандартам і рекомендаціям входження в Європейський простір вищої освіти, зокрема студентоцентроване навчання, викладання та

оцінювання; стандарти вищої освіти; внутрішнім стандартам якості (вимогам системи внутрішнього забезпечення якості); на потреби розбудови адаптивних систем навчання на основі ІКТ (для забезпечення індивідуалізації та персоналізації навчання).

Для пристосування до умов, що змінюються та забезпечення якості освіти потрібні певні процедури, до яких належать: моніторинг, оцінка (самооцінка), саморегуляція.

Моніторинг, самооцінка, саморегуляція якості освітнього процесу передбачає: моніторинг результатів навчання, моніторинг якості контингенту добувачів (вхід, просування за індивідуальною траєкторією навчання), опитування внутрішніх стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, викладачів), моніторинг працевлаштування та успішності випускників, самооцінку та заходи саморегуляції якості освітнього процесу.

Моніторинг, самооцінка, саморегуляція освітнього середовища (умов, можливостей, ресурсів) містить: моніторинг ринку праці, моніторинг якості викладацького персоналу, моніторинг безпечного, підтримуючого освітнього середовища, моніторинг матеріально-технічних умов, опитування зовнішніх стейкхолдерів (представників ринку праці, громадськості, батьків), самооцінку та заходи саморегуляції якості освітнього середовища.

Моніторинг, самооцінка, саморегуляція управління якістю освіти полягає у: моніторингу наявності та функціонуванні нормативного, інформаційного, організаційного забезпечення якості освіти, реалізації функцій управління за процесами забезпечення якості на всіх рівнях організаційної структури управління.

Таким чином, адаптивність освітнього процесу підтримується системою внутрішнього забезпечення якості у закладі вищої освіти завдяки спрямованій самоорганізації, відповідно до тенденцій змін, дотримання вимог стандартів якості, запровадження процедур моніторингу, самооцінки, саморегуляції на всіх рівнях організаційної структури управління.

Бібліографія:

1. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Соціолого-педагогічний словник; [за ред. В.В Радуга]. Київ, «ЕксОб», 2004. 304 с.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (Проект). URL : http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf.
5. Якість освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/yakist-osviti>.
6. Ячменьова, В.М., Османова, З.О. (2010). Сутність понять «адаптація» та «адаптивність». *Проблеми економіки та управління*. Вип. 684. С. 346-353.

Наскрізно-рівнева адаптація і діалогічна узгодженість організації освітнього процесу

Суліма Євген Миколайович

msu2017@ukr.net

Організація освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти (далі – ЗВО) є процесом недиз'юнктивним, проте має забезпечити сталий розвиток і особистості здобувача вищої освіти, і самого освітнього закладу в умовах невизначеності та кризової насиченості суспільного життя.

Вступивши до закладу вищої освіти, першокурсник стикається з безліччю проблем, пов'язаних насамперед з сепарацією від сім'ї, зміною звичних умов життєдіяльності і навчання, часто з переїздом до іншого міста, віддаленістю від шкільних друзів, появою матеріальних проблем тощо.

Відповідно, на першому курсі навчання у закладі вищої освіти здобувачі проходять адаптацію щодо умов навчання у вишу, нових умов проживання, формуються їхні соціальні орієнтири у новому життєвому середовищі, відбувається первинне сприймання професії, закладаються основи діалогової взаємодії з викладачами.

Одночасно проходять три види адаптації: формальна адаптація – пристосування до освітнього простору ЗВО, змісту навчання, нових вимог та обов'язків; дидактична адаптація – осягнення нових методів і форм навчальної роботи; соціальна адаптація – внутрішнє об'єднання груп першокурсників та інтеграція цих груп зі студентським оточенням у цілому.

Критеріями ефективності адаптації виступають: ефективність освітньої діяльності; ефективність соціальних взаємодій; ступінь інтеграції здобувача з освітнім середовищем.

Результати процесу адаптації обумовлюють різні її різновиди:

Нормальна адаптація – стійка адаптованість у типових проблемних ситуаціях (без патологічних змін структури особистості та порушень групових норм). Нормальна адаптація, у свою чергу, поділяється на два види: захисну і незахисну. Нормальна захисна адаптація базується на дії захисних механізмів: агресії, раціоналізації, проекції, регресії тощо. Нормальна незахисна адаптація протікає у нефруструючих проблемних ситуаціях, які вимагають раціональних рішень за допомогою незахисних адаптивних комплексів;

Змішана (захисно-незахисна) адаптація здійснюється у частково фруструючих проблемних ситуаціях, що передбачають конструктивні завдання з очікуванням соціальних ролей, за допомогою пізнавальних здібностей та соціального досвіду. Досить часто при цьому проявляється захисна агресивність як прагнення до самовиправдання, звинувачення інших;

Девіантна адаптація забезпечує задоволення потреб особистості у референтній групі, проте очікування інших учасників групи не виправдовуються такою поведінкою, оскільки девіантна адаптація за своєю природою є нонконформістською. За такої форми адаптації суб'єкт долає внутрішньо-групову проблемну ситуацію способами, незвичними для членів

групи, внаслідок чого вступає у конфліктні взаємини з нормами групи та їхніми носіями. Цей різновид девіантної адаптації є найбільш бажаною формою адаптації у наш час, вагомим чинником прогресу, основним засобом попередження застою та регресу. Її результатом є інноваційна чи творча діяльність, яка продукує нові цінності, нововведення;

Патологічна адаптація здійснюється за допомогою патологічних механізмів і форм поведінки, що призводить до утворення патологічних особистісних комплексів.

Залежно від швидкості адаптації, її різновиду та результатів виділяють три типи здобувачів:

1-й тип – здобувач, адаптований до нових умов, який швидко розробляє стратегію своєї поведінки, легко входить у групу;

2-й тип – здобувач, адаптація якого цілком залежить від середовища та соціального оточення, для якого важлива допомога, зовнішній контроль і підтримка;

3-й тип – важко адаптований здобувач з деструктивною, конфліктною, емоційно нестійкою поведінкою, у якого переважає деструктивний стан, що потребує психологічної допомоги.

Відтак, процес адаптації обумовлює ефективність організації освітнього процесу у ЗВО та є необхідною з'єднуючою ланкою між двома рівнями освіти – загальною середньою та вищою, забезпечує їхню узгодженість у координатах індивідуального освітнього простору, що відповідає запитам та соціокультурним інтересам здобувачів, на основі яких і вибудовується освітній процес. Для архітекtonіки освітнього процесу надзвичайно важливою є його діалогічна узгодженість, яка виникає при взаємодії на партнерських засадах між викладачами та здобувачами. Діалог виступає такою формою взаємодії, яка дозволяє налаштуватися на емоційно-психологічний світ партнера по спілкуванню, зрозуміти пережиті почуття і настрої, проявити толерантність до точки зору та позиції партнера, досягнути спільної мети, зменшує вірогідність виникнення конфліктних ситуацій між учасниками взаємодії, сприяє актуалізації етичних якостей особистості. Результатом діалогічної узгодженості освітнього процесу є імплементація внутрішнього світу та особистісного досвіду здобувача і викладача у зміст освіти. При цьому здобувачі виступають не відстороненими спостерігачами освітнього процесу, вони є «клітинками» цього процесу, вільно рухаються у його потоці, вибудовують його як певний конгломерат.

Освітній процес у ЗВО має бути наскрізним і неперервним, ґрунтуватися на таких постулатах:

1. Утілення національної ідеї (доречі, ми є свідками її трансформації від ідеї виживання до ідеї конкурентоздатності) та національного ідеалу (людини з інноваційним типом мислення);

2. Відповідь на запити соціуму та реалізація соціального замовлення щодо компетентності фахівців;

3. Забезпечення гнучкості розмаїття змісту, засобів, методів та часу навчання;

4. Створення широких можливостей для варіативності та забезпечення вибору освітньої траєкторії, освітньої програми, освітніх компонентів, визначення вектору мобільності: чи то національної, чи то міжнародної;

5. Адаптивне управління освітою є організаційним принципом освітнього простору ЗВО та сприяє розвитку адаптаційного потенціалу особистості здобувача;

6. Рефлексивний аналіз процесу розвитку адаптаційного потенціалу особистості спонукає здобувачів до переоцінки життєвих цінностей, планів, перспектив.

Слідуючи логіці саморозгортання активності, здобувач навчається самостійно знаходити необхідні засоби, свідомо підпорядковувати їх вибір поставленій меті, зважено приймати рішення, послідовно їх виконувати, адекватно і самокритично оцінювати результати виконання, цілеспрямовано фіксувати в індивідуальному досвіді способи і результати діяльності.

Проблеми, протиріччя, кризи, що виникають при цьому, можуть формувати ресурсний потенціал здобувача вищої освіти та подальші перспективи його розвитку за умови створення освітнього простору як простору можливостей, смислів, самопотенціювання та самоздійснення.

Наукова панель 3. АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

Модератор:

кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

кандидат педагогічних наук, доцент

Бачієва Лариса Олександрівна

Виступи:

Адаптивне управління науково-дослідною діяльністю магістрів з управління закладами освіти

Бачієва Лариса Олександрівна

bachievalarisa@gmail.com

Сучасний стан України характеризується дедалі більшою динамікою розвитку та трансформації суспільства. Посилення глобальної конкуренції, збільшення міждержавних і міжкультурних зв'язків, перехід до інноваційної економіки все це вимагає ефективних менеджерів підприємств, організацій та установ. Як дозволив визначити аналіз джерел наукової інформації, зокрема роботи авторів Є. Березняк, В. Васильєв, Б. Гершунський, В. Горомовий, Л. Грицяк, Г. Єльнікова, А. Єрмола, І. Жерносек, О. Зайченко, В. Лазарєв, В. Луговий, Т. Лукіна, О. Мармаза, В. Маслов, В. Олійник, Г. Полякова та ін., фахівці системи освіти займаються пошуком ефективних підходів до організації процесу підготовки менеджерів. Отже, сучасний стан проблеми підготовки менеджерів характеризується як такий, що розвивається

Натепер, підготовка здобувачів освіти повинна рухатися в бік більшої динамічності, гнучкості та віддаленості від шаблонів. Менеджер повинен активно та незалежно мислити, творчо вирішувати різноманітні професійні завдання, шукати варіанти рішень в нових ситуаціях. У цьому випадку він зможе організувати функціонування довіреного йому або створеного їм об'єкта управління на високому рівні, що відповідає сучасним вимогам. Одним із кроків у цьому напрямку, на наш погляд, є формування у майбутніх менеджерів дослідницької компетентності. Технологія адаптивного управління науково-дослідною діяльністю магістрів з управління закладами освіти призначена забезпечити підтримку особистого розвитку здобувача освіти в освітньому процесі з метою створення широкої бази передових знань та умінь з тим, щоб стимулювати дослідження та інновації у майбутній професійній діяльності.

Принципи реалізації технології: адаптивності, мотивації; принцип постійного підвищення компетентності; принцип спрямованої самоорганізації; принцип кооперації; принцип відкритості.

Завдання технології – сформувані дослідницьку компетентність магістра-менеджера складовими якої є: мотиваційно-ціннісна–забезпечує спрямованість

менеджера на здійснення дослідницької діяльності з метою вивчення бізнес-практики (бізнес процесів та систем управління); когнітивна–сукупність знань із менеджменту та дослідницьких знань, оволодіння якими забезпечує здійснення дослідження бізнес-практики (бізнес-процесів та систем управління); операційно-технологічна – сукупність умінь та навичок практичного розв'язання задач у бізнес-практиці (бізнес процесів та систем управління); діяльна – практичний досвід реалізації досліджень різних рівнів у бізнес-практиці (бізнес-процесів та систем управління); особистісна – сукупність важливих для дослідницької діяльності особистісних якостей менеджера (самостійність, критичне мислення, організованість); рефлексивна – уміння здійснювати аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження бізнес-практики (бізнес-процесів та систем управління), саморефлексія.

Педагогічні умови реалізації технології: поточний моніторинг та періодичний перегляд навчальної програми з дисципліни; створення адаптивного освітнього середовища (ІТ – інфраструктура, фасилітативна підтримка викладача); орієнтація викладача на реалізацію студентоцентрованого навчання, викладання та оцінювання; системна наукова діяльність викладача з метою зміцнення зв'язків між освітою та наукою. Розглянемо більш докладно сутність запропонованих педагогічних умов [1]:

Умова перша – поточний моніторинг та періодичний перегляд навчальних програм з дисципліни. Забезпечується тим, що здійснюється регулярний моніторинг, перегляд та оновлення програм з дисципліни з метою гарантування надання якісних освітніх послуг. Він включає оцінювання: змісту програми у відповідності до останніх досліджень у галузі менеджменту; потреб суспільства, що змінюються; ефективності процедур оцінювання студентів; очікувань, потреб і задоволення стосовно програми навчальної дисципліни; наявного освітнього середовища з освітньої підтримки, а також їх відповідність меті програми.

Умова друга – створення адаптивного освітнього середовища. Передбачає реалізацію таких складових: створення ІТ – інфраструктури (електронні ресурси бібліотеки; дидактичні, методичні, інформаційні, відеоматеріали, які сконцентровані у системі дистанційного навчання з дисципліни); фасилітативна підтримка викладача (очні та дистанційні консультації, рецензування робіт та інше). Всі ресурси мають відповідати цілям підготовки, слід забезпечити вільний доступ до них, студенти мають бути поінформовані про наявність відповідних послуг.

Умова третя – орієнтація викладача на реалізацію студентоцентрованого навчання, викладання та оцінювання. Його запровадження є таким, що: поважає і враховує різноманітність здобувачів освіти та їх освітніх потреб, уможлиблюючи гнучкі навчальні траєкторії; враховує та використовує різні способи надання освітніх послуг; гнучко використовує різноманітні педагогічні методи та інше.

Умова четверта – системна наукова діяльність викладача з метою зміцнення зв'язків між освітою та наукою. Дослідницьку діяльність у галузі

менеджменту (з метою зміцнення зв'язків між освітою та дослідженнями) або педагогічну (з метою реалізації інноваційних технологій та методів освітньої діяльності).

Система діагностичного супроводу реалізації технології передбачає моніторинг сформованості дослідницької компетентності засобами кваліметричного інструментарію – факторно-критеріальна модель оцінювання дослідницької компетентності майбутнього менеджера.

Бібліографія:

1. *Адаптивне управління: професійні та громадсько активні школи*: монографія; [авт. кол. : Г.В. Єльнікова, С.Г. Кравець, О.О. Загіка, О.В. Слободяник, М.Л. Ростока, О.О. Гаврилишина; за наук. ред. Г.В. Єльнікової]. Харків, Мачулін: ФОП Озеров Г.В., Т. 5, 370 с.

Формування компетентностей при професійній підготовці магістрів з управління інтелектуальною власністю із залученням адаптивної технології

Бруєва Вікторія Анатоліївна
v.bruevaiipa@gmail.com

Нові виклики, які ставляться перед сферою інтелектуальної власності, розглянуті переважно у руслі сучасних управлінських теорій, і показують, що ключовим фактором ефективності інноваційного розвитку виступає передусім людський капітал, адекватність його структури і компетентності актуальним завданням розвитку в умовах становлення цифрової економіки. Проте, як педагогічна проблема, професійна підготовка керівників для сфери інтелектуальної власності і надалі не достатньо досліджена у вітчизняних наукових доробках, що багато в чому пояснює дисбаланс між попитом на очікувану якість керівників інтелектуальної власності та реальними пропозиціями закладів вищої освіти, що готують керівників для інноваційного сектору економіки.

Аналіз ролі керівних кадрів інтелектуальної власності в структурі світової економіки здійснюється на основі Глобального інноваційного індексу, який формується щорічно Корнельським університетом, школою бізнесу INSEAD, Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WOIB), цей індекс наочно демонструє якими різноспрямованими компетентностями має володіти керівник у сфері інтелектуальної власності.

У відповідності до вимог освітньої парадигми в країнах Європейського союзу та США до підготовки керівників інноваційної сфери залучають окремі інституції (технологічні парки, бізнес-інкубатори, консорціуми, грантові організації, бізнес-центри тощо), формуючи та розвиваючи у здобувачів освіти лідерські навички, креативне мислення і фінансову грамотність [3].

Аналіз вітчизняної програми підготовки керівників для сфери інтелектуальної власності показує що в Україні такий кадровий ресурс готують на протязі двох років і виключно в магістратурі. Вітчизняні програми

підготовки магістрів з управління інтелектуальною власністю містять різноспрямовані за змістом дисципліни (правові, економічні, управлінські, технічні, творчі), проте багато в чому педагогічні технології які використовуються при подачі матеріалу магістрантам носить безсистемний, хаотичний характер, не завжди простежуються міждисциплінарні зв'язки, порушується алгоритм при формуванні компетентностей від простих до складних. Разом з тим, можна констатувати, що коло галузей і напрямків професійної діяльності, в рамках яких керівники інноваційної діяльності активно вирішують трудові завдання, пов'язані з інтелектуальною власністю, набагато ширший. Відсутність відповідних позицій в професійних стандартах не знімають значення даних завдань і дій. Разом з тим, це визначає неоднорідність рівня кваліфікації керівників, які володіють компетентностями в області інтелектуальної власності. Рисунок 1 демонструє рівні концентрації і розсіювання компетентностей в галузі інтелектуальної власності у таких керівників. Диференціація здійснена, виходячи із залежності від рівня і змісту готовності до здійснення трудової діяльності в сфері інтелектуальної власності.

- 1 – «елементарні компетентності»;
- 2 – «фрагментарні компетентності»;
- 3 – «оптимальні компетентності»;
- 4 – «системні компетентності».

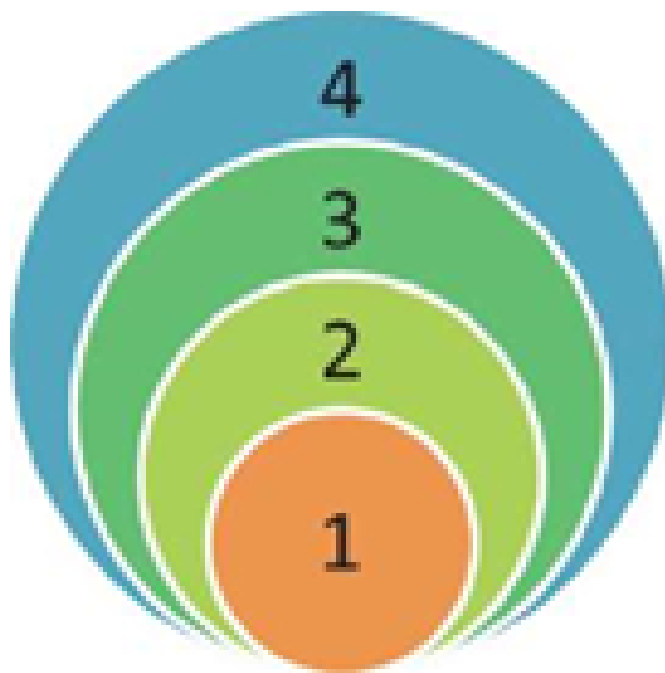

Рис. 1. Рівні професійної компетентності фахівців в галузі інтелектуальної власності

Перший рівень (1), ядро даної схеми складають фахівці, що володіють готовністю до здійснення елементарних трудових дій, пов'язаних з інтелектуальною власністю, в структурі трудової діяльності і трудових функцій в іншій сфері («елементарна компетентність»). Необхідні для цього компетентності (метакомпетенції) формуються в системі вищої професійної («галузевого», «профільного») освіти, додаткової освіти, самоосвіти.

Другий рівень (2) – це фахівці, які володіють окремими компетентностями, що дозволяють здійснювати поодинокі або нечисленні трудові функції («фрагментарна компетентність»).

Третій рівень (3) – фахівці, які пройшли професійну перепідготовку в області інтелектуальної власності в системі додаткової професійної освіти и володіють оптимальним набором компетентностей, необхідних для здійснення основних / конкретних трудових функцій в сфері інтелектуальної власності («оптимальна компетентність»).

Четвертий рівень (4) – фахівці, які мають профільну освіту в сфері інтелектуальної власності (2 вища освіта у магістратурі) і які мають системний набір компетентностей, необхідних для здійснення різноманітності трудових функцій в сфері інтелектуальної власності («системна компетентність»).

В колі наших наукових досліджень є саме четвертий рівень компетентностей, оскільки розглядаємо питання професійної підготовки магістрантів, які орієнтовані на подальшу діяльність у галузі інтелектуальної власності. У числі актуальних дослідницьких завдань – в процесі професійної підготовки магістрів управління інтелектуальною власністю слід виділити і візуалізувати типові траєкторії професійного розвитку в сфері інтелектуальної власності, які необхідні в якості інструментів (аналітичних моделей) стратегічної аналітики сфери інтелектуальної власності.

Отже, за своєю природою, багатогалузь інтелектуальної власності потребує залучення сучасних педагогічних технологій, які б допомогли не лише охопити різновекторність спеціальності «073 Менеджмент (Управління інтелектуальною власністю)», а і дозволило б концентровано та в необхідному контексті налагодити міждисциплінарні зв'язки і тим самим поетапно, взаємоузгоджено, системно та на випередження часу формувати професійні компетентності у магістрантів. Саме тому, на наш погляд, залучення адаптивних технологій в організацію освітнього процесу є необхідною умовою підвищення якості професійної підготовки магістрів.

Адаптивні технології – це інструментарій, що дозволяє налагодити порядок здійснення впливів та механізм взаємоузгодження всіх суб'єктів освітнього процесу, м'яко пристосуватись до стрімких змін, органічно поєднувати мету викладача і потреби студентів на основі вироблених гнучких моделей діяльності. Адаптивна технологія навчання складається з порядку дій, методів, засобів і способів спрямованого впливу (самовпливу) й одночасного вивільнення ступенів свободи для саморозвитку суб'єктів освітньої діяльності [1].

Адаптивність в підготовці магістрів з управління інтелектуальною власністю може бути «закладеною» у зміст підготовки, у форми, методи, прийоми, взаємовідносини і взаємодію в системі «викладач-студент». У кожному напрямі можуть створюватися свої адаптивні технології, які будуть слугувати для взаємоузгодження різноспрямованих впливів [1].

Наприклад, три напрями підготовки, що застосовуються в освітньому процесі майбутніх менеджерів – право, економіка і управління, мають різний зміст, предмет вивчення, що відрізняє ці дисципліни.

Проте, при виконанні своїх безпосередніх обов'язків, магістр з управління інтелектуальною власністю має поєднувати знання і способи дії, що містять ці три напрями. Тому можна розробити горизонтально-інтегровані змістові модулі, які ми назвали контекстно-концентричні.

Адаптація буде полягати в концентричному поєднанні змістових блоків, що пристосовує зміст дисциплін до його використання в професійній діяльності майбутніх менеджерів з управління інтелектуальною власністю.

Для пристосування перевірочних завдань до рівня навчальних успіхів студентів можна розробити різнорівневу технологію засвоєння і контролю змісту освіти. У межах кожної теми розробляються різнорівневі завдання, виконання яких потребує або активізації пам'яті, або логічного мислення, або креативного підходу. Це буде інша адаптивна технологія. Впровадження адаптивної технології у професійну підготовку магістрів управління інтелектуальною власністю в умовах цифрової економіки має бути постійно працюючим механізмом, що стимулюватиме не лише заклади вищої освіти та роботодавців, як це при традиційній парадигмі, а і самих магістрантів постійно залучатися до процесу самоаналізу, самонавчання, самоосвіти протягом всього професійного життя. Адаптивна технологія лаконічно та поетапно трансформує традиційну систему організації освітнього процесу;

Взаємоадаптація відносин в системі «викладач-студент» відбувається при поєднанні їхніх зусиль в освітньому процесі при визначенні мети і завдань вивчення теми, відборі методів і форм організації пізнавальної діяльності тощо. При цьому відносини набувають суб'єкт-суб'єктного характеру. Таким чином, в освітньому процесі викладачі різних дисциплін так само мають поєднати свої зусилля для створення контекстно-концентричного змісту освіти, адаптивних технологій взаємодії зі студентами та організації їхньої пізнавальної діяльності.

Професіологічні дослідження спеціальності «073 Менеджмент (Управління інтелектуальною власністю)» пов'язані з розробкою теоретичного інструментарію, що враховує багаторівневність і складність соціальних систем і структур, в яких функціонує інтелектуальна власність; з можливістю експортування та інтеграції в даний дослідне поле універсальних, економічних або соціологічних методологічних підходів, парадигм, а також моделей, матриць, сценаріїв та інших аналітичних інструментів.

Впровадження адаптивної технології у професійну підготовку магістрів дозволить магістрам визначати межі професії і її позицій в системі суспільного розподілу праці, конкретизації змісту видів трудової діяльності, розробити критеріїв оцінки ідентифікації професійного (компетентнісного) для поетапного зростання від простих компетентностей до складних. ЗВО, що готують керівників для ринку інтелектуальної власності, адаптивні технології дозволять, по-перше, більш ефективно концентрувати освітньо-наукові зусилля і ресурси на конкретній спеціальності (від підбору кадрів до оперативного оновлення освітнього матеріалу); по-друге, удосконалити існуючі педагогічні технології, подаючи освітній матеріал концентровано в контексті напрямів (права, економіки, управління, технологій, винахідництва), тим самим поетапно та різновекторно розкриваючи галузь інтелектуальної власності.

Отже, вважаємо, що залучення адаптивних технологій в професійну підготовку магістрів з управління інтелектуальною власністю, дозволить закладам вищої освіти готувати керівників іншого формату, таких які будуть гнучкими та гармонійно зростати на протязі всього трудового життя, не зважаючи, як на різноманітні трансформації професій, так і на соціально-політичній економічній зрушення.

Бібліографія:

1. Підготовка керівника навчального закладу до управлінської діяльності в ринкових умовах: навч. посіб. [А.І. Чміль, В.І. Маслов, Г.А. Дмитренко, Г.В. Єльнікова, Г.В. Федоров]; за ред. А.І. Чміля, Київ, Логос, 2006, 126 с.
2. Лазарев, М.І. та ін. (2017). Управління підготовкою фахівців у сфері інтелектуальної власності: трансформації на сучасному етапі / Лазарев М.І., Лунячек В.Е., Рубан Н.П., Тіманюк В.М., Фесенко Н.С., Черненко Ю.Ю. // *Проблеми інженерної педагогіки*, Вип. 1 (51), С. 1-8.
3. Mons, N. (2003). Décentralisation: y a-t-il une exception française? *Les enseignements des comparaisons internationales. Larevue de l'inspection générale* 03 «Existe-t-il un modèle éducatif français?», pp. 108-115.

Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління на адаптивних засадах в умовах післядипломної педагогічної освіти

Григораш Віктор Валентинович, Хлєбнікова Таліна Миколаївна

vickhar1962@gmail.com, talinahlebnikova@ukr.net

Розвиток суспільства, соціально-економічні зміни спонукають до постійного оновлення освітнього процесу. Питання вибору освітньої парадигми професійної підготовки педагогів висвітлено на державному рівні, зокрема в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Постанові Кабінету Міністрів України № 800 від 21.08.2019 р. «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та ін. Ці нормативні документи є засадничими для методологічної переорієнтації процесу підвищення професійної компетентності педагогів. Система післядипломної освіти має враховувати зміни на ринку праці для коригування обсягів і напрямків професійної підготовки та здатна відреагувати на умови, що змінюються. Основним завданням післядипломної освіти є забезпечення професійно-особистісного розвитку педагога на адаптивних засадах.

Дослідниця Г. Єльнікова зазначає, що адаптивний підхід передбачає таку організацію освітнього процесу, здійснення якої передбачає актуалізацію адаптивних процесів навчання/самонавчання, виховання/самовиховання, розвитку/саморозвитку для оптимального засвоєння освітньої інформації та формування відповідних життєвих компетентностей [1].

Формування особистості професіонала за своєю сутністю і змістом є процесом присвоєння історичного, професійного досвіду, досвіду поведінки

й життєдіяльності, а його результативність співвідноситься з рівнем компетентності. На наш погляд, це відбувається в процесі взаємопов'язаної діяльності учасників освітнього процесу, у якому відбувається розвиток суб'єкта навчання на основі врахування його соціально-педагогічного досвіду, реальних навчальних можливостей, потреб, інтересів, надання можливості вибору змісту навчання, форм, методів, прийомів його засвоєння, що сприяє самоствердженню особистості, її самореалізації.

Формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до ефективного управління відбувається в процесі включення здобувачів освіти в інтерактивну діяльність. Наприклад, під час інтегрованого заняття у формі освітнього хакатону «Актуальні зміни сьогодні – успішна школа завтра» учасники заходу визначають візію щодо моделей початкової школи, гімназії та академічного ліцею та пропонують умови, необхідні для їх функціонування. Здобувачі освіти висувають ідеї щодо нормативного врегулювання таких основних проблем: модернізація штатних розписів закладів освіти з урахуванням необхідності введення актуальних посад, функціонування початкових шкіл, гімназій і ліцеїв, зокрема як окремих юридичних осіб; повноваження керівника закладу освіти; приведення до відповідності термінів вступу в академічні та професійні ліцеї; перспективи функціонування авторських шкіл і наукових ліцеїв; необхідність запровадження конкурсного відбору до академічних ліцеїв.

Участь у роботі панельної дискусії, мета якої полягає у визначенні професійних якостей педагога й окресленні шляхів професійного розвитку, до якої залучають керівників закладів освіти – випускників магістратури, – дає можливість визначити ключові напрями, що будуть використані як підґрунтя для організації науково-методичної роботи закладу освіти, і надати здобувачам освіти інформацію про форми роботи з педагогічним колективом щодо підвищення кваліфікації.

Під час панельної дискусії можна розглянути, приміром, такі питання: що необхідно для налагодження ефективного партнерства між адміністрацією та педагогом, яке бачення основних напрямів взаємодії та співробітництва між ними, які заходи є першочерговими для здійснення адаптивного підходу до розвитку професійної компетентності педагога? Використанню суб'єктного досвіду здобувачів освіти та його розвитку в процесі опрацювання проблеми управління впровадженням педагогічних технологій в освітній процес закладу освіти сприяє така форма роботи, як воркшоп – інтенсивний навчальний захід, на якому учасники навчаються перш за все завдяки власній активній роботі.

Якщо за традиційного підходу педагог викладає теоретичний матеріал, демонструє слайди, максимум ставить запитання здобувачам освіти, щоб хоча б якось привернути їх увагу, то у форматі воркшопу учасники працюють у групах, до яких ми включаємо наших випускників. Кожна група має свій матеріал для його аналізу, виділення основних положень, сильних і слабких його сторін. Після того як кожна з груп проаналізувала свій матеріал, вона обирає доповідача, який виступає перед усією аудиторією, а решта учасників ставлять йому запитання. Так були визначені організаційні заходи й умови,

необхідні для впровадження технології навчання. Отже, замість того щоб викладач передавав знання або трансліював їх, жорстко керував процесом навчання, щось вимагав від здобувачів освіти, учасники самі активно здобувають знання, діляться ними, освоюють та засвоюють їх.

Використання інтерактивних методів, не тільки розвиває комунікативні здібності, пізнавальні інтереси, а й уміння встановлювати емоційні контакти, партнерські стосунки, формувати інтелектуальну спроможність. Нетрадиційні заняття розвивають комунікаційні вміння, самостійність висловлювання, партнерство, ініціативність, відповідальність за якість виконаної роботи.

Бібліографія:

1. Єльнікова, Г.В. (2020). Методологічний аспект адаптаційних змін в освітньому процесі закладів освіти. Адаптивні процеси в національній системі освіти : [зб. матер. 5-го Всеукр. наук. форуму; 30-31.01.2020; упоряд. О.О. Почуєва; ред. кол. : Г.В. Єльнікова (голова), Г.Ю. Кравченко, Л.О. Лузан, М.Л. Ростока, З.В. Рябова]. Харків, Мачулин, Вип. 2, 111 с. С. 21-23.
2. Хлебнікова, Т.М. (2019). *Організація особистісно зорієнтованого навчання в системі післядипломної педагогічної освіти* : монографія, Харків, 128 с.

Адаптивна система підготовки як засіб підвищення рівня професійної підготовки магістрів з управління закладом освіти

Єрьоменко Ольга Анатоліївна
mishola@ukr.net

Сучасна підготовка майбутніх конкурентоспроможних фахівців-управлінців в Україні має бути побудована на тісній взаємодії вищої освіти та ринку праці, що ставить свої особливі вимоги до якості, змісту й форм підготовки магістрів з управління закладом освіти, стимулює заклади освіти ставати більш ефективними, інноваційними та підприємливими, що також підвищує якість дослідницької діяльності та генерує розмаїття освітніх послуг [1]. Перевагами ринку називають гнучкість та високу адаптивність до умов, що змінюються. Тому ефективним кроком до забезпечення якісних змін у підготовці конкурентоспроможних управлінців може стати перехід на адаптивну систему підготовки магістрів з управління закладом освіти, що базується на гнучкості самої системи, пристосуванні до сучасних вимог, враховує мету та специфіку організації освітнього середовища. Під поняттям «адаптивна система підготовки магістрів» ми розуміємо цілісне утворення, яке складається із взаємодіючих елементів, що пов'язані субординаційними та координаційними зв'язками, виконують конкретну функцію підготовки, мають цілеорієнтований характер у досягненні інтегративної мети. Здійснення оперативних змін у меті, змісті, методах, формах, засобах, технології, суб'єкт-суб'єктній взаємодії, освітньому середовищі стане запорукою позитивної динаміки рівня підготовки майбутніх управлінців в умовах нестабільності.

Змінити традиційний вектор підготовки магістрів з управління закладом освіти (далі – УЗО) і не втратити орієнтацію на її мету та специфіку можна

шляхом професіоналізації, креативності, самоорганізації та самоосвіти. Це виведе магістранта на зміну спеціально організованої освітньої діяльності на спрямовану самоорганізацію самоосвіти особистості як безперервного процесу саморозвитку та самовдосконалення професійних компетентностей майбутнього менеджера закладу освіти.

В основу адаптивної системи професійної підготовки магістрів з управління навчальним закладом ми закладаємо адаптивну модель підготовки магістрів, що має мету – підвищення рівня підготовки магістрів з управління закладом освіти в умовах нестабільності [2]. Методологічні підходи, принципи, зміст навчання, форми, методи, засоби, компоненти, технології та результат охоплюють усі аспекти професійної підготовки магістрів з УЗО та сприяють реалізації поставленої мети. Модель базується на навчанні прийомам самостійної роботи, самоконтролю, самоаналізу, прийомам дослідницької діяльності, розвитку й удосконаленні вмінь самостійно працювати, здобувати знання. Результатом адаптивної підготовки є вихід на рівень самоорганізації та самоосвіти.

Активізувати адаптивні процеси для досягнення первинно визначеної мети при зміні умов, обставин, ситуацій можливо за допомогою реалізації адаптивних технологій, що дозволяють варіювати навчання, створювати нові структури занять. Впровадження нових адаптивних технологій у професійну підготовку магістрів створюють сприятливе середовище для розвитку відповідального, конкурентоспроможного професіонала. Адаптивні технології мають ряд відмінних рис: обов'язкова побудова індивідуальної адаптивної траєкторії розвитку магістранта; надання кожному студенту допомоги для досягнення оптимального рівня інтелектуального розвитку відповідно до його природних здібностей і нахилів (урахування індивідуальних нахилів); підвищення його конкурентоспроможності в умовах постійно змінюваного освітнього середовища; використання новітніх інтерактивних ресурсів у професійній підготовці магістра; збільшення часу на самостійну роботу магістранта в дистанційному просторі через активізацію процесів самоорганізації [3]. Адаптивні технології покликані зробити освітній процес студентів комфортним та персоналізованим.

Модель адаптивної системи підготовки магістрів з УЗО передбачає створення авторської технології адаптивного індивідуально сценарію освітньої діяльності магістрантів, що містить план дій на період навчання, який змінюється в залежності від потреб та індивідуальних особливостей магістрантів. Адаптивний індивідуальний сценарій складається спільно з магістрантом і базується на підборі специфічного інструментарію. Технологічне забезпечення адаптивної системи професійної підготовки магістра з УЗО включає підбір адаптивних технологій, методик, інноваційних та інтерактивних методів, коучингових технік, практико-орієнтованих різнорівневих завдань, діагностичних та самодіагностичних інструментів, що дозволяють автоматично забезпечити індивідуальну підтримку кожного студента та ефективно працювати на суб'єкт-суб'єктному рівні. Таким чином, адаптивна система професійної підготовки магістрів з УЗО здійснює позитивний вплив на рівень

підготовки магістрів в умовах нестабільності, робить його якіснішим в умовах ринкових перетворень та активізує адаптивність усіх учасників освітнього процесу (гнучкість, узгодженість дій, самовпорядкованість, діалогічність), сприяє досягненню оптимального результату.

Бібліографія:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти URL : https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf
2. Єршоменко, О.А. (2019). Модель внутрішньої адаптивної системи підготовки магістра з управління навчальним закладом. *Virtus: Scientific Journal*. Вип. 38. С. 97-102.
3. Єльнікова, Г.В. (2018). Концепція спрямованої самоорганізації в управлінні освітою. *Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: монографія [за ред. Арєф'євої О.В.]*, Київ, ФОП Маслаков, С. 158-173.

Профорієнтаційна робота у закладах фахової передвищої освіти в умовах карантинних обмежень на адаптивних засадах

Савельєва Тетяна Анатоліївна

rosotanya@ukr.net

Під впливом пандемії заклади фахової передвищої освіти (далі – ЗФПО) відчувають серйозну проблему із проведенням профорієнтаційної діяльності. Коледжі нещодавно повернулись до освітнього процесу офлайн, тобто освітню діяльність здійснюємо очно із дотриманням протиепідемічних заходів, проте заклади професійно-технічної освіти, що є безпосередньо джерелом абітурієнтів для коледжу, працюють в дистанційній формі навчання. Тому постає питання, що потребує практичної розробки, а саме здійснення якісної профорієнтаційної роботи в умовах пандемії та карантинних обмежень.

Розробкою питань щодо організації та проведення профорієнтаційної роботи з молоддю розглядали такі вчені, як В. Аванесов, М. Батирева, Б. Борисова, К. Гуревич, Л. Журавльова, О. Пономаренко Т. Рогачова, А. Сазонов, Т. Танько та ін. Проте останнім часом впливи епідемічної ситуації на роботу закладів освіти стають дедалі значнішими, що обумовлено дистанційною та змішаною формами здійснення освітньої діяльності.

Розробка питань по проведенню якісної профорієнтаційної роботи в коледжах Харківського регіону ведеться постійно, а вже третій рік поспіль викликає більшу увагу, тому що визначається проблема не виконання регіонального замовлення окремими ЗФПО, а також низькою кількістю осіб, що зараховуються на навчання за контрактом. Наприклад, у вступній кампанії 2020 р. було здійснено набір до ЗФПО у кількості 6605 студентів, з них 3200 осіб за регіональним замовленням. Така статистика свідчить про наявність молоді, яка прагне отримати професійну освіту та зацікавлена у навчанні в ЗФПО. Коледж здійснює набір вступників на базі освітньої підготовки кваліфікований робітник, тобто агітацію на вступ проводимо з випускниками закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О). Ситуація

загострилась з настанням пандемії, тому що, по-перше, всюди оголошено карантин, стороннім особам вхід до закладів освіти заборонено, по-друге, формат дистанційної та змішаної форм навчання вплинув на те, що втрачена можливість особистого спілкування із потенційними абітурієнтами. При особистій роботі з вступниками використовувалися розповіді про заклад, запрошення до коледжу на Дні відкритих дверей, екскурсії по закладу, спілкування, співбесіди, відповіді на питання. Нажаль такі форми співпраці сьогодні не можливо здійснювати

Постали питання організації та проведення профорієнтаційної роботи на відстані: як якісно здійснювати профорієнтаційну роботу; як встановити комунікацію і донести інформацію, яку має отримати вступник при обранні для себе закладу для подальшої освіти; як встановити зворотній зв'язок з вступниками під час дистанційного навчання та карантинних обмежень? (рис. 1, а).

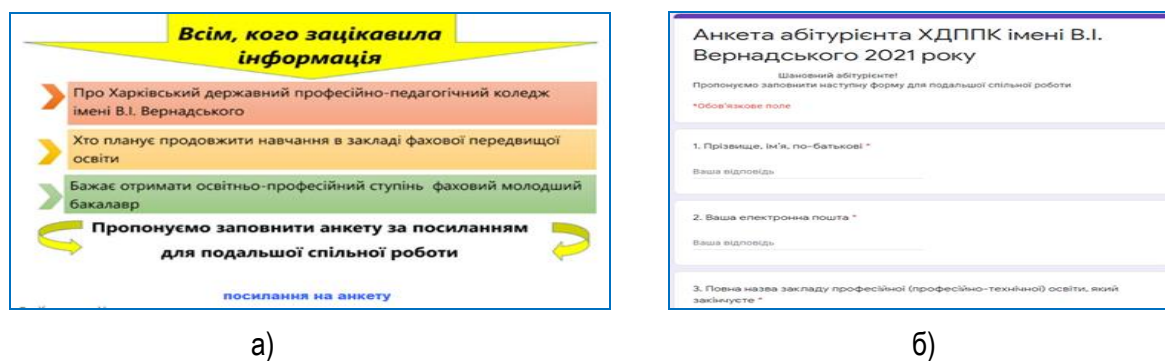

Рис. 1. Розроблена інфографіка по профорієнтації (а) та анкета абітурієнта коледжу (б)

Для вирішення цих питань ми організували профорієнтаційну роботу на адаптивних засадах, тому що потрібно перевести її проведення в інший формат, трансформувати та зосередити свої вміння у користуванні засобами дистанційного зв'язку і розробити новий адаптований алгоритм дій для організації та проведення такої роботи більш цілеспрямовано.

Отже, розпочали адаптацію з того, що зробили відеоролик, в якому подали цікаво та обґрунтовано інформаційні дані про особливості та переваги вступу до коледжу і проведення вступної кампанії 2021 року. Так Дні відкритих дверей було переведено у формат електронного матеріалу та адаптовано до сприйняття абітурієнтів, що можна переглянути за електронним посиланням при дистанційному спілкуванні. Наступним кроком розробили електронну анкету абітурієнта, у формі Google документа (рис. 1, б), що при заповненні потенційним вступником приходиться на електронну адресу приймальної комісії коледжу і дає можливість встановити його контакти та мати можливість встановлення подальшого зв'язку з ним. Матеріали в електронному вигляді (відеоролик, посилання на анкету) не складно передати через електронні скриньки або інші телекомунікації майстрам та викладачам ЗП(ПТ)О, щоб презентувати випускникам. Тим самим встановлюється індивідуальна цілеспрямована профорієнтаційна робота з абітурієнтом. Далі, отримавши

заповнену анкету вступника, можна сформулювати подальші дії за різним алгоритмом, тому що вирішується головне питання – встановлення потенційного абітурієнта, зацікавленого у вступі до закладу і можна далі розвивати співпрацю з отриманням зворотного зв'язку від нього.

Бібліографія:

1. Гриньова, М., Ханнанова, О. (2018). Профорієнтація як шлях до успішного професійного самовизначення особистості. *Українська професійна освіта*. Вип. 3. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/566485.pdf>.
2. Журавльова, Л., Червоненко, К. (2013). Профорієнтаційна робота з підлітками як умова їх успішної соціалізації. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. Вип. 2 (11). URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/378/1/766-1415-2-PB.pdf>.
3. Пономаренко, О. (2015). Сучасні методи та форми профорієнтаційної роботи в Україні. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. Ч. 2. URL: <http://journals.uran.ua/apppfo/article/view/55463>.

Наукова панель 4.
**ІНФОРМАЦІЙНА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ
РЕГУЛЮВАННЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ ТА
ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Модератори:

відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти,
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського,
НАПН України, м. Київ

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу;

Селецький Андрій Васильович,

кандидат педагогічних наук (доктор філософії), старший науковий співробітник відділу

Ростока Марина Львівна

Виступи:

**Найвагоміші результати констатувального етапу наукового дослідження
«Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії
педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення
модернізації та реформування освіти»**

Селецький Андрій Васильович

aseletskiy@ukr.net

У 2020 році науковцями Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України розпочато прикладне дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (далі – НД), (2020-2022 рр., керівник – к. іст. н., с.н.с. А. В. Селецький) у ході якого розроблено програму дослідження та необхідну технічну документацію до нього; частково сформовано джерельну та історіографічну бази дослідження; вивчено науково-методичні засади діяльності НАПН України щодо забезпечення модернізації та реформування української освіти; визначено стан наповнення електронного освітнього ресурсу науково-методичною продукцією, створеною у НАПН України, з питань модернізації та реформування освіти; здійснено відбір, аналіз та систематизацію первинних повнотекстових джерел, які становитимуть предметне поле дослідження, зокрема, досліджено науковий доробок першого віце-президента НАПН України В. І. Лугового за період 2016-2020 рр., здійснено аналіз тематики його досліджень, співавторства, виявлення найбільш цитованих праць вченого, оформлення рукопису покажчика, що сприятиме популяризації та поширенню науково-методичної літератури НАПН України, як важливого засобу забезпечення модернізаційних та реформаційних процесів в освітньому просторі України.

За результатами першого, констатувального етапу дослідження опубліковано: 56 наукових праць (довідкова продукція: бібліографічний

показчик – 1 [1], довідковий бюлетень – 2 [2; 3], електронні ресурси – 8 [4], статті – 17 (із них: 10 – у фахових виданнях, 3 – у зарубіжних виданнях, 3 – у наукових виданнях; 1 – у ЗМІ, із них: 10 – у виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних, зокрема, 1 – у Web of Science Core Collection, 2 – англійською мовою), тези та матеріали конференцій – 28; підготовлено частину рукописів планової наукової продукції – 3.

Упровадження проміжних результатів НД здійснювалося під час виголошення 31 доповіді й виступів наукових співробітників відділу – виконавців дослідження на 43 науково-практичних масових заходах різного рівня: всеукраїнських – конференцій (4), семінарів (3); круглих столів (2); міжнародних – конференцій (13), зокрема зарубіжних (3), звітній науково-практичній конференції ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського та інших науково-практичних заходах (15), у т. ч. заходів, включених до плану роботи установи (2) [5; 6], створено профіль відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти у Google Scholar (h-індекс – 13) [7].

Бібліографія (посилання на інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського):

1. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Lugovyi_V_I_Index_2020.pdf/ .
2. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Analitichnuy_visnuk_2020-11.pdf.
3. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/Analitichnuy_visnuk_2020-12.pdf.
4. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Monitor_ZMI_2020-11-12.pdf..
5. <https://lib.iitta.gov.ua/719650/>.
6. <https://dnpb.gov.ua/ua/?events=24095>.
7. <https://dnpb.gov.ua/ua/naukovi-zakhody-2/>.
8. https://scholar.google.ru/citations?hl=ru&user=0P8ojf0AAAAJ&view_op=list_works&sortby=pubdate.

Інформаційно-аналітична продукція Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України

Агалець Інна Олександрівна
agalec.i@gmail.com

XXI століття – це період входження України в інформаційне суспільство, перші десятиліття якого супроводжуються значним інформаційним потоком різноманітних джерел для всіх сфер життєдіяльності, основою яких є наука, освіта і практика.

Поряд з освітянами Міністерства освіти і науки України вагомий доробок науково-освітніх джерел з питань освіти, педагогіки і психології створюється науковцями Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН України). До них належать наукові, навчальні та навчально-методичні праці, в яких представлено результати застосування інноваційних технологій, сучасних методик, рекомендацій тощо, тобто первинні повнотекстові документи, що є базовими серед галузевого інформаційного ресурсу України. Цілком зрозуміло, що обсяг надходження повнотекстових документів істотно зростає, а отже,

перед фахівцями освітянської галузі постає проблема орієнтації в інформаційному потоці для досягнення науково-освітньої мети власної професійної діяльності. Саме за цієї ситуації «<...>системний розвиток науково-аналітичного забезпечення освіти сприятиме зменшенню часових та інтелектуальних витрат на опрацювання різноманітних джерел і пошуку інформації у дослідницькій і практичній сферах педагогічної діяльності» [2, с. 19].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що різноаспектність інформаційно-аналітичної діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського) є предметом наукових розвідок сучасних дослідників (Л. Березівська, Л. Бондар, Т. Букшина, О. Карпенко, І. Коваленко, Л. Пономаренко, Л. Самчук, А. Селецький, О. Яценко) та ін.

Мета роботи полягає у висвітленні низки інформаційно-аналітичної продукції ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України як системи вторинних документів, що оптимізує роботу науковців і практиків освітянської галузі.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського як наукової установи є інформаційно-аналітичний супровід сфери освіти, педагогіки, психології. Важливою складовою галузевого інформаційного ресурсу є система вторинних документів, яка формується відповідно до завдань наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (наук. керівник – канд. іст. наук, ст. наук. співробітник А. Селецький), період виконання – 2020-2022 рр.

З огляду на це виконавцями наукового дослідження протягом другого, аналітико-синтетичного етапу його розроблення здійснюється підготовка низки інформаційно-аналітичної продукції: частини рукописів біобібліографічного покажчика, що присвячено творчому доробку президента НАПН України В. Кременя в інноваційному розвитку освіти, науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України: 30 років наукової діяльності»; аналітичних матеріалів за світовими наукометричними системами (бібліометричні спостереження щодо проекту «Бібліометрика педагогічної науки України» тощо), які містять узагальнену бібліометричну та наукометричну інформацію про поточну науково-методичну діяльність НАПН України; випуски № 13, 14 довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки», які висвітлюватимуть результати науково-методичної роботи науковців академії [1]. Виконавцями дослідження забезпечується наповнення науково-інформаційних документів у електронних ресурсах порталу бібліотеки, що розкривають сучасний методичний доробок академії й нарощення електронного ресурсу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо наукової діяльності НАПН України (розвиток бази даних електронного каталогу бібліотеки «Національна академія педагогічних наук України» тощо). Здійснюється також робота в напрямі

змістового наповнення планового оглядового видання «Діяльність НАПН України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти», яке висвітлюватиме доробок НАПН України щодо науково-методичного супроводу трансформаційних освітніх змін.

За проміжними результатами наукового дослідження сформульовано висновки: інформаційно-аналітична продукція ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у супроводі науково-методичної діяльності НАПН України як система вторинних документів розширює спектр науково-інформаційних послуг, оптимізує роботу науковців і практиків освітянської галузі з пошуку й практичного використання науково-освітньої інформації про нові наукові, технічні й методичні досягнення української освіти.

Бібліографія:

1. Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довід. бюл. Вип. 1-12 / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Київ, 2015-2020 рр. URL : <http://dnpb.gov.ua/ua/періодичні-видання-бібліотеки/13392-2/> (дата звернення – 03.02.2021).
2. Селецький, А. (2017). Особливості здійснення інформаційно-аналітичного супроводу наук про освіту, психолого-педагогічної теорії та практики (з досвіду діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського). *Вісн. Кн. палати*. Вип. 5. С. 19-24. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2017_5_7 (дата звернення – 01.02.2021).

Аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічного персоналу

Баніт Ольга Василівна

olgabanit@ukr.net

Стрімкий розвиток суспільства знань актуалізує потребу навчання впродовж життя. Без постійного поповнення й оновлення знань стає практично неможливо жити: кожен раз з'являються нові продукти виробництва й нові послуги, опанування якими потребує нових знань. Тобто того звичного життя, коли після отримання диплома можна було працювати за певною спеціальністю майже все життя, час від часу підвищуючи кваліфікацію, вже не буде. Фахівець, який нині хоче бути конкурентоспроможним на ринку праці, мусить вчитися впродовж всього періоду професійної діяльності й паралельно розвиватися як особистість. Основними законодавчими документами, що регулюють професійний розвиток, є Конституція України, Закон України про освіту, Закон України про вищу освіту, Закон України про повну середню освіту та низка нормативно-правових документів.

У головному Законі нашої країни є стаття 23, у якій прописано право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості й наголошено, що вона має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості [1]. У всіх наступних документах це чітко прослідковується: ми не просто маємо право – ми зобов'язані ним скористатися. Як це має відбуватися – окреслено в Законах. Так, у Законі України «Про освіту» (2017) питанням професійного розвитку присвячені ст. 18, ст. 54, ст. 58 і

ст. 59. У статті 18 зазначено, що «освіта дорослих, що є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки» [2]. Такого широкоаспектного цілеспрямованого більш ні в одному Законі немає, але саме це формулювання відображає вимоги і потреби і сьогоденного дня.

У п. 10 цієї статті подано визначення: «Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [2]. Тут важливими є 2 фрази «вдосконалення професійних компетентностей» та «підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності». Це означає, що всі наступні документи мають базуватися на професійних компетентностях і стандартах професійної діяльності.

Ще один важливий пункт, на який варто звернути особливу увагу – це п. 4: «Особа має право на вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих» [2]. Такий підхід уможливорює альтернативу закладам післядипломної освіти, завдяки якій педагогічний персонал може відчувати різницю між викладанням у цих закладах і рівнем знань та їх подачею в інших суб'єктів. Звичайно, ця стаття не охоплює всіх нюансів освіти дорослих, тому актуальним є окремий Закон «Про освіту дорослих».

У Законі «Про вищу освіту» мова йде переважно про підвищення кваліфікації та стажування. Це ст. 16, 33, 57, 59 і безпосередньо – ст. 60 [3]. Закон про повну середню освіту має 4 статті, що стосуються професійного розвитку: це ст. 37, 38, 40 і 51 [4]. Натомість у ньому професійний розвиток педагогічних працівників зводиться переважно до підвищення кваліфікації. Однак варто уваги є ст. 52, у якій прописано, що з метою забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників, здійснення їх науково-методичної підтримки у системі загальної середньої освіти функціонують центри професійного розвитку педагогічних працівників [4]. Саме зараз ми є свідками цього історичного процесу – створення таких центрів при ОТГ.

Розглянемо також два нормативно-правові документи, що стосуються професійного розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» є нині одним з основних, яким керуються всі, хто причетний до організації процесу професійного розвитку педагогічного персоналу. Він визначає особливості організації, форми, види, обсяги, терміни й процедуру підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [5].

Натомість Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 р. № 207 визначає Порядок видачі ваучерів на навчання, перепідготовку й підвищення кваліфікації окремих категорій працюючих [6]. Ваучер – це документ встановленого зразка, що дає особі право на перепідготовку, підготовку на

наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, спеціалізацію, підвищення кваліфікації у навчальних закладах чи в роботодавця. Видається він певним категоріям, серед яких внутрішньо переміщені особи, звільнені з військової служби, учасники АТО, і окрема категорія осіб, які можуть навчатися за Програмою 45+ [6]. У Наказі Міністерства соціальної політики України від 25.06.2015 № 661 є Перелік професій, спеціальностей, напрямів підготовки та підвищення кваліфікації, для навчання за якими може бути виданий ваучер [7].

Таким чином, короткий аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічного персоналу засвідчує, що це питання потребує систематизації та узгодження на всіх рівнях, додаткового роз'яснення про визнання результатів неформальної освіти, окремого розгляду для такого важливого нині напрямку, як корпоративна освіта.

Бібліографія:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 14. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Закон України «Про освіту». (2017). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст. 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Закон «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 37-38, ст. 2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Закон «Про повну середню освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2020, № 31, ст. 226. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. *Постанова Кабінету Міністрів України* від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
6. *Постанова Кабінету Міністрів України* від 20.03.2013 р. № 207 «Порядок видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>.
7. *Наказ Міністерства соціальної політики України* від 25.06.2015 № 661. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0817-15#Text>.

Адаптивні цифрові технології: QR-код – перший крок у доповнену реальність

Білоног Ганна Володимирівна
gannablng@gmail.com

Зараз багато суперечок про те, якою має бути сучасна освіта. І вже не стоїть питання яким бути дистанційному навчанню, це вже реалії нашого життя. З самого початку було зрозуміло що ми на порозі великих змін, а найперші хто повинен підтримати цей рух вперед це ми, освітяни.

На думку В. Гюго «в світі немає нічого більш могутнього, ніж ідея, час якої настав» [1]. І час настав, і цифрові технології вже займають гідне місце в освітніх педагогічних системах. І вже не підлягає сумніву, що в освіті повинні працювати люди, що володіють комп'ютерною грамотністю, вільно орієнтуються в інформаційному просторі та володіють сучасними технологіями. Давно працюючи над проблематикою дистанційного навчання

пройшла комп'ютерні презентації з використанням програми Power Point, роботу інтерактивною дошкою SMART, Google (Gmail), Google Classroom, YouTube, Google Meet, Google Jamboard, програми HyperSnap тощо. Інженерна графіка офлайн не викликає захоплення у студентства, а перспектива працювати онлайн викликала бажання зовсім не займатися предметом. Тому, найменше що нам довелося зробити, це продовжувати шукати інтерактивні технології, які зробили б освітній процес інноваційним та мобільним. Ефективність праці актуалізується можливістю роботи у YouTube. Тут є змога розмістити відео з відповідями на запитання студентів, про те як виконати графічну роботу, або її частину та розкрити будь який лекційний або практичний матеріал.

Опанування сучасної інтерактивної технології QR-codes зробило освітній процес інженерної графіки більш мобільним. QR-codes – це винахід штрих-код у квадраті, який з'явився понад 10 років назад у Японії. Піднесення до ступеня дало йому дві головні переваги: велика місткість інформації і швидке зчитування будь-якою камерою, звідки і розшифровка абрєвіатури – quick-response код. Це дало змогу всі графічні побудови у Робочому Зошиті прикріпити поряд із графічним полем для побудови. І якщо студент не розуміє як виконати кресленик, то QR-codes із відеоінструкцією з підказкою виконанням графічної побудови знаходиться поруч (рис. 1).

Рис. 1. Фрагмент привітання викладача у Робочому Зошиті із QR-codes

Але ще є виконання графічних робіт на форматі, де у кожного свій варіант.

І тут можливо скористатися прихованими підказками, де вже підключено QR-codes із відео інструкцією по накресленню того чи іншого фрагменту задачі. Тут потрібно сказати, що у викладача є можливість використовувати стандартні підказки, але краще закодувати підказки зроблені особисто (рис. 2). Можливо робити підказки із застосуванням графічних та відеоредакторів (рис.3). Така робота впритул наближує нас до роботи офлайн, тобто робить максимально комфортним сприйняття матеріалу студентом.

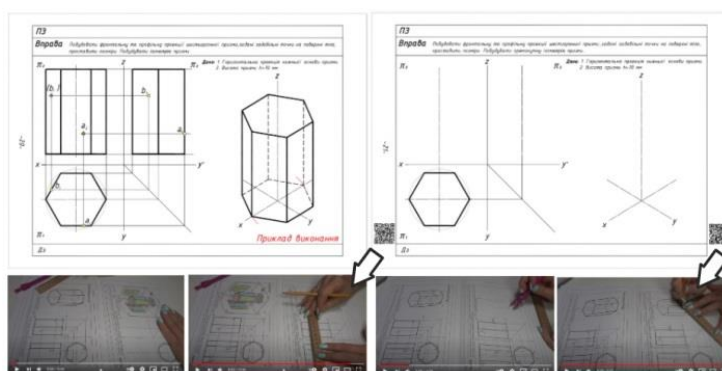

Рис. 2. Фрагмент пояснення вправи у Робочому Зошиті із QR-codes

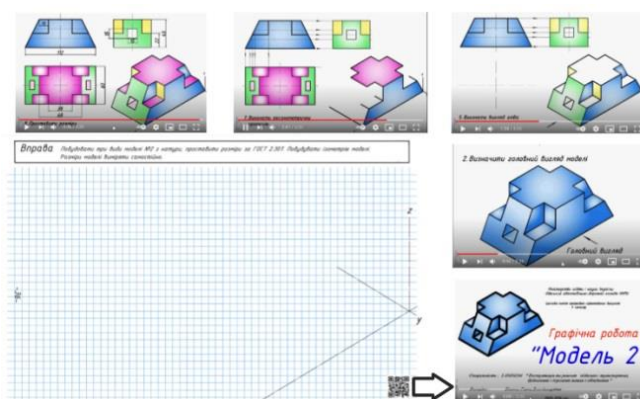

Рис. 3. Фрагмент пояснення графічної роботи у Робочому Зошиті із QR-codes

Для того щоб пояснити лекційний матеріал в QR-codes розміщуємо відеоінструкцією пояснення матеріалу з застосуванням інтерактивної онлайн-дошки від Google – Jamboard (рис. 4)

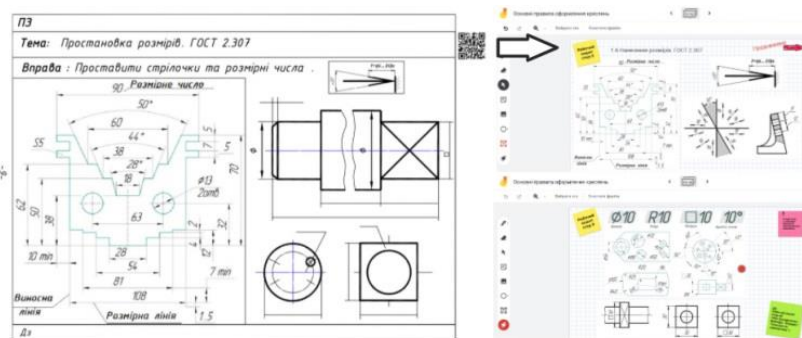

Рис. 4. Фрагмент пояснення лекційного матеріалу із застосуванням Google Jamboard

Google Jamboard призначена для швидкої і наочної фіксації всього, що може стати в нагоді, під час навчання студентства, творчого пошуку викладача.

Дошка Google Jamboard дає можливість пояснити предмет, як за допомогою відеозв'язку в Google Meet так і в запису на YouTube. А інтерактивна технологія QR-codes зробили процес ознайомлення із матеріалом, мобільним. Кожен, кому знадобиться консультація по темі, отримає її в будь-якому зручному місці, просто прочитавши код. Безперечно,

що підходити до наповнення QR-codes потрібно застосовуючи принципи педагогічного дизайну, а саме слідкувати за когнітивним перевантаженням, розділяючи матеріал на маленькі легкозрозумілі частини та йти етапами від простого до складного.

Можливості QR-кодів необмежені! Так, це розраховано на вмотивовану молодь, яка може самостійно опрацювати лекцію та застосувати її на практиці, але QR-codes може стати цікавим методом для залучення уваги учнів і зробити урок більш інтерактивним. Використання QR-технологій включає в себе новизну, загадку і непередбачуваність, що, безсумнівно, привертає, як викладачів так і студентство. Скільки триватиме ця новизна складно сказати, але поки QR-коди залишаються чимось незвичайним для більшості, нам варто скористатися цією можливістю!

Бібліографія:

1. Жуковська С. (2019). *CEO – Центр електронної освіти*. URL : https://www.youtube.com/watch?v=_DNwBcDezG4; <https://www.youtube.com/watch?v=DygQ-bxFN5A>.

Library Informational Space for Securing Adaptation in Education

Bilotserkivets Iryna Petrivna
iwelozz7@gmail.com

Sustainable development principles, being widely introduced in Ukraine, as well as dynamic transformations in all areas of life, including education, require a constant improvement of human adaptive capacities.

Adaptation to ever-changing various conditions in the environment helps us to live and keep our identity integral, enables us to increase the efficiency of our activities, and to harmonize our life. Changeability is considered to be a two-side process: the environment modifies us – we modify the environment, the issue is in the proportions. Modifications regulation functions should be constantly improved, instability and variability of the world taken into account.

The aim of this thesis is to reveal the role of the educational library informational space in conditions that require adaptivity.

At present, due to COVID-19 pandemic peculiarities, human value systems are undergoing changes. It is spirituality that begins to dominate over material means. The current situation makes us to think over human life sense and the significance of spiritual values in human life.

Libraries were and remain now the cultivators of such values, and their role under today's conditions are essential.

Their role as centers for independent school studies and scientific research are also gaining strength. In addition, libraries can be of assistance in teaching the students media-technologies and providing recreation space.

In response to the challenges of time, educators' forms and methods of work are also undergoing changes, which requires further scientific research on adaptivity

strategies in education in general, tactics, means, methods, and forms of teachers' work etc. Educators and school teachers face the problem of transition to mixed and remote (distant) forms of teaching, that is why they demand answers to many questions concerning their professional activity: for example questions about time management, curriculum planning, IT-technologies, new IT-instruments etc.

Educational libraries are able to give answers to such questions through bibliographic, analytic, and abstract support of the educational branch. Highly-educated specialists provide the whole spectrum of library services, including those in the remote access. The latest and the oldest gains of education and psychology are constantly represented, kept, and processed in the libraries' products and services.

V. O. Sukhomlynsky State Educational Library of Ukraine, being the scientific-methodic center of educational libraries network, is an informational complex that not only provides access to Ukrainian and world databases, but also develops its own products of high quality: bibliographic indices, abstract and analytic reviews, mass-media monitoring, research support for academicians; constantly improves its services for students and teachers, educators and scientists. Library assistance can facilitate the educational and scientific-research processes with adaptation in view.

One of V. O. Sukhomlynsky State Scientific Educational Library of Ukraine' product is planned to represent the works of the Department of General Pedagogy and Education Philosophy of National Academy of Educational Sciences of Ukraine in terms of innovational development of home and foreign educational theory and practice.

Thus, in conclusion, it should be said that educational libraries can be viewed today as an effective means for contributing to adaptive processes in educational practice and science.

At the end, Ilya Prigozhyn's famous words should be noted: in recognizing the world's instability we do not surrender – we are encouraged to new experiments and research, this world's specific features taken into consideration.

References:

1. Zakatnov, D.O., Seletsky, A.V., Ponomarenko, L.O., Berezivska, L.D.>Bondarchuk, O.B., Varaksina, N.V., Rostoka, M.L., Sereda, Kh. et al. URL : <https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads>.
2. Osvitoria.org. Zmishane ta Dystantsiine Navchannia [Mixed and Distant Learning].
3. Medvedeva, A. Bibliometrychni systemy yak instytut monitorynhu ta pidtrymky doslidzhen [Bibliometric systems as monitorynh institute and research support].

Адаптивний інструментарій для створення предметної онтології в сфері освіти

Вараксіна Наталія Володимирівна
natalia.varaksina@gmail.com

Термін «онтологія» довгі роки існував тільки як філософське поняття. Але сьогодні його пов'язують з іншими науками, завдяки чому з'явилося безліч визначень цього терміну. Так, в інформаційних технологіях під терміном

«онтологія» розуміють формалізоване представлення знань про певну предметну область (середовище, світ), придатну для автоматизованої обробки [1]. В інженерії знань розуміють як детальний опис деякої предметної галузі, всередині якої проводиться дослідження певної проблеми, що вимагає опрацювання великого обсягу даних [2]. Тому, інформаційні онтології створюються для вирішення комплексних завдань, що вимагають інтелектуального опрацювання даних. Так, завдяки проєкту створення бази знань CSK (common sense knowledge) виявлено, що багато фрагментів знань мають універсальне значення та однаково сприймаються різними людьми і співтовариствами. Тому їх взаємодія неможлива без наявності певної універсальної платформи, яка формалізує визначення універсальних понять і створює визначальний словник певної предметної галузі [3].

Електронні каталоги є основними бібліографічними ресурсами бібліотек, що відображають зміст їх фондів. Лексикографічні бази електронного каталогу це різні машинозчитувані словникові масиви, об'єктом опису в яких є лексична одиниця (тезауруси, рубрикатори, термінологічні словники, таблиці класифікації тощо). Системи автоматизації бібліотек дозволяють застосовувати нормативні словники інформаційно-пошукових мов, а деякі пропонують створення власних файлів авторитетного контролю або підключення зовнішніх.

ІРБІС-64 надає достатньо широкі можливості для створення і підтримки таких авторитетних файлів, як: «Предметні заголовки», «Індивідуальний автори», «Колективні автори» та «Географічна назва».

Одним із видів наукового опрацювання документа є предметизація, що дає змогу висловити зміст документа. Оскільки цей процес є досить суб'єктивним, обов'язковими стають дотримання загальних правил, одним із яких є принцип уніфікації заголовків бібліографічних записів. Це забезпечує авторитетний/нормативний контроль, що дозволяє: забезпечити якість наукового опрацювання документів; уніфікувати введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок; зменшуються суб'єктивні дії предметизатора; прискорюється опрацювання документів; здійснюється релевантний пошук у базах даних [4].

Авторитетний файл предметних рубрик виконує такі функції: закріплення одного з варіантів точки доступу в якості прийнятого заголовка; ідентифікація різних варіантів написання точки доступу, тобто варіантних заголовків; встановлення зв'язків між предметними рубриками («див.» та «див. також», довідкові записи); визначення області застосування прийнятих заголовків предметних рубрик; пояснення значення і інформація про предметні рубрики. Він дає можливість проводити глибокий і результативний пошук в ЕК, забезпечує його повноту й точність і використовується як контролюючий словник в організації тематичного доступу до бібліографічних записів документів.

Для формування бази даних Авторитетного файлу «Предметні заголовки» в САБ ІРБІС64 фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено практичний посібник «Предметизація документів з питань освіти, педагогіки та психології» (2013). У посібнику викладено основні теоретичні і

практичні засади ручної й автоматизованої предметизації різних типів і видів документів на різних носіях інформації, а також розглянуто специфічні особливості предметизації документів у галузевому аспекті. Невід’ємною і надзвичайно важливою складовою документа є «Словник предметних заголовків». Це перша спроба створення вітчизняного галузевого україномовного словника для предметизації документів з питань освіти, педагогіки, психології та суміжних галузей знань, у якому зібрані терміни вищезазначеної тематики і на основі якого може здійснюватись індексування документів для організації електронних каталогів, формування авторитетних файлів предметних заголовків і пошук необхідної інформації [4].

Підкреслюючи вищезазначене, цей словник та Авторитетний файл «Предметні заголовки» можна розглядати як створення підґрунтя для створення онтології в галузі освіти.

Бібліографія:

1. Онтологія_(інформатика). *Вікіпедія*: вільна енциклопедія. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Онтологія_\(інформатика\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Онтологія_(інформатика)) (дата звернення 10.02.2021).
2. Гаврилова, Т.А., Муромцев, Д.И. (2008). Интеллектуальные технологии в менеджменте: инструменты и системы : учеб. пособ. 2-е изд. *Высшая школа менеджмента СПбГУ*. Санкт-Петербург, Изд-во «Высшая школа менеджмента». 488 с.
3. Артемов, В.Ю. (2014). Особливості побудови онтології предметної галузі і професійного середовища в системі вищої професійної освіти. *Біоресурси і природокористування*, Т. 6, № 1-2, С. 155-161.
4. Зоріна, Н.Є. (2014). База даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» – важливий елемент інтеграції освітянських бібліотек. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 39, № 1. С. 182-192.

Інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти

Гермак Ольга Леонідівна
olij.germak@gmail.com

Професійна (професійно-технічна) освіта на сучасному етапі знаходиться в процесі докорінних змін, з одного боку, це обумовлено необхідністю впровадження інноваційних педагогічних і виробничих технологій у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, а з іншого – євроінтеграцією та входженням України в світовий інформаційний простір. У зв'язку з цим систематизації та осмислення потребує на сьогодні й інформаційно-аналітична діяльність суб'єктів освітнього простору.

У векторі функціонування ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування» педагогічному колективу закладу доводиться безпосередньо здійснювати підготовку здобувачів освіти за професією електромонтера. Дійсно, ефективність підготовки пов'язана з науковою і

практичною складовими викладання фахових дисциплін. Адже обидва напрями мають підґрунтя, що об'єднує їх аналітичними показниками. Так тож, за результатами проведеного нами дослідження отримано певні інформаційно-аналітичні результати, а саме – з'ясовано, що нині в Україні відбувається одночасне навчання 20-22 тис. майбутніх електромонтерів.

Загалом кількісний та якісний аналіз результатів їхньої підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти підтвердив нашу думку про позитивний вплив впровадження в навчання майбутніх електромонтерів електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР). Як показали досліди, саме застосування ЕОР й вмотивувало здобувачів освіти та підвищило ефективність освітнього процесу – учням стало більш цікаво, а, головне, зрозуміло як працювати із комп'ютерною технікою, вони знайшли для себе багато нового, що дало змогу розширити світогляд. Особливо в умовах постпандемійного простору, при переході на онлайн-навчання, суб'єкти освітнього процесу пройшли адаптаційний період більш лояльно, завдяки застосуванню ЕОР до виникнення форс-мажорних обставин, а також набули системного характеру удавленні форми роботи, тощо.

Проведена інформаційно-аналітична робота (кількісний і якісний аналіз результатів) дали змогу для формулювання таких висновків:

У процесі розроблення педагогічного забезпечення задля ефективності протікання в онлайн освітнього процесу треба приділяти увагу не лише питанням вдосконалення методики викладання навчальних дисциплін, а й корегуванню методики його організації, психолого-педагогічній підтримці навчальної і самостійної роботи учнів в інформаційно-освітньому середовищі.

Успіх в організації самостійної роботи в інформаційно-освітньому середовищі як головному осередку формування професійних знань, умінь і навичок, тобто формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів, багато в чому залежить від того, наскільки сам викладач володіє сучасними засобами навчання, зокрема яким чином запроваджує ЕОР.

Завдання щодо формування професійних знань, умінь і навичок не завжди може бути розв'язано в межах однієї дисципліни, а потребують об'єднання зусиль одного або декількох викладачів на засадах системного підходу до всього освітнього (навчально-виробничого) процесу. Адже, аналіз досвіду організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх електромонтерів за певних педагогічних умов, дав змогу стверджувати, що при онлайн навчанні традиційна організація процесу навчання недостатньо ефективна. Слід зауважити, це навчання стає досить інноваційним й якісним.

Також, важливим аспектом в здійсненні інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти має стати доробок науковців ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського НАПН України. Актуальним постає й інформаційно-аналітичний супровід освітньої діяльності закладу освіти, що дає змогу якісно спрямувати вектор запровадження інновацій, у т. ч. й ЕОР, на підвищення рівня професійної компетентності майбутніх електромонтерів. Звісно так, що «інформаційно-аналітична діяльність є певним процесом, спрямованим на

формування інформаційного продукту шляхом отримання, збереження, оброблення, перетворення, передавання, накопичення даних у просторі [1, с. 82]. На нашу думку, в сенсі підготовки кваліфікованих робітників, зокрема електромонтерів, це є аналіз даних про осіб, що вступили на навчання за професією електромонтера, моніторинг їхньої навчальної діяльності впродовж набуття професії, аналіз підсумків їх працевлаштування після закінчення закладу освіти тощо.

Отже, швидкий розвиток науково-технічного прогресу, поява нових інформаційних технологій докорінно змінюють вимоги до професійного розвитку майбутніх кваліфікованих робітників. Уміння критично й аналітично мислити, самостійно здобувати нові знання, психологічна готовність до їх застосування на практиці, володіння новітніми методами обробки, інтерпретації та використання інформаційного аналізу в практичній діяльності уможливиловатиме для майбутнього професіонала його конкурентоздатність на ринку праці та повноцінне застосування своєї професійної компетентності в інформаційному суспільстві.

Таким чином, при підготовці до здійснення професійної діяльності педагогові на допомогу приходить інформаційна аналітика як засіб підвищення ефективності освітнього процесу з підготовки електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Тільки аналізуючи, проводячи критичний аналіз навчальних ситуацій, засобів, технологій, методичного забезпечення, він малює об'єктивну картину професійної підготовки майбутніх електромонтерів, правильно прогнозує й розвиває їхній фаховий потенціал.

Бібліографія:

1. Ростока, М.Л. (2020). Інформаційна аналітика як основний методологічний інструментарій організації наукових досліджень. *Інформаційне забезпечення сфери освіти України: матер. звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, 22.12.2020 / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського; [редкол.: Л.Д. Березівська (голов. ред.), Д.О. Закатнов, С.В. Тарнавська (відп. за вип.) та ін.].* Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 86 с. С. 82-83. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/abstracts_collection_2020.pdf.

Питання відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів (інформаційно-аналітичний аспект)

Годецька Тетяна Іванівна
godtaniv@gmail.com

Наше суспільство, на превеликий жаль, потерпає від наслідків багаторічної воєнної агресії. Зростає необхідність супроводу великої кількості людей перш за все на сході України, їх компетентної соціально-психологічної підтримки. У контексті виконання наукового дослідження «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України» нами

проаналізовано праці вчених НАПН України, що актуалізують увагу до питань відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів.

Унаслідок воєнного конфлікту на сході країни адаптивним або дезадаптивним процесом охоплені практично всі верстви населення України [3]. Життя травмованої людини обтяжують невизначеність, розгубленість, втрата емоційної рівноваги, страх майбутнього. Усе це, а особливо невизначеність майбутнього, нестерпність і болісне переживання теперішнього стану, провокує найбільші ризики, коли йдеться про негативні наслідки психотравматизації і дезадаптації [5]. Неадаптивність суб'єкта можна розглядати як загрозу соціальній безпеці суспільства. Адаптація спільнот (мешканців міських громад, волонтерів, учасників АТО, членів сімей учасників АТО, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), педагогічної спільноти) до життя в період воєнного конфлікту відбувається під впливом об'єктивних обставин - умов і наслідків воєнного конфлікту [3].

Комплексний підхід до організації збереження і відновлення психологічного здоров'я особистості, що постраждала внаслідок тривалих воєнних дій, передбачає роботу в трьох напрямках: дослідження специфіки психологічного здоров'я особистості та особливостей його підтримки і відновлення; розроблення технологій реабілітації постраждалих, зокрема учасників бойових дій і внутрішньо переміщених осіб; визначення способів мобілізації ресурсів особистості, що забезпечують ефективність соціально-психологічної реабілітації [7].

На цей час «... ВПО й досі мають більш сильне почуття належності до громади у своєму колишньому місці проживання, ніж до громади в нинішньому місці проживання. Загалом про «дуже сильне» або «сильне» почуття належності до громади в попередньому місці проживання повідомили 4 % ВПО, у порівнянні з 28 % – до громади в нинішньому місці проживання...». Отже, на думку фахівців, проблематика соціально-психологічного супроводу ВПО на новому місці проживання потребує пильної уваги спільноти психологів [2].

Головною умовою ефективної підтримки таких осіб є створення сприятливого для них соціально-психологічного середовища на рівні держави, яке має сформувавати «friendly» простір для ефективного життєконструювання та самореалізації ВПО [2]. Суттєвою проблемою, що утруднює життєдіяльність ВПО, за визначенням фахівців, є явище стигматизації і самостигматизації. Під стигматизацією ми розуміємо процес перенесення справжніх або уявних якостей, притаманних усій групі, на окремих її представників; виокремлення індивідів на підставі їхніх негативних індивідуальних рис (уявних або реальних) та їх відсторонення або ізоляція в суспільстві.

Самостигматизація – це процес створення внутрішніх заборон, що супроводжується відчуттям неповноцінності і соціальної неспроможності та самообмеженням соціальної активності індивіда [1].

Соціальна стигматизація провокує вторинну травматизацію у ВПО, а також призводить до виникнення соціальної інвалідизації та самостигматизації.

Фахівці вважають, що завдяки широкому охопленню мас психоедукативними заходами можна хоч частково розв'язати проблему стигматизації ВПО, оскільки багато труднощів у спілкуванні з цією групою населення пов'язано з їхньою емоційною лабільністю, з одного боку, і професійним вигорянням персоналу, який з ними взаємодіє, – з другого. За їх словами, ці заходи мають бути підтримані відповідною політичною і соціально-економічною складовою, без яких реалізація такої діяльності не може відбутися. Отже, третина ВПО стикається з несправедливим ставленням чи дискримінацією, отож соціальна стигматизація є суттєвою соціальною проблемою, що супроводжується вторинною травматизацією населення. Одна з гострих проблем ВПО – порушення особистісної цілісності (особистісної ідентичності), що проявляється у феномені самостигматизації. Для профілактики соціальної стигматизації слід розробити комплексний підхід у загальнодержавному масштабі та організувати реалізацію багаторівневої психосоціальної допомоги, а саме на масовому, спеціалізованому, персоніфікованому та індивідуалізованому рівнях [1].

Соціально-психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб, на думку дослідників, слід організовувати на трьох рівнях, які послідовно і комплексно могли б забезпечити ефективний процес інтеграції ВПО в місцеві громади, створити доброзичливий простір для місцевих ініціатив, підвищити резильєнтність на рівні держави. Макрорівень пов'язаний з виробленням стратегії і тактики державної соціальної політики щодо ВПО та формуванням інформаційної політики. Мезорівень передбачає підтримку громад, що прийняли ВПО, зокрема реалізацію навчальних та відновлювальних програм для спеціалістів, які взаємодіють з ВПО. Мікрорівень стосується створення програм соціально-психологічного супроводу ВПО на базі організацій місцевого рівня, що враховують як особливості спільноти ВПО, так і регіональну специфіку [2].

Формування в людини адекватного антистресового механізму пов'язане з набуттям особистісної життєздатності, реконструкцією її базових реабілітаційних ресурсів, перш за все – довіри до інших та віри в контрольованість подій. Важливим кроком на шляху набуття особистістю життєздатності є формування в неї відповідальності за власну безпеку, здоров'я та життєконструювання [5].

Діяльність із надання допомоги волонтерами мотивована переважно внутрішньоособистісними чинниками, а допомагальна поведінка натомість зумовлена частіше ситуативними та об'єктивними чинниками. Як інший проблемний контекст означено опозицію альтруїзму до егоїзму, що є базовою моделлю для розбудови більш конкретних уявлень щодо мотиваційних чинників таких явищ, як допомагальна й просоціальна поведінка. Звернено увагу на недостатню розробленість власне соціально-психологічних аспектів мотивації волонтерства, які являють собою окремих, самостійний напрям цієї проблематики [6].

Волонтерський рух в умовах гібридної війни в Україні суттєво відрізняється від діяльності зарубіжних волонтерів. Саме тому постала

нагальна потреба в розробленні власних, вітчизняних програм комплексного відновлення волонтерів. В Україні з'явилися пілотні програми психологічної реабілітації та підтримки для волонтерів. Для них проводяться майстер-класи психосоціальної реабілітації. Утім у цілому гостро бракує емпіричних досліджень ефективності реабілітаційних та реадативних технологій, зокрема технологій відновлення якості життя [4].

Відновлення психологічного здоров'я внутрішньо переміщених осіб та волонтерів в умовах війни є актуальними питаннями, які потребують подальшого інформаційно-аналітичного аналізу.

Бібліографія:

1. Гундертайло, Ю.Д. (2018). Проблеми стигматизації і самостигматизації внутрішньо переміщених осіб у процесі відновлення життєвої неперервності після переживання травматичних подій *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 160-169. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_17.1 (дата звернення – 05.02.2021).
2. Гундертайло, Ю.Д. (2019). Організація соціально-психологічного супроводу внутрішньо переміщених осіб. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 44. С. 52-58. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2019_44_7 (дата звернення – 05.02.2021).
3. Коробка, Л.М. (2018). Психологічні стратегії як засоби реалізації індивідуальної і колективної адаптації до наслідків воєнного конфлікту. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 41. С. 46-56. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_6 (дата звернення – 05.02.2021).
4. Лазоренко, Б.П. (2018). Соціально-психологічна реабілітація та реадптація волонтерів: емпірична оцінка ефективності технології парадоксу. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 148-159. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_16 (дата звернення: 5.02.2021).
5. Ларіна, Т.О. (2018). Соціально-психологічна реабілітація особистості: покрокове набуття життєздатності. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 42. С. 139-147. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_42_15 (дата звернення – 05.02.2021).
6. Спіцина, Л.В. Коваль, Г.В. (2018). Соціально-психологічні аспекти мотивації волонтерської допомоги. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 41. С. 57-67. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_7 (дата звернення – 05.02.2021).
7. Титаренко, Т.М. (2019). Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Вип. 43. С. 54-62. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2019_43_8 (дата звернення – 05.02.2021).

Реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в Університетах Третього Віку

Гришко Вікторія Вікторівна
rffhot@gmail.com

Постійне зростання частки людей похилого віку в сучасному суспільстві змушує глибше розглядати проблеми їх суспільного, соціального становища,

ролі й місця в громаді та сім'ї, медико-соціальної реабілітації, соціального обслуговування й забезпечення, психолого-педагогічної підтримки.

Інформаційно-аналітичні результати багатьох досліджень доводять, що нині використання потенціалу людини похилого віку може стати базою для подальшого розвитку суспільства. Відбувається поступове переосмислення того, що людина похилого віку не є пасивним об'єктом соціального захисту, а виступає активним суб'єктом суспільної активності. Особливу цікавість за таких умов викликає пошук та реалізація адаптивної функції навчання людей похилого віку в університетах третього віку.

Категорія людей похилого віку існувала завжди, хоча ставлення населення до них пройшло декілька етапів розвитку. Геронтологія дає таке пояснення цій ситуації: «з одного боку, старості притаманні такі якості, як життєва мудрість, знання, досвід, авторитет, і тісний контакт з Богом, а з іншого – такі негативні риси, як злидні, хвороби, страждання, слабоумство, страх смерті й втрата близьких» [1]. На жаль, за останніми соціологічними даними, ми все більше схильні використовувати другий сценарій, тобто ситуацію, в якій люди похилого віку переміщуються на задній план суспільного життя, їм самим доводиться вирішувати їхні проблеми, долати страхи й хвороби. Старша людина, яка раніше мала професію, раптово стає, з одного боку, тягарем і обов'язком, а з іншого – потрібною своїм онукам, яких доглядає й передає їм свій досвід. Коли останній аспект перестає існувати, людина відчуває, що тепер вона на другому плані. З'являється брак почуття приналежності, почуття власної гідності, відсутність прихильності, і відтак – послаблюється емоційний зв'язок.

Всі ці фактори призвели до необхідності прояву інтересу до стану літньої людини щодо якості життя та її функціонування у пізній період життя. Зміни в психіці літньої людини зазвичай аналізуються в контексті особистості та розумової діяльності. Ці зміни дуже різноманітні, оскільки вони залежать від багатьох факторів, серед яких: стан здоров'я, генетичні умови, зміни в мозку, характер, діяльність, звички, спосіб життя, життєвий досвід, ставлення до старості, середовища життя, ставлення суспільства, а також завдання розвитку, призначені для себе в старості [1]. Натомість, можна виділити низку факторів, що полегшують адаптацію до старості, зокрема: матеріальна та сімейна ситуація, прояв інтелектуальної та фізичної активності, освітній, культурний, інтелектуальний рівні, риси характеру, інтереси, потреби, поведінка та спосіб життя, а також соціальні ролі та ставлення до старості.

Зростаючий вплив демографічних, економічних і соціальних факторів на життя зумовлює переосмислення потенціалу людей похилого віку. Одне з основних завдань суспільства – забезпечення соціальної адаптації та реадaptaції осіб цієї вікової категорії, збереження людського потенціалу. Людина, яка знаходиться поза суспільним і культурним життям, втрачає мотиваційну сферу, а відтак і якість життя. Теоретичні й практичні дослідження доводять, що ефективним адаптаційним механізмом, способом подальшого розвитку і самореалізації особистості у похилому віці є освіта. Тому створення умов та залучення старших людей до освітньої діяльності повинно стати одним

зі стратегічних напрямів державної політики. Концепція «освіта впродовж життя», яка активно реалізується в усіх розвинених країнах світу, сьогодні розглядається як один із найважливіших засобів розвитку суспільства, оскільки враховує відкритість освіти для кожної людини [2].

Отже, можемо зробити висновок, що крім соціальної підтримки сприятливим адаптивним процесом для самореалізації людини похилого віку є навчання. Відтак створення університетів третього віку сприятиме отриманню необхідних для повноцінного існування в сучасному світі знань, розкриттю нових талантів, підтримці фізичних, психологічних та розумових здібностей.

Бібліографія:

1. Szatur-Jaworska, B. *Jakosc zycia w fazie starosci*. Warszawa, pp. 3-10.
2. Leszczyńska-Rejchert, A. (2007). *Człowiek starszy i jego wspomaganie- w stronę pedagogiki starości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn p, 52 p.

Адаптація бібліотек до інформаційного суспільства

Гуралюк Андрій Георгійович

ag.guraliuk@gmail.com

Глобальною тенденцією і головним джерелом та умовою формування нової соціальної структури суспільства сьогодні виступає цифровізація – тобто перетворення інформації в цифрову форму. У новій ситуації багато традиційних соціальних інституцій змушені або трансформуватися під впливом нових умов.

Бібліотека як основний фундаментальний інститут – «утримувач» величезних масивів багатоаспектної інформації в традиційному (текстовому) форматі, зазнала сильний тиск з боку нових структур, що з самого початку представляють інформацію в цифровому вигляді. Така ситуація носить глобальний характер [1].

Традиційні бібліотеки змушені адаптуватися до нових умов, або припинити свою діяльність. Специфіка трансформаційних перетворень бібліотечних закладів у нашій країні має певну специфіку. Те що певною мірою спрощує розв'язання цієї проблеми – ми не перші.

Питання необхідності ґрунтовних перетворень перед бібліотеками в ЄС, США, Канаді та ряді інших країн виникло на десяток років раніше. Проте, щ іншого боку, бібліотечні інституції «розвинених» країн отримали значну державну підтримку, що дозволило їм досить швидко і впевнено здійснити системні перетворення.

Отже. Які є основні загрози для існування бібліотеки:

1) Спрощений доступ до величезних масивів інформації за допомогою мережі інтернет. На сьогодні існує маса можливостей отримати необхідну книгу не виходячи з дому. Потужні пошукові машини знаходять матеріали, розташовані на мільйонах інтернет сайтів. Для художніх бібліотек важким випробуванням стала поява так званих електронних бібліотек, які, насправді, як правило є розміщеними в мережі наборами повнотекстових джерел різного

ступеня упорядкованості, об'єднаними в каталоги, з можливістю пошуку, іноді фільтрації тощо.

2) Поява альтернативної системи інформаційних комунікацій, що забезпечують високий ступінь оперативності, повноти та релевантності даних при відповідному рівні комфорту призвело до ліквідації монополії традиційних бібліотек в сфері інформаційного обслуговування. Більш того, бібліотеки, незалежно від профілю, що надають безкоштовні, але менш якісні послуги, починають витіснятися на периферію інформаційного ринку, зосереджуючись на задоволенні освітніх і дозвіллевих інтересів. Потреби ж солідних користувачів (серйозного бізнесу, юриспруденції, управління, тобто галузей, де вартість прийнятих на основі інформації рішень вкрай висока) все більш обслуговуються електронними комерційними службами [2].

3) Загальна тенденція до зменшення кількості читаючих людей. Сьогодні величезна кількість молодих людей свідомо чи ні позиціонують себе як аудіовізуали. Тобто сприйняття інформації відбувається або «на слух», або за допомогою відеоматеріалів.

Все це приводить до того, що бібліотеки в їх традиційному розумінні книгосховищ із каталогізованим доступом перестають цікавити кінцевого користувача. Основним же завданням бібліотечних установ є обслуговування інфо-культурологічних потреб читачів в інформаційному просторі.

Роль сучасної бібліотеки полягає у забезпеченні інфокомунікаційного посередництва між документом та користувачем. Специфіка запитів сучасного користувача (читача) полягає у тому, що його не цікавить, наявність у фондах бібліотеки того чи іншого документу, йому значно важливіша швидкість і зручність в отриманні інформації, а чи буде це зроблено через традиційну книгу в фондї, або через онлайнкову повнотекстову базу даних, або через оперативну електронну доставку документа, або через доступ до «вільного» Інтернету, стає не таким істотним.

Масова цифровізація призвела до створення в бібліотеках електронних каталогів; оцифрування частини фонду; появі власних різноманітних баз даних, електронних бібліотек, зведених каталогів, корпоративних бібліотечних мереж; появі інтернет-навігації по бібліографічним і повнотекстовим ресурсам; виникненню віртуальних дослідницьких сервісів для користувачів, що забезпечують з ними інтерактивний зв'язок, та їх доступ до електронних бібліотечних систем, що значно наблизило роботу бібліотеки окремого закладу освіти до сучасних світових стандартів роботи із інформацією.

Проте, цих нововведень часто виявляється недостатньо. Перетворення, що відбуваються в бібліотечній сфері, не обмежуються тільки технологічними змінами, вони здійснюють вплив на спосіб мислення бібліотечних працівників.

Сучасна бібліотека повинна відповідати викликам часу і знаходитися в постійному пошуку нових форм роботи, відображати інтереси, потреби і ціннісні установки читацької аудиторії. Бібліотека має перестати бути пасивним інформаційним посередником, вона має перетворитись в одну з найпродуктивніших і масових систем управління знаннями. Реалізація нових напрямків діяльності пов'язана з установою в бібліотеках цілого ряду

інноваційних сервісів і корінною трансформацією існуючих. Для того, щоб запобігти перетворенню бібліотек в музеї книг необхідно щоб бібліотеки взяли на себе ряд функцій, раніше їм не притаманних, але таких, що потрібні користувачам. Це можуть бути віртуальні послуги з пошуку інформації та необхідних знань; створення коворкінг-центрів; проведення різноманітних тематичних відеоконференцій, що охарактеризували б бібліотеку як осередок науки, який зручно долучати до педагогічного процесу в школі чи закладах вищої освіти тощо.

Цікавим є досвід американських, канадських, австралійських та європейських бібліотек, які надають для роботи в «читальних залах» не тільки традиційні книжки, а й розвиваючі іграшки), обладнання для відеозйомки, телескопи, мікроскопи і компаси, забезпечують доступ до 3-D принтерів [3]. Ще одним із напрямків розвитку бібліотек може стати відкриття на їх базі різноманітних консультаційних центрів (у першу чергу, он-лайн), що мали б домовленості із різноманітними фахівцями: лікарями, психологами, юристами, спеціалістами з технічних питань, вченими тощо. Українські бібліотеки стараються відповідати реаліям часу. Так в багатьох бібліотеках можна отримати доступ до світових наукових колекцій і скористатися послугою «антиплагіат».

Також більшість університетських бібліотек надають доступ до наукометричних баз даних Web of Science, Scopus, повнотекстових баз даних, повнотекстових наукових журналів, дослідницьким роботам з різних країн світу і в багатьох галузях знань, доступи до електронних колекцій наукової періодики та баз даних провідних наукових видавництв [4].

Проте існують, як на мою думку, неоднозначні рішення виходу із кризової ситуації. Так Центральна бібліотека для дітей Запоріжжя переобладнала читальний зал молодшого відділу в ігрову кімнату, де надається унікальна послуга «Бібліоняні», яка розрахована на дітей від 3-х років. Батьки із задоволенням залишають своє чадо на одну годину під наглядом бібліотекаря. Він займається з дитиною розвиваючими іграми, читає книги, проводить творчі заняття [4]. Бібліотека організовує та проводить мовні табори з вивчення англійської, польської, німецької, а також спеціалізованої англійської для IT-спеціалістів. Тренерами мовних клубів та таборів стають волонтери з Корпусу миру, Міжнародної молодіжної організації AIESEC, США, Канади тощо.

Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького міста Миколаєва – одна із багатьох бібліотек України, де проходять кіносеанси. Бібліотека співпрацює з компанією Arthouse Traffic, яка в межах програми «Кіноклуб» надає некомерційним організаціям право безкоштовного показу нових зарубіжних фільмів. Зокрема, в жовтні за підтримки Посольства Швейцарії в Україні в Миколаєві відбувся невеликий «Фестиваль швейцарського кіно», на якому містянам показали найбільш відомі й титуловані кінострічки цієї країни останніх років («За вітром», «Мрія Катріни», «Щасливий Лазар», «Невинний»).

Львівська обласна дитяча бібліотека для дітей проводить вечірки та свята у таких стилях: пірати, космос, полярна зірка, ніндзяго, My Little Pony. Ці свята супроводжуються книгами, квестами та інтелектуальними іграми. Наскільки це

правильно, коли бібліотекари перекваліфікуються в аніматорів? Організаторів дозвілля, навіть вожатих таборів, хоч і мовних? Як на мене, це питання досить дискусійне. Очевидним залишається лише те, що робота бібліотек потребує докорінних змін і вони мусять адаптуватися до сучасних реалій. Так чи інакше.

Бібліографія:

1. Мелентьева, Ю.П. (2019). Роль и место традиционной Библиотеки в условиях цифровизации общества. *Культура: теория и практика*. №1 (28). URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-i-mesto-traditsionnoy-biblioteki-v-usloviyah-tsifrovizatsii-obschestva> (дата звернення – 02.02.2021).
2. Степанов, К.В. *Библиотека и цифровые коммуникации: угроза существованию или новые возможности?* [Особистий сайт]. URL : http://www.vadimstepanov.ru/f_texts/minsk_01.htm (дата звертання – 03.02.2021).
3. Рено, А. (2017). *Эволюция библиотек: как хранилища знаний меняются под влиянием технологий*. URL : <https://te-st.ru/2017/11/03/evolution-of-libraries/>.
4. Котлярова, В.В., Баласаньян А.Р., Горбаткова А.Ф (2017). Роль библиотек в современном обществе. *Аллея науки* (Издательский центр «Quantum»). Т. 4. Вип. 9. С. 50-52. URL : <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=29655960&> (дата звернення – 01.02.2021).
5. Бояринова, О. Нова роль бібліотеки в житті громади. *Щоденна всеукраїнська газета «День»*. URL : <https://day.kyiv.ua/ru/blog/obshchestvo/novaya-rol-biblioteki-v-zhizni-obshchestva> (дата звертання – 03.02.2021).

Адаптивність студентів-психологів як одна із особливостей їхньої професійної ідентичності (інформаційно-аналітичний аспект)

Котляр Юлія Вадимівна
yul7.7.47777@gmail.com

Звісно, що навчання у вищій школі має підґрунтя та певні принципи, котрі обумовлюють для здобувачів освіти проходження адаптації до внутрішнього середовища закладу вищої освіти (далі – ЗВО). У свою чергу, їхня адаптація сприяє більш якісному отриманню професійних знань, засвоєнню необхідної у цьому векторі інформації, налагодженні міжособистісної комунікації, розвитку аналітичного мислення та інших складників майбутньої діяльності й формування професійної ідентичності психолога.

До того ж, питання адаптивності під час введених карантинних заходів та набуття досвіду здобувачами освіти у ЗВО за рахунок онлайн навчання, набуває актуальності. Також, слід відмітити, що адаптивність людини залежить й від особливостей проходження нею адаптації у тому середовищі, в якому вона опинилася.

Наприклад, розглядаючи питання адаптації людини А. Авдеєнко дійшов висновку, що адаптація людини – це процес активної взаємодії людини з природою, що сприяє не тільки оптимальній життєдіяльності, а також подальшому нормальному біологічному та соціальному розвитку людства. Спираючись на проблему, що окреслено пропонованою вище тематикою, зосередимо увагу на підготовці студентів-психологів у ЗВО.

У цьому сенсі мова про психологічну адаптацію буде тут доцільною. Тобто, психологічна адаптація – це процес психологічної включеності особистості у систему соціальних, соціально-психологічних та професійно-дієвих зв'язків та відносин, у виконання відповідних рольових функцій. Дійсно й те, що джерелом адаптації (чи дезадаптації) є сама людина, особливості її особистості – ціннісна орієнтація, мета, можливість її досягнень у соціальному середовищі. Ефективність соціально-психологічної адаптації у значному ступені залежить від того наскільки адекватно людина сприймає себе та свої соціальні взаємозв'язки. Слід розуміти те, що спотворена чи недостатньо розвинена уява про себе веде до порушення адаптації. Наприклад, дана проблема є сверхактуальною особливо для становлення в житті й в професії дітей-сиріт та дітей, що залишились без батьківського піклування [1].

Зрозуміло, що психологія й педагогіка в порівняльному аспекті завжди є взаємообумовленими частинами одна одної. Так, розглядаючи студентів-педагогів дослідниця Т. Опалюк, визначає, що на основі виокремлення базових характеристик адаптаційних процесів в системі професійної діяльності майбутніх вчителів, зокрема тих, що найбільше визначають ефективність навчальної діяльності студентів педагогічного ЗВО, зроблено спробу структурувати реалізацію адаптивної функції навчання у статичному розрізі. При цьому враховано, що системотворчим компонентом структури є базова мета навчальної діяльності, яку спроектовано в контексті особистісно-орієнтованої професійної освіти. Тому це має бути рівень інтерактивної навчальної діяльності, в основі якої – суб'єкт-суб'єктна взаємодія її учасників (викладача та студента), спрямована на вирішення професійно значущих навчальних завдань [2].

Зрозуміло, що реалізація цієї мети має проектуватись як зустрічний рух викладача та студента. Вивчення наукових джерел, присвячених проблемам адаптації студентів, а у випадку підготовки студентів-психологів й набутті ними адаптивності задля формування професійної ідентичності в умовах переходу на стандарти інноваційної професійної освіти, уможлиблює визначення професійних та особистісних характеристик суб'єктів освітнього процесу, без яких інтерактивна навчальна діяльність неможлива (реалізація адаптивних функцій навчання є низькою). Саме тому йдеться про підготовку студентів-психологів з високою професійною мотивацією, твердою орієнтацією на професійний успіх, який визначається не лише як особистісний успіх, а і як сумісний успіх кожного учасника навчально-професійної взаємодії. За поданими характеристиками майбутнім психологам такого рівня властива інноваційна спрямованість, пошук нових шляхів прийняття професійних рішень, вироблення рис професійної ідентичності [2].

Отже, насамперед, при отриманні вищої психологічної освіти, для студентів-психологів важлива взаємоадаптація, тобто психологічний підхід педагогів вищої школи забезпечує якість формування рис адаптивності для майбутніх психологів. Наприклад, дослідники С. Ніколаєнко та О. Ніколаєнко, розглядаючи це питання встановили, що в цілому під процесом адаптації слід розуміти складну систему перетворень, що відбуваються з людиною, з її

свідомістю, відповідно до змін в умовах нестабільності її життя, внаслідок яких виникають такі якості – адаптованість як безпосередній результат цих перетворень, тобто стан узгодження наявних якостей людини і вимог середовища в окремий момент діяльності; а також адаптивність як інтегрована особистісна якість, що забезпечує здатність людини до подальших перетворень [3].

Таким чином з'ясовано, що стійким результатом процесу адаптації людини є її адаптивність. Якщо людина буде поставлена в такі умови, котрі вимагають постійно діяти нестандартно, творчо та продукувати нові ідеї, тобто, коли процес адаптації повторюється й досягається успішно адаптованість, то напрацьовується й підвищується рівень адаптивності. Так тож, процес адаптації, за умови правильного його розподілу у часі та правильної, повної реалізації, сприяє тому, що людина звикає діяти так, щоб оперативно і швидко досягати адаптованості, що може свідчити про розвинену адаптивність [3].

Отже, виходячи з вищевикладеного, можливо зробити висновок, що адаптивність – це системне багатозначуще, необхідне на кожному етапі життя явище, як студентам, так і взагалі кожній людині, оскільки саме адаптивність та можливість адаптуватися несе позитивний настрій та успіх в життєдіяльності та професійному зростанні. Так тож, адаптація починається з народження і властива до останнього дня життя, оскільки адаптуватися потрібно до людей, обставин, погоди та всіх інших факторів, які супроводжують людину впродовж життя. А в професії психолога, адаптивність відіграє значущу роль безпосередньо. Тому, на нашу думку, адаптивність студента-психолога є ключовою рисою формування його професійної ідентичності.

Бібліографія:

1. Авдеенко, А.С. (2016). Психологическая адаптация студентов ВУЗа. *Вестник Совета молодых учёных и специалистов Челябинской области*. Вип. 2 (13). Т. 4. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskaya-adaptatsiya-studentov-vuza/viewer>.
2. Опалюк, Т.Л. (2014). Адаптивне навчання студентів та його структура. *Наукові записки. Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Вип. 2. С. 58-62. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/INZTNPU_ped_2014_2_12.
3. Ніколаєнко, С., Ніколаєнко, О. (2013). Формування соціально-психологічної адаптивності студентів під час навчання у вищому навчальному закладі як психолого-педагогічна проблема. *Світогляд. Філософія. Релігія*. Вип. 4. С. 64-72. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sfr_2013_4_9.

Інформаційна аналітика у професійній діяльності сучасного викладач

Лучанінова Ольга Петрівна

2017olgapetrovna@gmail.com

У зв'язку з глобалізацією історичного процесу і виникненням нових науково-інформаційних технологій відбувається зміна самої суті людського прогресу і основним виміром подальшого прогресу стає розвиток особистості. Рада Європи визначила вісім ключових компетенцій, якими має володіти

кожний європеєць: компетенція в галузі рідної мови; компетенція в сфері іноземних мов; математична та фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції; комп'ютерна компетенція; навчальна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція; компетенція підприємництва; культурна компетенція. Ці компетенції підтримуються певними здатностями, як критичне мислення, креативність, «європейський вимір» і активна життєва позиція. Спільно ці здатності сприяють розвитку особистості.

Інформаційна аналітика – це якісно-змістовне перетворення інформації в процесі інформаційно-аналітичної діяльності, що функціонально перетинається з науково-дослідною та управлінською діяльністю [3]. Інформаційна аналітика – це уміння людини через розвинену комп'ютерну компетенцію виявляти здатності до аналітико-синтетичного опрацювання інформації, рефлексії, вироблення правильного рішення у навчально-виховній діяльності, швидкої адаптації у разі постійних змін і нестандартних ситуацій [1]. Від аналітичної, прогностичної діяльності викладача залежить якість не тільки його особистого життя, а й якість навчання студентів, яких він готує до дорослого професійного життя.

Сьогодні здійснюється навчання здобувачів вищої освіти відповідно до компетенцій, що дозволить їм бути затребуваними на ринку праці. Це готовність і здатність молоді людини формуватися і жити в соціальній взаємодії, змінюватися й адаптуватися; це готовність і здатність особистості виявляти, осмислювати й оцінювати шанси свого розвитку; проявляти власні обдарування, розробляти і розвивати свої життєві плани. Викладач має сприяти правильному вибору студента під час обробки інформації, щоб з нарівні з інформаційною компетентністю зберегти персональні компетенції, що охоплюють особистісні якості, такі, як самостійність, самоповага, надійність, усвідомлена відповідальність, почуття обов'язку, розвиток самоусвідомленої орієнтації на цінності.

Аналітика, як наголошує Л. Петренко, – це той універсальний засіб, який здатний швидко й ефективно змінити якість життя українців на краще і успішно зробить це при умові повсюдного використання [1].

XXI ст. – це століття інформаційних технологій, постійного зростання обсягів інформації. Сучасний викладач, якщо хоче бути цікавим студентам, має володіти вмінням аналітико-синтетичної обробки різних видів інформації, використання інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення. Усвідомлення переваг використання мережевих технологій та глобального павутиння Інтернет, їх поширення в усіх галузях людської діяльності, знання сервісів Інтернет в освіті якраз і має мотивувати до опанування інформаційно-аналітичними знаннями, вміннями і навичками, прийомами інформаційно-аналітичної діяльності.

Сприймаючи події по-новому, викладач сам мислить іншими категоріями, а тому змінюється й мотивація його діяльності, відбувається пошук технологій досягнення більш високих результатів за короткі терміни і з мінімальними зусиллями.

Володіння фахівцями сучасними інформаційними технологіями уможлиблює ефективне використання інформаційних ресурсів, а саме: оптимізувати та автоматизувати інформаційні процеси, розробляти навчально-виробничі технології, задіювати системи електронних телекомунікацій для підвищення якості навчального матеріалу. Застосування інноваційних педагогічних програм і методик підсилює освітні ефекти, оскільки дає педагогічним працівникам додаткові можливості для побудови індивідуальних освітніх траєкторій студентів/учнів, реалізації диференційованого підходу з урахуванням рівня їхньої готовності до навчання, організації різних форм навчально-пізнавальної діяльності на заняттях, активізації й цілеспрямованню самостійної роботи тощо.

Інформаційна компетентність у сукупності з іншими ключовими компетентностями виступає чинником успішної фахової підготовки сучасного фахівця, хоча для фахівців різних професій інформаційна компетентність має свої відмінності. Тож викладачі повинні зважати на особливості цієї професійної діяльності. Інформаційна компетентність для студентів перших курсів забезпечує формування наступних знань, умінь та навичок: оволодіння поняттями, які подаються інформацією; широке використання ІКТ для навчальної діяльності чи в повсякденному житті; виокремлення важливих шляхів для розв'язання проблем засобами інформації; оволодіння засобами та способами для пошуку, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та урізноманітнення інформації; самоорганізація та самоконтроль власної інформаційної діяльності. На старших курсах можливі наступні технології: Web-технологія, майстер клас, е-портфоліо; засоби: ментальні карти, е-каталоги, е-щоденники, інформаційні та інформаційно-аналітичні системи, експертні системи, системи інформаційного обслуговування; методи: рефлексія, дослідницький, самостійна діяльність, репродуктивний, проектна діяльність; форми: очна (тренінги, семінари, бар-хамп, лекції, індивідуальні та групові консультації, дистанційна (вебінари, воркшопи, індивідуальна та групова робота в LMS). Цікавим є дослідження (Фролова, 2006), де розглядається аналітична компетенція майбутнього фахівця, який буде працювати у сфері інформаційної аналітики (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємозалежність компетентнісної основи «викладач↔майбутній фахівець»

1	2
обґрунтовувати оцінку ефективності запропонованої для використання системи інформаційних ресурсів	упроваджувати та використовувати сучасні комунікаційні технології у соціальних системах, мультимедійне, технології вебдизайну та вебмаркетингу, брати участь у проектуванні
об'єктивно оцінювати позитивні і негативні аспекти кожного компонента системи інформаційних ресурсів; здійснювати оперативну аналітичну оцінку інформаційних потоків від кожного компонента інформаційної системи	використовувати комунікативні технології для ефективного спілкування й виходу з кризових комунікаційних ситуацій на засадах толерантності, діалогу і співробітництва

Продовження табл. 1

1	2
оперативно й ефективно зіставляти інформаційні потоки від різних компонентів інформаційної системи; формулювати на основі отриманої інформації комплексні аналітичні висновки	застосовувати сучасні методики й технології автоматизованого опрацювання інформації, формування та використання електронних інформаційних ресурсів і сервісів
інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію у контексті вирішення певної управлінської проблеми.	генерувати інформаційний контент за заданою темою із застосуванням методів інформаційно-аналітичної діяльності
тандем аналізу й інформації є необхідним для практичного вирішення поставленої проблеми з оперттям на етичні питання щодо посилань	розміщувати оперативну інформацію про свій рекламний, інформаційний та медіа продукт на доступних інтернет- і медійних платформах, виставкових майданчиках

За джерелом [2].

Отже, сучасний викладач повинен володіти інформаційно-аналітичною компетентністю, що є його інтегративною характеристикою, яка відображає підготовленість, готовність і здатність успішно здійснювати пошук, збір, аналіз, оброблення інформації й продуктивно її використовувати в процесі розв'язання професійно-педагогічних завдань у процесі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників [3]. Володіння аналітикою як мистецтвом аналізу, є основою інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності викладача, яка спрямована на вирішення різноманітних освітніх завдань.

Бібліографія:

1. Петренко, Л.М. *Інформаційно-аналітична компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу: алгоритми успішної діяльності*. URL: [lib.iitta.gov.ua/2619/1/Петренко_НМП_\(для_pdf\).docx](http://lib.iitta.gov.ua/2619/1/Петренко_НМП_(для_pdf).docx) (дата звернення – 01.02.2019).
2. Фролова, Н.В. *Организационно-педагогические условия формирования профессиональных компетенций у студентов управленческих специальностей*. URL: http://vestnik.yspu.org/releases/pedagoga_i_psichologiy/32_3 (дата звернення – 01.02.2019).
3. Ягупов В.В. (2014). *Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів* : термінологічний словник. Київ, Ін-т ПТО НАПН України, 127 с.

Методологічні аспекти інформаційно-аналітичної діяльності в умовах адаптивного реформування закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Пітух Лілія Іванівна

liliyaif@gmail.com

Адаптивні процеси в освіті в умовах становлення інформаційного суспільства та соціально-економічних і політичних змін є важливим чинником формування і розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) і за його межами. Він відбувається у процесі навчання та позаурочній виховній роботі з учнями в ЗП(ПТ)О і за його межами. Тому головним завданням та одним із

пріоритетним напрямків адаптивного реформування сучасних ЗП(ПТ)О, є впровадження інформаційних систем управління навчально-виховним процесом. А також створення такого інформаційного середовища (простору) в закладі, яка забезпечить кожному учню та педагогу училища можливість креативно та гнучко мислити, самореалізуватися, самовдосконалюватися, впроваджувати перспективні інновації в різні сфери життя, в тому числі і в професійну діяльність. На сучасному етапі розвитку науки «інформаційно-аналітична діяльність» розуміється дослідниками як сукупність інформаційних процесів (збір, пошук, переробка інформації), необхідних для якісного та ефективного процесу управління.

Інформаційно-аналітична діяльність представляє собою особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації у сфері управління, політики, економіки тощо [1]. Методологічними засобами інформаційно-аналітичної діяльності в ЗП(ПТ)О є сукупність документальних, технічних та інших пристроїв, призначених для накопичування, оброблення, систематизації, зберігання і видачі інформації з різних напрямів за допомогою яких здійснюється обробка фактичних даних з більш високою якістю.

У ЗП(ПТ)О все більшою мірою впроваджуються інформаційні системи управління навчально-виховним процесом, експертні системи якості підготовки кваліфікованих робітників, створюються бази і банки даних, потребують постійного оновлення матеріали сайтів. Нові Інтернет-технології змінюють не тільки освітній процес, але й управлінські технології, вносять якісні зміни в методичну роботу на регіональному рівні та підвищення кваліфікації керівних кадрів системи професійно-технічної освіти. Усвідомлення переваг використання мережевих технологій та глобального павутиння Інтернет, їх поширення в усіх галузях людської діяльності, знання сервісів Інтернет в освіті й управлінні мотивує керівника професійно-технічного навчального закладу до опанування інформаційно-аналітичними знаннями, вміннями і навичками, прийомами інформаційно-аналітичної діяльності [2].

Тому впровадження таких інформаційних систем в освітній процес ЗП(ПТ)О потребує ефективної інформаційно-аналітичної діяльності для обробки різних видів інформації, використання інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення. На нашу думку, однією з провідних умов адаптивного реформування ЗП(ПТ)О є створення інформаційного середовища (простору) з метою забезпечення якісної підготовки кваліфікованих фахівців.

Бібліографія:

1. Телешун, С.О., Рейтерович, І.В. (2013). *Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні* : навч.-метод. матеріали. Київ, НАДУ, 36 с.
2. Петренко, Л.М. (2013). *Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів*: монографія. Дніпропетровськ, ІМА-прес, 456 с.

Інформаційна аналітика для підтримки наукових досліджень у галузі педагогічних наук

Середа Христина Володимирівна
seredak83@hotmail.com

Стрімкий розвиток сучасної науки потребує налагодження сучасних та якісних інструментів для підтримки та супроводу наукових досліджень, із забезпеченням подальшого якісного та оперативного опрацювання отриманих результатів наукових досліджень, їх аналізу, систематизації та інтерпретації.

Дослідженнями у сфері інформаційної аналітики та спробами формулювання визначення цього поняття займалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: Д. Пушкашу, Н. Сляднева, А. Кривобокова, І. Кузнецов та ін. Наразі в науковій літературі існує багато визначень цього поняття, однак всі вони акцентують увагу на однакових основних аспектах: створення нового знання; семантична переробка наявної інформації; оптимізація прийняття рішень.

У ДСТУ «Про науково-інформаційну діяльність» міститься таке визначення: «Інформаційна аналітика (далі – ІА) або інформаційно-аналітична діяльність (далі – ІАД) – це створення нового знання на основі якісно-змістовної переробки документальної інформації з метою оптимізації прийняття рішень» [1]. Але терміни «ІА» та «ІАД» не можна вважати синонімами. Поняття «ІА» вважається набагато ширшим, ніж «ІАД», оскільки будь-яка ІАД є аналітикою, але далеко не кожна аналітика є інформаційно-аналітичною діяльністю. В основі обох цих понять лежить систематизований аналіз наявної інформації, але вважається, що ІАД носить більш конкретизований характер та має чітку мету – підтримка прийняття рішення. Якщо розглядати інформаційну аналітику як процес, визначаємо його як сукупність спрямованих на визначений предмет операцій мислення і технологічних процедур, виконання яких в певній послідовності із використанням засобів забезпечує вирішення поставленого завдання [2].

Основна ідея, яку поділяє більшість дослідників, полягає в тому, що ІА займається продукуванням нового знання на основі переробки наявної інформації з метою оптимізації прийняття рішень. В сучасних умовах інформаційна аналітика стає ключовою ланкою в процесі управління знаннями для їх застосування в практичній діяльності майже в усіх сферах.

Процес ІАД складається з таких компонентів: організаційний; методичний; інформаційний; комунікаційний; формування висновків і пропозицій. При цьому етапами цього процесу є: загальне знайомство з проблемою, постановкою завдання; формування понять, їх визначення; збір фактів, створення бази даних; тлумачення фактів; формулювання гіпотези, її перевірка; формулювання висновків; безпосередній виклад матеріалів [3].

Сьогодні аналітична діяльність стає найважливішою характеристикою сучасного суспільства. Сучасний аналітик повинен володіти сукупністю інтелектуальних технологій, які б давали йому змогу: адекватно розуміти

сутність явищ і процесів; виявляти основні тенденції їх розвитку; прогнозувати та створювати наукову основу для прийняття управлінських рішень. Безумовно, ефективна інформаційно-аналітична робота здатна підвищити ефективність будь-якої діяльності, у тому числі наукової, оскільки вона дозволяє побачити весь можливий спектр рішень, а не лише очевидні, звичні, «буденні» рішення. На сучасному етапі одним із пріоритетних завдань психолого-педагогічної науки в Україні є підвищення якості наукових досліджень та ефективного використання отриманих результатів. Без використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів неможливе отримання якісного інформаційно-аналітичного продукту. На думку ряду вчених, підтримку наукової діяльності доцільно розділяти на інформаційну та аналітичну. До основних інструментів аналітичної підтримки можна віднести такі: системи індексування наукової продукції, системи статистичного аналізу відвідування веб-ресурсу, системи перевірки наукових робіт на плагіат [4].

Використання цих інструментів забезпечить ефективне виконання основних завдань ІА, до яких належать: кількісне перетворення інформації, її структурне впорядкування та якісно-змістовне перетворення на основі аналізу та інтерпретації існуючих теорій, описів фактів засобами інформаційного моделювання реальності. Що, в свою чергу, дасть змогу підвищити ефективність виконання наукових досліджень у галузі педагогічних наук.

Бібліографія:

1. ДСТУ 7448:2013 «Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни і визначення понять». URL : <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/22728> (дата звернення – 04.02.2021).
2. *Інформаційно-аналітична діяльність: основи теорії: для студентів денної та заочної форми навчання* / уклад. Л.Є. Яценко. Одеса, ОНПУ, 2014. 79 с.
3. Сляднева, Н.А. (2001). Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы. *Информационные ресурсы России*. Вип. 2 (57). С. 14-21.
4. Спірін, О.М., Яцишин, А.В., Іванова, С.М., Кільченко, А.В., Лупаренко, Л.А. (2017). Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Т. 59, № 3. С. 134-154. DOI : <https://doi.org/10.33407/itlt.v59i3.1694>.

Нормативно-правова складова інформаційного аналізу при викладанні студентам закладу вищої освіти курсу «Контроль та оцінювання на уроках історії»

Черевичний Геннадій Семенович
gscherevichnyj@gmail.com

У теорії управління освітнім процесом важливим компонентом є система контролю та оцінювання знань учнів.

Забезпеченню її ефективності слугує відповідна нормативно-правова складова, що існує на сьогодні щодо закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО). Базисом її є Закони України «Про освіту» та «Про загальну середню освіту» [1; 2].

Власне конкретизацію видів, змісту, форми поточного, підсумкового оцінювання, зокрема Державної підсумкової атестації (далі – ДПА), а також правове визначення органів та осіб, відповідальних за контроль й оцінювання; оцінювання навчальних досягнень інклюзивної освіти; кореляції оцінювання встановленим критеріям унормовує вже згаданий Закон України «Про загальну середню освіту» (ст. 34). Важливим аспектом системи контролю знань учнів ЗЗСО є відповідальність результатів навчання вимогам навчальної програми з набуттям певної суб'єктності педагогічними працівниками закладу освіти стосовно варіативності форм, способу оцінювання. Про що йдеться вже у вищезазначеній статті згаданого Закону. Визначені функціональні обов'язки і керівництва ЗЗСО з точки зору їх виконання у системі контролю – ст. 38 даного Закону. Сутність, спосіб проведення зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) як форми підсумкового контролю описано у ст. 47 Закону України «Про загальну середню освіту». Новацією даного Закону стала забезпечена державою можливість участі учнів ЗОНЗ, фактично входження їх до міжнародних досліджень якості освіти – PISA, PIRLS тощо – ст. 64 [2].

Варто наголосити, що загальні підходи держави і відповідні вимоги було зафіксовано у Законі України «Про освіту», де, зокрема, унормовується ДПА (її мета та форма) – ст. 12, а також ЗНО (його сутність, принципи, процедури, форми та порядок проведення) – ст. 47. З точки зору подальшого унормування системи моніторингу якості освіти, зокрема і системи контролю знань, стала ст. 48 та ст. 53 даного Закону [1].

Підсумовуючи, видається доцільним зазначити, що створенню цілісної нормативно-правової бази, що регулює зокрема і систему контролю знань учнів, суттєвим здобутком останнього часу стало унормування системи моніторингу якості освіти, в т. ч. і забезпечення державою участі учнів у відповідних міжнародних порівняльних дослідженнях.

Бібліографія:

1. *Закон України «Про освіту»* від 05.09.2017, № 2145-VIII. Дата оновлення : 24.06.2020. URL : <https://zakon.kfvf.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення – 30.10.2020).
2. *Закон України «Про повну загальну середню освіту»* від 16.01.2020, № 463-IX. Дата оновлення : 01.08.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення – 30.10.2020).

Наукова панель 5. АКТИВІЗАЦІЯ АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Модератор:

аспірантура ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ

кандидат педагогічних наук, доцент

Ануфрієва Оксана Леонідівна

Виступи:

Адаптивні технології у формуванні медіакультурної грамотності керівника закладу загальної середньої освіти

Давидова Наталія Андріївна

У своєму дослідженні розглянемо медіакультуру як властивість медіакультурної особистості швидко засвоювати систему знань про засоби масової комунікації; оволодіння навичками убезпечити себе від медіаінформаційних впливів; навчитися виражати себе за допомогою медіа засобів; вільно орієнтуватися в медіасередовищі, швидко знаходити необхідні джерела інформації та ефективно їх використовувати; формування уміння розрізняти медіаінформацію щодо користі та шкоди, які можуть нанести особистості.

Вивчаючи наукові джерела з питання формуванню та розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти, бачимо, що мало, як на наш погляд, приділено уваги цій проблемі. Тому вважаємо, для того, щоб з'ясувати, за якими критеріями має бути визначена медіакультура директорів шкіл, потрібно розглянути, із яких компонентів складається медіакультура педагогів та за якими критеріями визначається її рівень формування.

Нас зацікавило дослідження І. Колеснікової, яка в науковій праці «Розвиток медіакультури вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти» розглядає медіакультуру вчителя через такі структурні компоненти:

Мотиваційний: медіаосвіченість, самовдосконалення, професійна мотивація щодо розвитку медіакультури;

Професійно-когнітивний: медіаобізнаність, професійна самоосвіта;

Діяльнісно-технологічний: медіаграмотність, пошукова активність, комп'ютерно-алгоритмічні вміння;

Інтерпретаційно-оцінний: критичне мислення, здатність інтерпретувати, здатність протидіяти медіа маніпуляції;

Культурно-медіакомунікативний: медіа комунікація, міжкультура взаємодія; етика спілкування у медіа просторі

Цінним для нас у дослідженні І. Колеснікової є те, що *мотиваційний* компонент відображає сукупність мотивів та цінностей особистості, які дозволяють їй здійснювати професійну діяльність шляхом використання медіазасобів та медіатехнологій; мотивацію вчителів до діяльності з використанням медіазасобів; медіаосвітню спрямованість організації процесу

розвитку медіакультури вчителя. Науковець вважає, що мотиваційний компонент є певною мірою стрижневим щодо розвитку високого рівня медіакультури педагога, і в цьому ми його підтримуємо, бо від того, наскільки вмотивованим є педагог до медіаосвітньої діяльності, залежить зміст і характер професійної діяльності.

У своєму дослідженні ми також зосереджуємо увагу на тому, що для розвитку високого рівня медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти, у цілому, відіграє рівень мотивації до медіакультурної діяльності, і від цього буде залежати зміст і характер управлінської діяльності керівників закладів загальної середньої освіти, і потреба працювати з різними джерелами інформації, усвідомлення постійного оновлення фундаментальних знань та загальнокультурної підготовки, що входять до змісту медіаосвіти.

Розглядаючи *професійно-когнітивний* компонент медіакультури педагога, ми погоджуємося, що оволодіння вчителем системою знань, яка є основою теоретичної підготовленості педагога закладу освіти до здійснення ним медіаосвітньої діяльності, зумовлює успішність розвитку його медіакультури.

Для нас є цінним, що знання – це не пасивна інформація, а регулятор практичної діяльності та критерій, який дає можливість визначити рівень результативності своєї праці. Таким чином, постійно оновлюючи свої знання та займаючися професійною самоосвітою з медіакультури, керівники закладів загальної середньої освіти зумовлюють успішність розвитку медіакультури, а саме: засвоєння управлінцями інтегрованих теоретичних, методичних і практичних знань щодо використання сучасних медіаосвітніх технологій, які забезпечать розвиток медіакультури педагогічного та учнівського колективів; здатності роз'яснення тлумачення основних термінів стосовно медіакультури, медіаосвіти; уміння розрізняти інформацію залежно від виду запиту та аналізу інформації, отриманої через засоби медіа.

Розглядаючи *діяльнісно-технологічний* компонент медіакультури педагога важливими для нас є вироблення вмінь і навичок, що забезпечують виконання дій у практичній медіаосвітній діяльності, з одного боку, здатність керівника закладу загальної середньої освіти реалізувати цілі особистого розвитку, а з іншого – як цілеспрямовану динамічну систему осмислених дій, спрямованих на запуск механізмів розвитку медіакультури педагогічного та учнівського колективів, що ґрунтуються на знаннях соціального та фахового підґрунтя медіакультури, її структурі, принципах, особливостях.

Таким чином, із запропонованого І. Колесніковою діяльнісно-технологічний компонента цінним для нас є те, що зазначений компонент охоплює комплекс умінь, спрямованих на розвиток медіакультури вчителя шляхом використання власних можливостей та їх постійного вдосконалення, оволодіння різними способами та прийомами здобуття знань, умінь та навичок за допомогою медіа-засобів. Ми ж у своєму дослідженні будемо говорити про розвиток медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти. Цей компонент є прикладним аспектом медіакультури, оскільки володіння теоретичними знаннями щодо основних понять медіапростору є недостатнім для медіакультурної особистості. Важливими також є здатність практичного

застосування знань та навичок опрацювання медіатекстів, створених та вміщених у медіапросторі. Зазначений компонент містить прикладні вміння і навички, тісно пов'язані з медіапростором та його основною одиницею – медіатекстом, і складається з: практичних умінь самостійного відбору медіатекстів; здатності до саморефлексії при опрацюванні медіатекстів.

Розглянемо *інтерпретаційно-оцінний компонент*, який включає сукупність особистісних якостей і станів, які дають можливість учителю успішно здійснювати діяльність, спрямовану на формування власної медіакультури. Інтерпретаційно-оцінний компонент є, безумовно, важливою складовою сучасної медіакультури. Особистість, яка так чи інакше взаємодіє з медіапростором, одночасно підпадає під вплив інформації, уміщеної в його межах.

Отже, спочатку задіяні виключно пізнавальні навички людини – когнітивна діяльність. Однак, сприйнявши інформацію, особистість надалі вирізняє головну думку з отриманого та розуміє, чи є інформація важливою та корисною.

Таким чином, інтерпретаційно-оцінний компонент є показником пізнавальних навичок та можливостей порівняння й оцінки, а до його складу входять: здатність до критичного аналізу медіатекстів; здатність застосовувати диференційований підхід щодо інформації (важлива/неважлива; корисна/шкідлива) та протистояти маніпулятивному впливу інформації; здатність пов'язувати інформацію з особистим досвідом; здатність до аргументованої згоди чи заперечення авторської позиції; здатність до індуктивного й дедуктивного аналізу.

Культурно-медіакомунікативний компонент, на нашу думку, цікавий тим, що відіграє вагомий роль у структурі медіакультури, оскільки визначається частотою контактів з медіапростором, характером комунікації, здатністю до міжкультурного аналізу медіатекстів, дотримання етичних правил спілкування у медіапросторі [1]. Таким чином, у своєму дослідженні будемо спиратися на визначення поняття «медіакультура», яке запропонувала І. Колеснікова, а саме: медіакультура – це процес спілкування між різними особистостями, соціальними групами, країнами, народами тощо.

Бібліографія:

1. Колеснікова, І.В. (2018). *Розвиток медіакультури вчителів у закладах післядипломної педагогічної освіти* : дис. ... к. пед. н. (доктора філософії) –13.00.04 (015 – Педагогічні науки); Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир. 292 с.

Реалізація проєктної технології в управлінні готовності керівника закладу загальної середньої освіти до впровадження інклюзивного навчання

Скрипка Катерина Сергіївна

Сучасна освіта перебуває в пошуках таких педагогічних технологій, які б не тільки забезпечували засвоєння певного обсягу інформації, але й сприяли готовності керівника закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) до

впровадження інклюзивного навчання (далі – ІН). Аналіз наукових публікацій доводить те, що в системі ЗЗСО спостерігається криза, обумовлена перш за все протиріччями між традиційними ценовими програмами та реальними можливостями керівників ЗЗСО. Не всі керівники готові до педагогічної діяльності з контингентом учнів, який змінюється; не здатні самостійно обрати технології і підходи. Отже, перед нами постає завдання визначити сутність понять, а саме: **«проект»**, **«технологія»**, **«проектна технологія»**. Враховуючи результати нашого дослідження щодо питання готовності керівника до впровадження ІН, доцільно розглянути проект як спеціально організоване навчання керівника, спрямоване на пізнання і створення власних інклюзивно-освітніх продуктів.

Основними вимогами до проектів є: актуальність висунутих проблем, адекватність досліджуваній тематиці; коректність методів дослідження та обробки отриманих результатів; активність кожного учасника відповідно до індивідуальних можливостей; колективний характер прийняття рішень; характер спілкування і взаємодопомоги; достатня глибина розкриття проблеми, застосування знань з інших галузей; доказовість прийнятих рішень, аргументованість відповідей кожного члену групи; естетика оформлення результатів виконаного проекту.

Поняття «технологія» в педагогіці, як механізм вирішення освітніх проблем, починає активно використовуватися з 70-х років ХХ ст. Тлумачний словник трактує технологію як сукупність прийомів, застосованих у будь-якій справі. Етимологія слова «технологія» означає «знання обробки матеріалу» *techné* – мистецтво, ремесло, наука + *logos* – поняття, вчення). Використання проектної технології є основним завданням нашого дослідження. Унікальність управлінської діяльності щодо використання проектної технології полягає в тому, що зазначена діяльність організовується як проектна, потребує оновлення змісту робіт, використання додаткових знань, навичок і засобів для задоволення або перевищення потреб і бажань зацікавлених осіб проекту. Для успішного проекту важливу роль відіграє ефективний менеджмент. Проекти можуть бути успішні тоді, коли професіонали докладають зусилля. Мета: передача компетенцій у сфері менеджменту й управління роботою в проектах. Найважливішими складовими проекту є чітка орієнтація на результативність заходів, необхідність їх досягнення у визначений проміжок часу в умовах обмеженості ресурсного забезпечення.

Проектна технологія управління готовності керівника ЗЗСО щодо впровадження ІН – складник системи професійного формування готовності, основою якого є процес реалізації проектів в інклюзивно-освітньому просторі. У дослідженні під час розроблення технології готовності керівника щодо впровадження ІН ми виходили з положення, що для педагогічної теорії і практики важливо віднайти такий механізм змінювання, оновлення освітніх систем, які забезпечують досягнення визначених цілей в обраний спосіб протягом визначеного періоду.

Представляємо проектну технологію управління, яка реалізується з нашої точки зору на трьох рівнях, а саме: на підготовчо-організаційному етапі

готуються тренери, консультанти, експерти, фахівці методичних служб, які взаємодіють з керівниками ЗЗСО щодо питань впровадження ІН. Після цього підготовлені фахівці проводять з керівниками ЗЗСО проекти у вигляді тренінг-курсів за визначеною програмою проектної технології. Такі соціально-інклюзивні проекти розуміємо як інноваційну навчальну діяльність, що спрямована на досягнення конкретних результатів навчання керівників ЗЗСО на основі планів.

Перший етап передбачає, по-перше, формування групи керівників; по-друге, діагностику їх готовності до впровадження ІН; чітке визначення мети й завдань упровадження проекту.

На другому етапі **діагностико-проектувальному** відбувається практична підготовка керівників, де систематизуються знання з проектного методу, отримуються базові навички впровадження ІН, визначається траєкторія саморозвитку, створюється **професійна спільнота «Інклюзивна освіта: без меж»**. Керівники залучаються до інноваційного освітнього проекту щодо впровадження ІН: **«Взаємодія»**, беруть участь у тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах. Для навчально-методичної підтримки учасників проектів запроваджуються веб-ресурси: сайт «Без меж», відбувається створення міні-проектів у ЗЗСО, до діяльності яких залучаються учасники освітнього процесу, і визначаються основні завдання.

Наукова панель 6. АДАПТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ОСВІТІ

Модератор:

кафедра педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

доктор педагогічних наук, доцент

Боднар Оксана Степанівна

Виступи:

Врахування концепцій адаптивного менеджменту у підготовці майбутнього керівника закладу освіти

Боднар Оксана Степанівна, Винничук Олег Теофілович

Bobnarotern@ukr.net; vin_ol@ukr.net

Сучасний керівник – це керівник нового часу, нової епохи, який є не просто лідером, але й креативним і гнучким менеджером, що бачить перспективи і планує стратегію роботи й розвитку закладу освіти. Від керівника сьогодні залежить не тільки результативність функціонування закладу, але й мікроклімат у колективі та авторитет закладу на ринку освітніх послуг. Оскільки адаптивні процеси проникають нині у всі сфери життя людей, не минули вони і школи. Відтак, щоб побудувати ефективну систему підготовки керівників у рамках магістратури, необхідно враховувати всі зміни у концептуалізації управлінської діяльності керівників освіти, зокрема у використанні ідей адаптивного менеджменту.

Підготовка керівника навчального закладу на сучасному етапі розвитку суспільства – це багатоступеневий процес, а саме: підготовка спеціаліста однієї з педагогічних спеціальностей у заклад вищої освіти; навчання у магістратурі за освітньою програмою «Управління навчальним закладом» або на короткочасних курсах керівників закладів освіти в інститутах післядипломної педагогічної освіти; подальша самоосвіта, яка притаманна, крім цього, усім вказаним вище етапам.

Практика управлінської діяльності доводить, що показники ефективності роботи керівника школи залежать від управлінських знань, умінь та дій керівника школи й охоплюють соціально-психологічний та технологічний аспекти управління закладом освіти. Тому важливо, щоб керівник отримував професійну формальну освіту в магістратурі.

Наявні моделі підготовки керівника освіти в магістратурі застосовують наступні концепції: включення предмета *самоменеджмент*, який дасть змогу ефективніше управляти своєю управлінською діяльністю; концепції *діалогічної взаємодії* між керованою та керуючою системами при виборі студентами додаткових курсів; *ідею самоорганізації* під час управлінської практики; а також методи *адаптації* для новоприбулих магістрантів.

Важливими концептуальними ідеями є включення у тематику курсів технології моніторингу та вивчення теми самоаналізу управлінської діяльності.

У розвитку аналітичних умінь керівнику згодяться вже існуючі та апробовані методи аналізу, розроблені науковцями і широко застосовані в управлінській практиці. Уміння самоаналізу збільшують ступінь підготовленості і самостійності керівника закладу освіти в здійсненні аналітичної діяльності, здатність вирішення професійних завдань. Л. Лук'янова зауважує, що процесуальність самоаналізу спирається на логічний прийом пізнання, який включає в себе розкладання ситуації на елементи, з'єднання їх в єдине ціле, визначення причин і бачення перспектив їх розвитку [3].

Оскільки моніторингові дослідження надають різноманітну інформацію стосовно багатьох аспектів навчально-виховного процесу, то їх ми розглядаємо як обов'язкову і найважливішу складову процесу рефлексивного управління школою. Тому керівник, володіючи навичками самоаналізу, зуміє ефективно використати моніторинг. Для сучасного керівника закладу освіти моніторинг має стати не просто процедурою, системою, а новим стилем в його науково-педагогічній та управлінській діяльності [2, с. 9].

Оскільки адаптивний менеджмент передбачає використання кваліметрії, важливим є формування оцінювальної компетентності магістрів. Розвитку цієї компетентності сприяють індивідуальні творчі завдання, зокрема такі теми: «Шкали та їх використання у тематичному оцінюванні», «Таксономія Блума і її адаптація до дванадцятибальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів», «Як забезпечити валідність педагогічних вимірювань», «Застосування технології діагностики у контрольних вимірювання навчальних досягнень учнів», «Структура моніторингу динаміки навчальних досягнень учнів», «Обчислення показника якості навчальних досягнень учнів на засадах кваліметричного підходу» тощо [1].

Пропонуємо також включити такі концептуальні ідеї адаптивного менеджменту у підготовку керівників освіти: пошук механізмів кореляції між теоретичними знаннями та необхідними компетентностями застосування знань з адаптивного управління на практиці; включення необхідних компетентностей адаптивного управління у різні навчальні дисципліни; використання принципу дуального управління, який передбачає зміну структури управлінського впливу відповідно до зміни об'єкта управління; залучення керівників практиків для презентації досвіду використання адаптивного менеджменту для планування та розвитку закладу; забезпечити інтеграцію багаторівневої підготовки до адаптивного управління: самоосвіта – дистанційна освіта – навчання оф-лайн – управлінська практика – презентація магістерського дослідження – використання адаптивного менеджменту у професії; диверсифікація курсів за вибором, що орієнтовані на формування гнучкості у ідентифікації проблем та прийнятті рішень.

Бібліографія:

1. Боднар, О.С. (2019). Формування оцінювальної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнеокласичній парадигмі* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., Черкаси, Вид-ць Гордієнко Є.І., 182 с. С. 6-7.

2. Грай, Г.С. (2015). *Моніторинг як механізм управління процесом навчання: методичний практикум для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів* / укл. Г.С. Грай, Тернопіль, Астон, 132 с.
3. Лукьянова, Л. (2016). *Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти*: монографія. Київ, ПООД НАПН України, URL : https://lib.iitta.gov.ua/710017/1/2016_monograph_Lukianova.pdf.

Застосування елементів адаптивного менеджменту в роботі вчителя-словесника

Гапон Леся Олексіївна
center.imco@gmail.com

Розвиток педагогічної майстерності вчителів відбувається в інтегративній системі, яка складається із взаємоузгоджених структурно-змістових елементів, що взаємодіють у діяльнісно-творчому, індивідуально-особистісному та акмеологічному аспектах з метою підвищення мотивації до самовдосконалення, самоменеджменту, самопрезентації; створення траєкторій професійного успіху педагогів; побудови інноваційних індивідуальних моделей концепцій методичної творчості. Вагомим фактором для забезпечення професійного зростання освітян є застосування елементів адаптивного менеджменту.

Проблема адаптивного управління є предметом наукових розвідок О. Боднар [2], Г. Єльнікової [4; 5], З. Рябової [5], Г. Дегтярьової [3], Л. Лузан [6], Л. Фесік [8] та ін.

Адаптивний менеджмент передбачає взаємоузгодження особистих потреб і внутрішніх мотивів педагога із вимогами суспільства і держави. На думку Г. Єльнікової, це «процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на дія(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення» [4, с. 10].

Застосування елементів адаптивного менеджменту в роботі вчителя-словесника забезпечує підвищення якості професійної діяльності шляхом самооцінювання, осмислення досягнутого та проектування подальшого професійного вдосконалення. Ефективними інструментами самооцінювання педагогів в системі адаптивного менеджменту є професійний стандарт, рамка безперервного професійного розвитку вчителів, учительське портфоліо, анкети самооцінювання, факторно-критеріальні моделі. Головна мета професійного стандарту вчителя як інструменту оцінювання – комплексне самооцінювання й оцінювання вчителів, що сприяє професійному зростанню. Рамка професійного розвитку вчителів є продовженням профстандарту. У ній описано характеристики досконалого педагога-професіонала, що слугує зразком, ідеальною моделлю для наслідування.

У новому професійному стандарті «Учитель закладу загальної середньої освіти» 2020 р. викладено *загальні* (громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька) *і професійні компетентності вчителя*, описано професійні компетентності вчителя за кваліфікаційними категоріями –

спеціаліст, спеціаліст другої категорії, спеціаліст першої категорії, спеціаліст вищої категорії.

Рамка безперервного професійного розвитку вчителів, розроблена Міністерством освіти і науки України спільно з Британською Радою в Україні й адаптована для вимірювання рівня професійної компетентності вчителів різних дисциплін, містить чіткі дескриптори та показники (критерії) педагогічної діяльності спеціалістів усіх кваліфікаційних категорій [7].

Мета учительського портфоліо – демонстрація найбільш значущих досягнень педагога. Воно фіксує динаміку професійного зростання за певний час, забезпечує неперервний процес освіти і самоосвіти, демонструє результати діяльності, виявляє кількісні та якісні індивідуальні досягнення. Цей інструмент дає змогу вчителю узагальнити, проаналізувати і систематизувати результати своєї роботи, об'єктивно оцінити свої можливості та спланувати шляхи досягнення більш високих результатів. У «Рекомендаціях до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти» [1] вказано, що в структуру учительського портфоліо має увійти: обмін досвідом; участь у тренінгах, конференціях, семінарах, вебінарах, онлайн-курсах; розроблення системи навчальних занять, публікації в друкованих та електронних джерелах; експертна діяльність (розроблення та експертиза тестових завдань ЗНО, експертиза підручників, навчальних програм, участь у сертифікації вчителів, інституційному аудиту тощо); самоосвіта [1, с. 208].

Адекватним засобом самооцінювання є факторно-критеріальні моделі розроблені на основі вимог, запропонованих Г. Єльніковою і З. Рябовою [5].

Відповідно до положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабміну 27.12.2018 р. № 190 (зі змінами) та низки наказів Державної служби якості, результатом самооцінювання вчителів учасників сертифікації є *анкета самооцінювання*. Крім опитувальників, запропонованих у нормативних освітніх документах, педагоги, що мають на меті самі оцінити рівень свого професійного розвитку, послуговуються іншими методиками виміру.

Аналіз анкет самооцінювання вчителів української мови дає змогу виявити такі переваги цього процесу: проявляється рівень методичної активності педагога; зростає внутрішня мотивація вчителів до виявлення й розкриття своїх педагогічних здібностей, якостей і можливостей, зміни поведінкових моделей, ціннісних установок; з'являється можливість конструювання й коригування індивідуально-особистісної траєкторії розвитку. Разом з тим в самооцінюванні професійного зростання педагогів можна зауважити такі проблеми: епізодично трапляються чинники, що перешкоджають самопрезентації словесника, зрідка спостерігається незбалансованість позитивних і негативних суджень.

Українська система освіти, перебуваючи в стадії активного реформування, потребує ефективних педагогів, націлених на вершинні професійні досягнення. І залучення педагогів-словесників до адаптивного менеджменту – це засіб їх мотивування шляхом надання можливості брати участь у спільному виробленні реалістичної мети, ухваленні рішень, побудові індивідуальних траєкторій професійного розвитку учителя Нової української школи.

Бібліографія:

1. Бобровський, М., Горбачов, С., Заплотинська, О. (2019). *Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти*. Київ, Державна служба якості освіти, 240 с.
2. Боднар, О. (2016). Адаптивне управління кафедрою на основі дистрибутивного лідерства. *Studia Zarządzania i Finansów. Kreatywność i innowacyjność w zarządzaniu – egzemplifikacje teoretyczne i empiryczne*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań, № 10, pp. 115-124.
3. Дегтярьова, Г. Факторно-критеріальна модель як засіб самооцінювання вчителями філологічних дисциплін власного рівня ІК-компетентності. URL : <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/pedagogy/article/view/310/>.
4. Єльнікова, Г. (2011). Технологія адаптивного управління персоналом організації/ *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, Вип. 1, С. 8-14.
5. Єльнікова, Г., Рябова, З. (2008). Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі. *Теорія і методика управління освітою*, Вип. 1, URL : <http://tme.uomo.edu.ua/docs/1/08egvonz.pdf>.
6. Лузан, Л.О. (2020). Управління професійним розвитком учителя-словесника в умовах діджиталізації. *Імідж сучасного педагога*. Вип. 6 (195). С. 5-9.
7. *Рамка безперервного професійного розвитку вчителів*. URL : https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/ramka_bezperernvogo_profesijnogo_rozvytku_vchyteliv.pdf.
8. Фесік, Л. *Адаптивне управління : еволюція поняття та сутнісна характеристика*. URL : <http://tme.uomo.edu.ua/docs/5/11fescec.pdf>.

Адаптивне управління у процесі впровадження змін у закладі загальної освіти

Горішна Оксана Мирославівна, Семененко Галина Ярославівна

gorishna83@gmail.com; galyasemenenko66@gmail.com

Процеси та дії, які відбуваються в освітньому середовищі, не є сталими, вони постійно змінюються та модифікуються. У відповідь на зміни зовнішнього середовища керівники впливають на функціонування закладу освіти з метою його вдосконалення, що може здійснюватися як у межах звичайного функціонування школи, так і бути спеціальними антикризовими заходами.

В умовах модернізації освітньої галузі, реструктуризації закладів освіти, впровадження цифрових технологій навчання використання адаптивного управління є провідним аспектом реалізації освітнього процесу сьогодення. Будь-які зміни зовнішнього та внутрішнього середовища впливають на поведінку та бачення здобувачів освіти, їх цінності, спосіб життя та мислення. Проблема застосування адаптивного управління у процесі впровадження змін у закладах загальної середньої освіти потребує всебічного глибокого дослідження в теорії сучасного менеджменту, через те що адаптивні механізми сприяють зниженню опору змінам та вирівнюванню сприйняття праці в нових умовах.

У сфері освіти проблемою адаптивного управління займалися такі науковці як: Т. Борова (можливості використання механізмів адаптивного управління у процесі регулювання навчальної діяльності учнів), Л. Карамушка

(впровадження адаптаційних процесів з метою подолання конфліктів в освітньому середовищі), В. Грабовський (запропонував методологічну основу розвитку закладу освіти впроваджуючи елементи адаптивного управління) О. Касьянова і Г. Полякова (впровадження адаптивного управління в процесі функціонування школи). Проте, основоположником школи адаптивного управління в Україні вважають Г. Єльнікову. М. Мескон підкреслював, що сутність сучасного управління полягає в адаптації, оскільки постійні зміни зовнішніх умов і внутрішнього середовища функціонування у соціальних і економічних системах систематично призводять їх до кризових ситуацій [4].

Сьогодні адаптивне управління розглядають як процес взаємовпливу, що спричиняє адаптацію та взаємоприспосовування усіх суб'єктів освітньої діяльності на основі співробітництва для досягнення мети [2].

Ми погоджуємося, що адаптивне управління – це процес прийняття управлінських рішень з подальшою реалізацією цілеспрямованого керуючого впливу для забезпечення ефективного функціонування закладу освіти в умовах змін та адаптацію його до параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища [1]. Керівнику закладу загальної середньої освіти необхідно уміло пристосовуватися як до позитивних можливостей, так і до загроз, що виникають у середовищі функціонування школи. Адаптивні заходи до зовнішнього середовища, які здійснюються в освітніх установах, безпосередньо пов'язані зі стратегією розвитку школи відповідно до мінливих умов сьогодення.

Будь-які адаптаційні процеси у закладах освіти складається з таких основних етапів: моніторинг та фіксація змін у зовнішньому середовищі, визначення ключових тенденцій розвитку, пошук перспективних можливостей, реалізація обраних заходів, оцінка проведення їх ефективності з подальшим корегуванням дій. Всі ці дії безпосередньо впливають на функції управління змінами у закладі освіти. Зокрема: у *плануванні* – відбувається корегування заходів відповідно до реакцій у зовнішньому та внутрішньому середовищі; в *організації* проявляються більше спонтанні дії учасників, що загалом не впливає на якість організаційних ефектів; у *стимулюванні* враховуються думка усього колективу; *прийняття рішень* здійснюється на основі лише консенсусу суб'єктів освітнього середовища. Завдання адміністрації полягає у розробці такої унікальної системи дій, щоб мотивувати педагогів, стимулювати їх до творчої пізнавальної діяльності та популяризувати свою педагогічну майстерність, розвивати навчальне середовище, покращувати якість освіти з розвитком педагогіки партнерства. На нашу думку, ефективність управління змінами у закладах освіти залежить від рівня розвитку адаптивного управління в умовах модернізації освітнього середовища, а також від оперативного виявлення існуючих і можливих проблем, що дозволить визначити найбільш ефективні способи їх вирішення і своєчасно скорегувати керуючу систему.

Бібліографія:

1. Боднар, О.С., Горішна, О.М. (2020). Сутність та взаємозв'язок основних понять теорії управління змінами в освіті у філософсько-соціальному аспекті. *Адаптивне*

- управління: теорія і практика*. Серія «Педагогіка» Вип. 8 (15), (дата звернення – 03.02.2021 р.). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/191>.
2. Єльнікова, Г.В., Загіка, О.О, Кравченко, Г.Ю., Лапшина, І.С. та ін. (2016). *Адаптивне управління розвитком професійної освіти*: монографія; [заг. та наук. ред. Г.В. Єльнікової], Павлоград, ІМА-прес, 248 с.
 3. Мескон, М., Альберт, М., Хедоури, Ф. (1993). *Основы менеджмента*. Москва, Дело, 702 с.

Інноваційна діяльність педагогів закладу загальної середньої освіти як об'єкт управління в адаптивній школі

Григораш Ольга Вікторівна

olgagrigrorashkh@gmail.com

Інноваційна діяльність педагога виступає сьогодні дієвим інструментарієм реалізації державної політики у сфері освіти, оскільки саме вона дозволяє оновити зміст, методи, форми, засоби навчання, виховання й розвитку здобувачів загальної середньої освіти. Проте наукові дослідження свідчать про те, що на здійснення інноваційної діяльності впливають різноманітні фактори, які сприяють підвищенню її ефективності або, навпаки, заважають суб'єктам освітнього процесу відходити від стереотипів, виявляти креативність, експериментувати. До них ми відносимо такі: *вивчення* педагогами теоретичних засад педагогічної інноватики, поінформованість педагогів, усвідомлення ними суті, змісту, видів інновацій; *формування знань* про критерії педагогічних інновацій, наприклад такі, як новизна, актуальність, суспільна й освітня значущість, ефективність, можливість реалізації; *оволодіння методикою* застосування педагогічних інновацій; *створення* в закладі загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) спеціального інноваційного середовища, яке являє собою спеціальну морально-психологічну обстановку в поєднанні з адміністративними заходами, що забезпечують упровадження інновацій в освітній процес ЗЗСО; *розроблення* загальної моделі підготовки вчителя до інноваційної діяльності; *психологічна діагностика* готовності вчителів до виявлення творчої активності й застосування інновацій; *розвиток мотивації* досягнення, налаштування на успіх, формування сприйняття нового, ціннісного ставлення до інновацій як невід'ємного компоненту освітнього процесу, зменшення спротиву нововведенням; *розвиток матеріально-технічної бази* ЗЗСО, зокрема вдосконалення технічного й інформаційного забезпечення інноваційної діяльності; *формування інноваційної культури* педагогів і керівників ЗЗСО; *поєднання практичної діяльності вчителя з його* дослідницькою діяльністю та науковим пошуком; *моніторинг ефективності* підготовки вчителя до інноваційної діяльності.

У світлі вищезазначеного погоджуємось із думкою тих науковців і практиків [1; 2], які уявляють підготовку вчителя до інноваційної діяльності як послідовний процес, що передбачає такі етапи:

1) розвиток творчої індивідуальності педагога, формування здатності виявляти, формулювати, аналізувати й вирішувати творчі педагогічні задачі,

розвиток технологічних умінь учителя здійснювати самостійний пошук інноваційного змісту, технологій, методів, прийомів, засобів і форм освітньої діяльності, екстраполювати, передбачати альтернативні рішення й варіанти розв'язування проблеми, комбінувати методи та способи діяльності, усвідомлювати їхні компенсаторні можливості, використовувати їх у нових умовах, розвиток критичного мислення педагога;

2) удосконалення методологічних знань і вмінь, підвищення рівня науково-дослідницької культури, культури наукових досліджень, академічної мобільності, творче переосмислення альтернативних підходів до організації освітнього процесу, адаптація до швидкоплинного оточуючого середовища, оновлених нормативів, стандартів, протоколів оцінювання тощо [3];

3) безпосереднє оволодіння технологією інноваційної діяльності, що передбачає ознайомлення з методикою складання авторської програми, етапами дослідно-експериментальної роботи в ЗЗСО, розроблення (одноосібне або участь у роботі авторського колективу) авторської програми, визначення критеріїв її ефективності та передбачення перспектив її впровадження, прогнозування можливих негативних і позитивних наслідків її реалізації;

4) практична робота в інноваційній школі з упровадження в педагогічний процес авторських доробок, відстеження результатів експерименту, самоаналіз професійно-педагогічної діяльності, формування інноваційної професійної позиції педагога як системи його поглядів і ставлень стосовно інноваційних процесів.

Отже, інноваційна діяльність – це якісний етап саморозвитку особистості педагога, що можна вважати результатом його самоосвіти й саморефлексії. Тому подальші дослідження сфокусуємо на поєднанні формальної, неформальної й інформальної освіти педагога в системі науково-методичної роботи ЗЗСО.

Бібліографія:

1. Дичківська, І.М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології* : навч. посіб. Київ, 352 с.
2. Мармаза, О.І. (2019). *Інновації в менеджменті освіти* : монографія. Харків, 128 с.
3. Tusheva, V., Vasylieva, S., Agarkova, N, Grygorash, V., Grechanyk, O. (2020). The Phenomenon of a Future Teacher's Scientific-Research Culture under the New Socio-Cultural Conditions. *Journal of Critical Reviews*. Vol. 7. Issue 13. URL : <http://www.jcreview.com/index.php?iid=2020-7-13.000&&jid=197&lng=>.

Використання адаптивних механізмів в управлінні проєктами у закладі загальної середньої освіти

Івасів Ольга Василівна

ivasivolha@gmail.com

Управління є обов'язковою частиною будь-якого проєкту. Чим складнішим є проєкт, тим важливіше управління цим проєктом. Актуальність розвитку адаптивного підходу в управлінні проєктами у закладі загальної середньої освіти, обумовлено реформами в вітчизняній освіті, пов'язаними з інноваційним

підходами. Адаптивна система освіти передбачає і адаптивне управління. Наукові дослідження в літературі свідчать про те, що адаптивне управління застосовується в різних сферах управління, таких як: соціологія, менеджмент.

У вітчизняній освіті досліджували питання адаптивного управління такі науковці, як: О. Боднар, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, В. Маслов. На сьогодні Г. Єльнікову вважають засновником теорії адаптивного управління в Україні.

Науковці по-різному розглядають поняття «адаптивне управління». На думку Г. Єльнікової, *адаптивне управління* – це процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на діа(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення [3, с. 13]. За Г. Єльніковою, адаптивне управління з'явилося як об'єктивна необхідність для узгодження різноспрямованих впливів в умовах розвитку ринкової економіки. Появу адаптивного управління вона пов'язує з необхідністю врахування ситуацій нестабільності при розвитку ринково-економічних відносин. На думку авторки, ці ситуації активізують комунікативні стосунки й змінюють внутрішні механізми управлінського процесу. Тому на основі логічного аналізу акту соціальної взаємодії вчена розробляє концепцію спрямованої самоорганізації, що створює механізм адаптивного управління [2].

Західні вчені теж досліджують зміни в управлінні проектами з позицій адаптивності. Так англійські дослідники Т. Берне та Г. Сталкер досліджували взаємозв'язок між структурою проектів [4]. Англійський вчений М. Мескон відзначає, що *адаптивне управління* – це сукупність методів теорії управління, що дозволяють синтезувати системи управління, які мають можливість змінювати параметри регулятора або структуру регулятора в залежності від зміни параметрів об'єкта управління або зовнішніх збурень, що діють на об'єкт управління [4, с. 5]. Важливою ознакою адаптивного управління проектною діяльністю є взаємозв'язок керівника проекту з його учасниками, а також прагнення школярів до застосування гнучких методів роботи. Головним фактором розвитку проекту у закладі загальної середньої освіти є зацікавленість усіх її учасників. Адаптивна модель управління шкільними проектами повинна складатися з послідовних частин: планування; мотивації; проведення; контролю.

Під час планування проекту відбувається обговорення всіх етапів проекту, обґрунтування його ненобхідності та актуальності. Мотивація повинна заохочувати учасників до проекту, стимулювати їх на позитивний результат. Найскладнішим етапом – є реалізація проекту, адже він вимагає найбільшої затрати сил. І останній, заключний етап – контроль, який забезпечує оцінювання самого проекту. Адаптивне управління використовується на всіх етапах проекту. Управляти проектами необхідно, оскільки вони не є сталою величиною, це творчий процес, який вимагає постійного контролю та корекції. На етапі *планування* враховується час реалізації того чи іншого етапу. На етапі *оцінювання* важливим є такий елемент адаптивного управління, як самоорганізація, через яку відбувається не просто здійснення оцінки, але й визначення всіх переваг і проблем. На третьому, останньому етапі,

стимулювання та узагальнення враховується ступінь участі кожного учасника, ефективність роботи кожного учасника, ефективність роботи команди і завдяки тому відбувається пошук, стимулювання для подальшого розвитку проєктів.

Варто зауважити, що найважливішим елементом адаптивного менеджменту в управлінні проєктами є самооцінювання, яке трактуємо, як *самооцінювання проєкту* – це внутрішня система забезпечення якості реалізації проєкту за рахунок команди педагогів засобами та валідними інструментами, які дозволяють визначити рівень ефективності проєкту та виокремити проблеми на кожному етапі проєкту з метою використання результатів проєктування в освітньому процесі на засадах діалогічної взаємодії усіх учасників [1].

Для впровадження у закладі загальної середньої освіти адаптивної моделі системи управління проєктної діяльності необхідно постійно ініціювати та реалізувати шкільні проєкти, налагодити ефективний процес управління проєктами, впроваджувати сучасні інформаційні технології, проводити контроль над виконанням проєктів. Отже, особливістю адаптивного управління є управління змінами, які дають поштовх до розвитку. Такий підхід до управління проєктів у закладі загальної середньої освіти допоможе зробити його демократичним, що відповідає сучасним вимогам. Доцільним було б подальше дослідження ефективності адаптивного управління проєктною діяльністю у закладах загальної середньої освіти.

Бібліографія:

1. Боднар, О., Івасів, О. (2020). Структура самооцінювання проєктної діяльності у контексті адаптивного менеджменту. *Імідж сучасного педагога*. Вип. 2 (191), С. 9-14. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2\(191\)-9-14](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2(191)-9-14).
2. Єльнікова, Г.В. (2005). Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: дис. ... д. пед. н. : 13.00.01. Київ, 641 с.
3. Єльнікова, Г.В. *Технологія адаптивного управління*. URL : <http://tme.uomo.edu.ua/docs/2/09yelmtpr.pdf>.
4. Мескон, М.Х. (1992). Основи менеджменту. Москва, 702 с.

Лідер і керівник в загальній середній освіті: в контексті часу реформ

Любченко Надія Василівна

nadiya-lub@ukr.net

Одним із викликів сьогодення є виклик лідерства, адекватна відповідь на який, на наш погляд, забезпечить успішність не тільки реформування системи освіти, управління нею, а й модернізації українського суспільства. Як зазначають сучасні дослідники, «реформування системи освіти значно підвищило інтерес до теоретичних і практичних проблем освітнього лідерства. В сучасних умовах сформувався новий контекст очікувань від діяльності освітніх лідерів: вони не просто повинні мати високий рівень індивідуального розвитку, організаторські здібності, а й здатність генерувати нові ідеї, підходи, створювати технології, управляти людським капіталом на засадах меритократії, актуалізувати внутрішній потенціал працівників тощо. Відповідно, лідерство

дозволяє проявити ще не задіяні здібності, реалізувати прагнення та бажання, які можуть збагатити й оновити процес реформування освітньої галузі, а також здійснити «прорив» у системі освіти країни, громади, закладу тощо» [5].

Таке соціальне замовлення детермінує необхідність формування та вдосконалення професійних компетентностей керівника закладу загальної середньої освіти (далі – ЗСО) – лідера змін. Важливим завданням із формування компетентності керівника в системі ЗСО є формування навичок лідерства, які сьогодні визнаються як softskills (софтскілз, англ. – «м'які навички», уніфіковані /універсальні навички та особисті якості, які підвищують ефективність роботи і взаємодії з іншими людьми).

За визначенням Енциклопедії освіти, «лідер в освіті – це особа чи інституція, яка здійснює діяльність у галузі освіти, спрямовану на її розвиток, а досягнення і результати цієї діяльності є дороговказом для інших» [2, с. 454]. Індивідуальне освітнє лідерство передбачає два напрями:

лідерство як високий рівень професіоналізму педагога, як його професійну позицію; лідер –це суб'єкт освітнього процесу, що має власне його бачення, технології та стиль навчання; поле діяльності лідера-педагога – зміст і форми освіти, стратегія і стиль поведінки у колективі;

лідерство як управління освітою, як управлінська позиція; лідер – це представник влади в освіті з відповідними функціями і якостями; поле діяльності лідера-керівника – система освіти та її структура.

Саме таке визначення сутності поняття «лідерство» є в основі розроблених та затверджених наказом МОН України вимог, критеріїв щодо освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти у Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти. У ньому оцінювання зазначених процесів здійснюється за такими напрямками: освітнє середовище закладу освіти; система оцінювання здобувачів освіти; педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти; управлінські процеси закладу освіти. Вимогами/правилами організації освітніх і управлінських процесів закладу освіти та внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі ЗСО є: наявність стратегії та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань; формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм; ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників; організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою громадою; формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності [7].

На формування компетентності керівників закладів ЗСО із зазначених напрямів спрямовані тематичні, авторські курси «Розвиток лідерства та управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти», «Менеджмент і лідерство», «Менеджмент інновацій в сучасному закладі освіти», «Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства в закладах загальної середньої освіти», «Розвиток професійної компетентності на основі

кластерного підходу», «Стратегія розвитку закладу освіти в умовах децентралізації» тощо, які упродовж останніх років організуються кафедрою менеджменту освіти і права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Програмою підвищення кваліфікації керівників закладів ЗСО передбачений модуль «Менеджмент та лідерство», до змісту яких включені питання з формування та розвитку навичок створення команди освітньої організації, застосування управлінських технологій супроводу освітнього процесу в умовах реформ і соціальних трансформацій, здатності мотивувати себе та інших суб'єктів освітнього процесу до цілеспрямованого руху до спільної мети, формування ефективних комунікацій в командоутворенні освітньої організації [6]. Для цього в практику проведення навчальних занять різних видів (практичних, семінарських занять, тематичних дискусій, семінарів-практикумів тощо) проваджуються різноманітні сучасні методи онлайн-навчання. Опануванню лідерських навичок з упровадження освітніх реформ слугують курси підвищення кваліфікації з таких тем, як «Організація та зміст роботи опорної школи як закладу інноваційного типу», «Впровадження основних положень Концепції «Нова українська школа»», «Забезпечення якості освіти в контексті сучасних реформ», «Стратегія розвитку закладу ЗСО: від теорії до практики», «Лідерство та ефективна комунікація в командоутворенні освітньої організації» та інші. На нашу думку, сьогодні педагогічний коучинг повинен посісти гідне місце серед інших інноваційних технологій як ефективний засіб підвищення мотивації і, як наслідок, свідомого навчання на курсах підвищення кваліфікації керівних і педагогічних працівників, а також у міжтестастійний період. Коучингову технологію ми розглядаємо як інноваційний засіб розвитку самоосвітньої та професійної компетентності фахівців освіти [1]. Реалізація цих поглядів здійснена під час проведення управлінських студій для керівників закладів ЗСО міст Вознесенськ і Южноукраїнськ Миколаївської області (2017), міста Славути Хмельницької області (2019). Під час роботи в українсько-австрійському проєкті «Компетентності лідерства та менеджменту для ефективного розвитку якості в опорних школах» (під егідою Міністерства освіти і науки України, посольства Австрії в Україні, «Kultur Kontakt Austria», що діє за дорученням Міністерства освіти, науки та досліджень Австрії, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти») у 2019-2020 рр. спільно з науково-педагогічними працівниками Вінницької і Одеської академій неперервної освіти проведено: 3 семінари для 30 керівників опорних шкіл та філій на базі КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» у межах українсько-австрійського проєкту «Компетентності лідерства та менеджменту для ефективного розвитку якості в опорних школах»), («Kultur Kontakt», м. Вінниця, 10-11.10.2019; 10-11.11.2020) [4]; тренінг для директорів опорних шкіл Вінницької області (модуль 3 українсько-австрійського проєкту «Компетентності лідерства та менеджменту керівників опорних шкіл для підвищення якості освіти») (16.10.2020). Керівники організацій, де розвивається культура, що адаптується, піклуються про підвищення рівня готовності працівників до введення інновацій і поточної переорієнтації своїх дій при зміні стратегічних планів. В умовах

культури, що адаптується, усі працівники організації впевнені у тому, що керівництво обов'язково використає всі можливості на користь організації [3]. Як зазначила одна з учасниць проведеного нами тренінгу з лідерства та командування, «лідером може бути людина, яка не тільки має неординарний, вроджений потенціал, який проявляється як талант координатора спільної роботи, не тільки глибокі знання у своїй галузі, що мають найбільший попит з боку колективу, а головне – бачення майбутнього своєї організації, школи, тобто вміє «побачити» її майбутнє».

Бібліографія:

1. Білик, Н.І., Любченко, Н.В. (2020). Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога*. Вип. 5(194). С. 41-46. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/215279>.
2. *Енциклопедія освіти* / АПН України ; гол. ред. В.Г. Кремень. Київ, ЮрінкомІнтер, 2008. 1040 с.
3. *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи*: монографія ; [Г.В. Єльнікова, Т.А. Борова, О.М. Касьянова, Г.А. Полякова та ін.; за заг. ред. Г.В. Єльнікової]. Чернівці, Технодрук, 2009. 572 с.
4. Любченко, Н.В. (2019). *Реалізуємо проєкт «Компетентності лідерства та менеджменту керівників опорних закладів освіти для підвищення якості освіти»* (17.11.2019 р.). URL : <https://www.facebook.com/nadiya.lub>.
5. Лютко, О. (2020). Сутність індивідуального освітнього лідерства. *Професійна компетентність керівника сучасного закладу освіти: код епохи*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. ; за заг. ред В.В. Гуменюк. Хмельницький, ОППО, С. 201-208.
6. Оліфіра, Л.М., Любченко, Н.В. (2018). Керівництво командою та теорії лідерства (р. 2). *Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні*: посіб. для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проєктами»; [О.М. Отич, Л.К. Задорожна, З.В. Рябова, Л.М. Оліфіра та [ін.]; за заг. ред. О.М. Отич, Л.К.О. де Фонтана; НАПН України, УВУПО, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», КВЗО «Одес. акад. неперв. освіти», КультурКонтакт Австрія]. Київ, С. 26-39. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/712155/нові%20вимоги%20book%20WEB.pdf>.
7. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти. *Наказ МОН України* від 09.01.2019, № 17. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text>.

Наукова панель 7. АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Модератор:

кафедра педагогіки, іноземної філології та перекладу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

доктор педагогічних наук, доцент

Кравченко Ганна Юріївна

Виступи:

Адаптивність освітнього процесу в умовах гуманізації закладу загальної середньої освіти

Бацула Наталія Володимирівна

baculanata@i.u

Гуманізація як явище в освіті є центральним складником нового педагогічного мислення, передбачає: переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворної функції; повагу школи і педагогів до особистості учня; прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів; створення сприятливих умов для розкриття її потенційних можливостей, здібностей, обдарувань; створення умов для її повноцінного життя, самовизначення [1, с. 76].

Процес гуманізації освіти дозволяє через ідеальне створення системи адаптивного управління, визначення її структури та напрямів управлінської діяльності здійснювати моделювання адаптивних процесів управління освітнім процесом в умовах закладу загальної середньої освіти.

Суттєвим чинником вирішення даної проблеми виступає управління освітнім процесом на адаптивній взаємодії педагога та учня.

Задля продуктивної діяльності учнів одним із головних принципів створення оптимальних умов є освітній процес на засадах гуманістичного адаптивного управління педагогічним процесом, який сприятиме підвищенню продуктивності та зацікавленості учнів.

Отже, проблемі дослідження функціонування закладів освіти як цілісної відкритої системи, яка здатна до саморегуляції, самоорганізації та саморозвитку присвячено роботи В. Афанасьєва, О. Анісімова, В. Буданова, В. Келле, В. Кременя, М. Кагана, В. Казаряна, В. Лугового, Д. Гущина, І. Пригожина, К. Райхерта, А. Урсула, А. Уймова, Г. Хакена, В. Ядова.

Реалізація гуманістичної парадигми освіти і освіта учнів вимагає перегляду традиційного розуміння мети освіти, вироблення нових підходів до його змісту, відносин між учасниками педагогічного процесу.

І може бути реалізована тільки за певних психолого-педагогічних умов, як от: освітнє середовище; прийняття вчителем кожної дитини; зміст шкільних предметів; спільна діяльність вчителя і учнів на засадах партнерства;

застосування інтерактивних методів і форм навчання; самоконтроль і самооцінка учнів; розкриття внутрішніх мотивів самовдосконалення на кожному віковому етапі.

Дослідження з поданої проблеми показують, що в практиці роботи педагогів відбувається переорієнтація на особистісно орієнтований спосіб спілкування з учнями, що є показником успішної гуманізації навчального процесу. Від встановлення довірчих, гуманних відносин в системі «Педагог–учень» залежить успіх гуманізації управлінням освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Ці відносини визначаються умінням педагога долати будь-які стереотипи, правильно сприймати і оцінювати учня, його труднощі і конфлікти, глибоко бачити причини, що їх породили, орієнтуватися в швидко мінливих педагогічних ситуаціях і приймати гуманні психолого- педагогічні рішення в умовах, що склалися.

У ході опрацювання з'ясовано, що для адаптивності освітнього процесу в умовах гуманізації освіти треба розробити модель управління, яка б: включала положення теорії адаптивного управління, враховувала особливості управлінської діяльності керівника та професійної діяльності педагогічних працівників; містила критерії, показники та інструментарій відстеження результатів оцінювання якості адаптивності освітніх процесів в умовах гуманізації в закладах загальної середньої освіти, здатних успішно функціонувати в європейському і світовому просторі.

Бібліографія:

1. Гончаренко, С.У. (1997). Український педагогічний словник. Київ, Либідь, 376 с.
2. *Державна національна програма «Освіта»* [Україна ХХ століття]. Київ, Освіта, 2018. № 44-46.
3. Кравченко, Г.Ю., Почуєва, О.О. (2017). Моделювання в теорії управління освітніми системами. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. Вип. 25, С. 152-155.
4. Кремень, В.Г. (2017). Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави. *Проблеми та перспективи формування національної гуманістичної*. Харків, Вип. 11. С. 3-9.
5. Лозовий, В.О., Уманець, О.В., Проценка, М.Б. (2018). *Культура міжособистісних стосунків: практичний посібник*. Харків, Регіон-Інформ, 112 с.
6. Луговий, В.І. (2017). *Управління освітою: навч. посібник*, Київ, Вид-во УАДУ, 302 с.

Адаптивні технології як інноваційний інструментарій підвищення кваліфікації вчителів-словесників

Лузан Людмила Олександрівна
Luzan.1307.luzan@gmail.com

Сучасне життя таке різноманітне, що унеможливорює однакового підходу до людей з різними характерами, різними інтересами, з різними психофізичними особливостями, тому вимагає максимального врахування

індивідуальних особливостей кожного. В освітянській галузі це втілення в практику особистісного орієнтованого підходу, тобто подача контенту таким способом, щоб вона стала чутливою до особистості, іншими словами адаптивною.

У сучасному світі слово «адаптивність» набрало шаленої актуальності, а саме: адаптивний карантин, адаптивне навчання, адаптивні технології. Кожен учасник освітнього процесу виявляє бажання, щоб навчальний процес був персоналізованим, тобто спрямованим на його індивідуальні потреби.

Застосування адаптивного навчання на курсах підвищення кваліфікації в освіті дорослих є основною умовою її ефективності, бо адаптивне навчання можна розглядати як соціально-орієнтовану, навчаючу та розвивальну модель цілеспрямованого процесу взаємодії андрагога, того, хто навчається, та джерела інформації, навчальної програми. Основною характеристикою такої моделі є поєднання адаптивної та адаптуючої діяльності [<http://referatss.com.ua/work/sistemi-osvitnih-tehnologij-adaptivna-sistema-navchannja>].

можна вважати:

1. ове розуміння загальної культури дорослого в інформаційному суспільстві як поєднання гуманістичної, наукової та технологічної складових, як основи для організації особистого, соціального та професійного життя (принцип соціального та особистісного розвитку);

2. нтеграція культурно-історичного та ціннісно-аксиологічного феноменів, засвоєння яких дозволяє переосмислити такі істини та цінності, як пізнання природи, суспільства, людини та культури (принцип культурно-історичного та ціннісного розвитку);

3. еалізація інтегративно-модульних технологій навчання, які базуються на єдності нормативного (соціального) та індивідуального, що дозволяє особистості конструювати індивідуальні освітні маршрути (принцип індивідуального просування);

Світ не стоїть на місці, розвиваються технології, з'являються нові винаходи, нові можливості. Педагог не може залишатися з університетськими знаннями. Основна місія сучасного вчителя рухатися далі, не зупинятися на досягнутому, підійматися все вище.

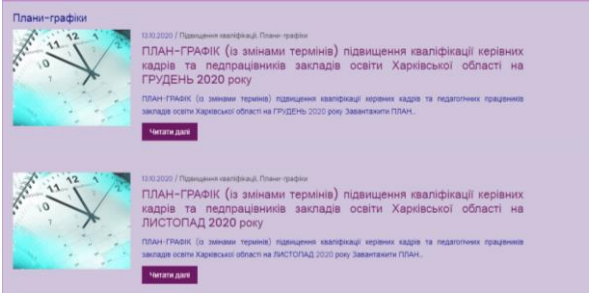
Підтримуємо думку науковців, що адаптивне навчання дозволяє не тільки пристосувати процес навчання до того, хто навчається, а й забезпечити активне включення суб'єкта навчальної діяльності до проєктування адаптивного навчального середовища, розробки індивідуального освітнього маршруту.

Після випробуванням карантинном, який увів увесь світ у зону турбулентності, спричинив зміни в усіх сферах нашого життя, зокрема і в освіті, 100 % слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів української мови і літератури в КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» зазначили, що готові до підвищення професійної компетентності дистанційно, бо кожен здатний до самоосвіти.

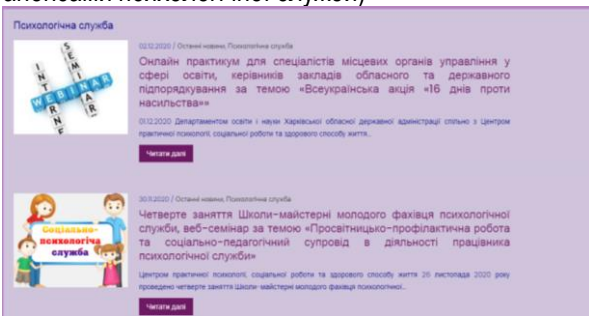
Були запропоновані шляхи розв'язання проблеми щодо підвищення кваліфікації педагогів під час дистанційного навчання (рис. 1).

Таблиця 1.

Методичні проблеми. Шляхи їх розв'язання

Методичні проблеми 1	Шляхи розв'язання 2													
<p>Організація дистанційного навчання на уроках мови та літератури. Дистанційне навчання. Дистанційні форми навчання української мови. Особливості викладання уроків української мови під час дистанційного навчання. Дистанційне навчання в умовах карантину. Використання технологій дистанційного навчання в умовах сільської школи. Організація дистанційної освіти. Проведення ефективного онлайн-уроку.</p>	<p>Рекомендуємо ознайомитися з матеріалами лекцій «Особливості організації змішаного навчання: практичний аспект».</p> <table border="1" data-bbox="821 470 1412 555"> <tr> <td rowspan="3" style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">серія</td> <td>1</td> <td>Особливості організації змішаного навчання</td> <td>2</td> <td>Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Особливості організації змішаного навчання: практичний аспект</td> <td>2</td> <td>Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Розвиток здоров'язбережувальної компетентності педагогів та учнів</td> <td>2</td> <td>Дронова В.М., ст. викладач</td> </tr> </table> <p>Радимо переглянути матеріали методичного Інтернет-марафону з дистанційного навчання (див інформацію на сайті КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»).</p>	серія	1	Особливості організації змішаного навчання	2	Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.	2	Особливості організації змішаного навчання: практичний аспект	2	Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.	3	Розвиток здоров'язбережувальної компетентності педагогів та учнів	2	Дронова В.М., ст. викладач
серія	1		Особливості організації змішаного навчання	2	Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.									
	2		Особливості організації змішаного навчання: практичний аспект	2	Булгакова В.Г., доцент кафедри, к.пед.н.									
	3	Розвиток здоров'язбережувальної компетентності педагогів та учнів	2	Дронова В.М., ст. викладач										
Підготовка до ЗНО.	Тематичний спецкурс «Нові аспекти ЗНО з української мови і літератури».													
<p>Навчання української мови в умовах упровадження нової редакції Українського правопису. Впровадження нової редакції Українського правопису.</p>	<p>Тематичний спецкурс «Навчання української мови в умовах впровадження нової редакції Українського правопису» функціонує з вересня 2019 року. Навчання на спецкурсі пройшло 600 педагогів. Слідкуйте, будь ласка, за інформацією на сайті Харківської академії неперервної освіти про терміни проведення.</p>													
<p>Інформаційно-цифрова компетентність. Медіа-інформаційна грамотність вчителя філолога.</p>	<p>Матеріали лекції «Цифровий простір учителя-філолога в умовах дистанційного навчання». Радимо пройти тематичний спецкурс «Медіа-інформаційна грамотність учителя-філолога». Якщо Вам потрібні початкові навички інформаційно-цифрової компетентності, то звертаємо вашу увагу на ті спецкурси, які організовує Харківська академія неперервної освіти (див. плани-графіки).</p> 													
<p>Сучасний літературний процес. Література Харківщини.</p>	<p>Зазначене питання ми розглядаємо під час навчальних занять за темою: «Сучасний літературний процес: співіснування й взаємодія різних стилів, напрямів, течій. Постмодернізм як культурне та літературне явище»</p>													
<p>Розробка завдань з української мови та літератури в сервісах https://prezi.com/, PowToon.</p>	<p>PowToon – цікава програма для створення інтерактивних анімаційних відео та презентацій. Спільно з викладачами секції інформаційні технології в освіті розглянемо більш детально цей сервіс на одному із спецкурсів (див. тематику спецкурсів відповідної секції).</p>													

Продовження табл. 1.

1	2
<p>Методи розвитку емоційних здібностей дитини. Особливості навчання учнів у складний для них період – під час переходу до базової освіти. Мотивація учнів ЗНЗ до навчання.</p>	<p>Пропоную ознайомитися з матеріалами психологічної служби Харківської академії неперервної освіти (слідкуйте, будь ласка, за анонсами психологічної служби)</p>
<p>Нормативно – методичне забезпечення освітнього процесу</p> <p>Здійснення сучасної мовно-літературної освіти з урахуванням нововведень, оновлень і змін у змісті та методиці викладання української мови і літератури з орієнтацією на формування у школярів ключових компетентностей Нова українська школа для підвищення якості освіти</p>	<p>Зазначені питання ми розглядаємо під час навчальних занять за темами: «Нормативно-правове врегулювання нововведень в освіті», «Реалізація компетентнісного підходу в освітній практиці вчителя-філолога», «Сучасні освітні тренди в організації навчально-пізнавальної діяльності учнів» «Ефективні методики для цікавих уроків української мови та літератури», «Нове в нормативно-методичному забезпеченні освітнього процесу з української мови і літератури»,</p>

Найчастіше педагоги використовують для забезпечення дистанційного навчання такі платформи (рис. 1):

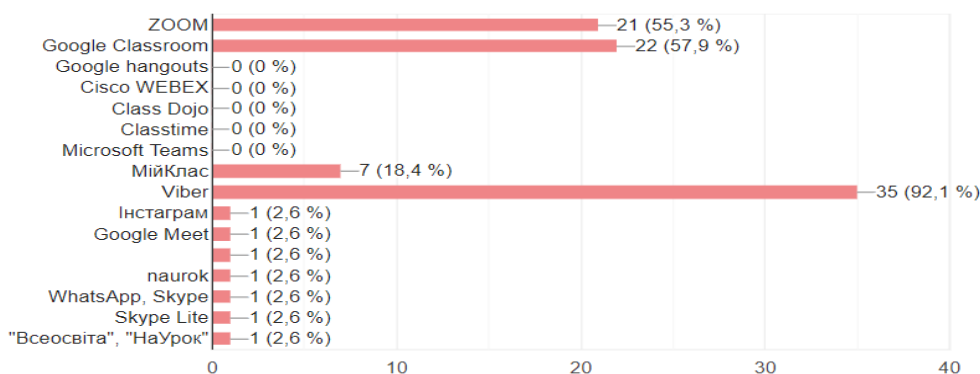

Рис. 1. Платформи, які педагоги використовують у роботі

Таким чином, короткий аналітичний огляд зазначеної проблеми щодо адаптивних технологій як інноваційного інструментарію підвищення кваліфікації вчителів-словесників засвідчує, що вчителі української мови та літератури Харківщини готові до нововведень та адаптують процес навчання не тільки до того, хто навчається, а й забезпечують активне включення суб'єкта освітньої діяльності до розробки індивідуального освітнього маршруту.

В р

р р і ї

Мірошниченко Вікторія Миколаївна

vitamir0212@gmail.com

Інструменти адаптивного навчання – це технології, що взаємодіють зі здобувачем освіти в реальному часі. Вони автоматично забезпечують індивідуальну підтримку кожного учня.

У процесі викладання дисципліни «Українська мова» поряд з традиційними формами діагностики навчальних досягнень учнів (диктант, переказ, твір) значне місце посідають завдання тестового характеру.

Вважаємо це виправданим, адже в оцінці, що виставляється на основі традиційних методів контролю навчальних досягнень, істотним є суб'єктивний компонент (особистість учителя й самого учня, їхні взаємини, строгість або, навпаки, ліберальність учителя). Під час проведення тестування вплив суб'єктивних факторів виключається. Якщо тест досить *якісний*, то оцінка, яка отримується за допомогою тестування, є більш диференційованою, що забезпечує високу точність вимірювання навчальних досягнень учнів. Крім того, тестові завдання пропонуються учням із різними навчальними можливостями, що передбачає градацію завдань за ступенем складності, має творче спрямування.

Якість діагностики предметних компетенцій, як вважають дослідники, залежить від забезпечення *таких властивостей тестових завдань*, як **об'єктивність** (виключення впливу перевіряючого на оцінку результатів), **надійність** (стійкість результатів виміру до дії випадкових чинників), **диференціація** (тест не повинен містити завдання тільки для слабких або тільки сильних студентів), **визначеність** (загальнозрозумілість), **практичність** (простота у використанні), **сувора відповідність джерелам інформації, якими користуються здобувачі освіти** (не можна перевіряти те, чому не навчали), **складність** (завдання в цілому не мають бути занадто складними або занадто легкими, варіанти відповідей не повинні містити підказок), **достовірність** (результати тесту повинні узгоджуватися з результатами інших способів контролю).

Основними ж характеристиками тестових завдань вважаємо їх валідність та внутрішню узгодженість.

Тест є вдало сконструйованим точки зору *валідності*, якщо з його допомогою вимірюється те, що підлягає вимірюванню. Тест не буде вдалим, якщо надмірно виділяється якась тема чи модуль програми за рахунок інших розділів, якщо підлягає вимірюванню інтелектуальний розвиток, – пізнавальні процеси, а не знання навчального матеріалу дисципліни.

Внутрішня узгодженість тесту – це направленість усіх його завдань на вимірювання рівня навчальних досягнень студентів.

У процесі засвоєння навчальних дисципліни «Українська мова» тестові завдання використовуються під час здійснення поточного й тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів і містять тести як *закритої* (на

встановлення відповідності, на встановлення правильної послідовності), так і відкритої форми.

Під час контролю навчальних досягнень учнів вважаємо виправданим використання різних за формою багаторівневих тестів.

З урахуванням специфіки навчальної дисципліни учням пропонуються відкриті тестові завдання (написати твір-мініатюру, записати правильну граматичну форму, скласти синтаксичні конструкції). Як правило, це завдання II і III рівнів.

Закриті тестові завдання передбачають виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді, завдань на встановлення відповідності, завдань на встановлення правильної послідовності.

Приклад завдання з вибором однієї правильної відповіді:

Позначте рядок, у якому в усіх словах спрощення в групах приголосних позначається на письмі:

- А. аген..ський, безвіз..но, захис..ний, лейтенан..ський;
- Б. блис..нути, корис..ний, перс..невий, проїз..ний;
- В. кіс..лявенький, благовіс..ний, курсан..ський, зліс..ний;
- Г. безвіс..ний, бриз..нути, ілюзіоніс..ський, гімнас..ці;

1 бал

Еталон: Б

Таке тестове завдання дає можливість оцінити знання учнів з орфографії й уміння застосовувати їх на практиці. Як правило, в тестових завданнях відповідної форми пропонується 5 варіантів відповідей. За виконання такого завдання учень може отримати 1 бал, і такі тестові завдання ми відносимо до тестів I рівня.

Приклад завдань на встановлення відповідності:

Установіть відповідність між реченням і його видом:

	Тип речення		Приклад
1	означено-особове	А	Виправляй минуле, спрямовуй майбутнє (Сенека)
2	неозначено-особове	Б	Яких тільки вечорів немає на світі! (Є. Гуцало)
3	безособове	В	Розлука музики і грому, розрив мелодії і слів (О. Лозова)
4	називне	Г	Зрадити в житті державу – злочин! (Л. Костенко)
		Д	Не віддавай мене нікому у цьому небі й на землі (О. Лозова)

Еталон: 1А 2Д 3Б 4В

4 бали

Отже, утворюються чотири логічні пари. Як правило, у тестових завданнях такого типу один факт у правій колонці зайвий. За допомогою таких тестів під час вивчення теми «Синтаксис» ми оцінюємо вміння учнів розрізняти типи синтаксичних конструкцій. Пропонуємо загальний вигляд тесту для проведення поточного оцінювання з теми «Фонетика. Орфографія» в 5 класі.

ВАРІАНТ 1

I рівень

Завдання 1-6 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких лише один правильний:

Позначте рядок, в усіх словах якого є тільки дзвінки приголосні:

- А. дзиґа, дзьоб, джерело, бур'ян ;
- Б. слово, дзвін, щавель, доля;
- В. день, щілина, зерно, джміль;
- Г. мир, клопіт, малина, брова;
- Д. основа, орфограма, село, пісок.

Укажіть рядок, в усіх словах якого звуків більше, ніж букв:

- А. щит, діяльність, щітка, яр;
- Б. під'їзд, єгер, ягель, ялина;
- В. надія, щипати, боєздатний, поїхав;
- Г. пояснити, з'ясувати, лічильник, ярмарок;
- Д. яблуко, тіль, травень, Яків.

Виділіть рядок, у якому всі слова правильно поділені для переносу:

- А. хо-джу, гу-дзик, під-живляти, бур'-ян;
- Б. над-звичайний, кі-льце, акаде-мія, оліве-ць;
- В. се-стра, суспі-льство, да-лекосхідний, о-сінь;
- Г. моро-з, пирі-г, сиро-та, близь-кий;
- Д. пан-чохи, Дніп-ро, моро-зиво, жит-тя.

Визначте, у якому рядку в усіх словах слід писати літеру «ґ»:

- А. заслу...а, ле...ко, на...орода, ла...ідно;
- Б. на...ода, ...олова, ...усак, за...отівля;
- В. ...арбуз, ма...ніт, ...усар, за...адка;
- Г. ...ава, а...рус, ...ел...отати, ...уля;
- Д. на...олос, ...ілка, ле...енда, коле...а.

Укажіть рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення в групах приголосних:

- А. гіган...ський, зліс...ний, кількіс...ний, форпос...ний;
- Б. радіс...ний, пристрас...ний, вартіс...ний, балас...ний;
- В. виїз...ний, студен...ський, совіс...ний, хвас...ливий;
- Г. жаліс...ний, поїз...ний, тиж...невий, щас...ливий;
- Д. кіс...лявий, турис...ський, випус...ний, очис...ний.

6. Укажіть рядок, у якому в усіх словах у рядку відбувається подовження або подвоєння приголосних:

- А. солов'їн...ий, священ...ий, натхнен...ий, бджолин...ий;
- Б. жит...я, суд...я, колос...я, стат...я;
- В. незрівнян...ий, здоровен...ий, глинян...ий, старан...ий;
- Г. зран...я, вітан...я, заздріст...ю, зібраніст...ю;
- Д. глибин...ий, мит...ю, дерев'ян...ий, збагачен...ий.

6 балів

II рівень

1. Запишіть подані слова. Укажіть у кожному слові кількість букв та звуків. Поділіть слова на склади. Запишіть їх у фонетичній транскрипції.

Вимірювання, конструкція, дизель.

3 бали

2. Від поданих слів утворіть прикметники за допомогою суфікса -ськ-. З утвореними прикметниками складіть речення.

Запоріжжя, Польща, велетень.

3 бали

Максимальна кількість балів – 12

У цьому навчальному матеріалі пропонуємо учням завдання закритої форми з вибором однієї правильної відповіді (тут їх 6, правильне виконання кожного оцінюється 1 балом) і 2 завдання, які дадуть можливість перевірити мовленнєву, орфографічну грамотність учнів, кожне з яких оцінюється 3 балами. Встановлюється максимальна кількість балів – 12.

Дієвим засобом оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі викладання навчальної дисципліни «Українська мова» є проведення *тестових завдань на підстановки*. Цей вид завдань дає змогу швидко і різнобічно перевірити знання учні з теми, що вивчається, уміння виокремлювати основне, систематизувати, узагальнювати матеріал.

Приклад завдань на встановлення правильної послідовності:

1. Позначте рядок, у якому реквізити автобіографії подано в правильній послідовності: 1 – дата, 2 – назва документа, 3 – прізвище, ім'я та по батькові, 4 – дата і місце народження, 5 – підпис, 6 – відомості про навчання, роботу, 7 – домашня адреса, 8 – склад сім'ї.

А. 2,4,6,7,5,8,3,1;

Б. 1,3,5,6,8,2,4,7;

В. 2,3,4,6,8,7,1,5;

Г. 3,5,8,1,7,4,2,6;

Д. 2,4,3,7,6,5,8,1.

3 бали

Еталон: В

Важливою передумовою якісного використання тестових завдань є їх варіювання, яке передбачає звернення до кількох різновидів того самого завдання. Варіанти тестів є рівноцінними. Вважаємо, що використання тестових технологій з метою відстеження всіх етапів засвоєння знань стимулює учнів до самостійної роботи, підвищує інтерес до навчання та відповідальності за його результати і врешті-решт формує ключові компетенції з предмету.

Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти

Мотуз Ганна Альбертівна

annetbrunet@gmail.com

Важливим елементом інформатизації освіти є впровадження адаптивного навчання. За своєю суттю воно спрямоване саме на реалізацію індивідуальних запитів учня, тобто йде йому назустріч, підлаштовується і пристосовується під нього. Адаптивне навчання – це найкращий спосіб врахування не тільки індивідуальних розумових навичок, але й психічних і фізичних особливостей кожного учня, завдяки чому відбувається диференціація навчання і підтримка інклюзивної освіти.

Згідно з положенням ідей соціал-конструктивізму, які лежать в основі адаптивних підходів до організації освіти дітей дошкільного віку, кожна дитина – особа, яка активно конструює знання й уявлення у процесі власної активної взаємодії з навколишнім середовищем. Вона - творець власної суб'єктивної репрезентації при поєднанні нових знань із попередньо набутими. Потрібно постійно створювати сприятливі умови в питанні суспільної дошкільної освіти, щоб кожна дитина могла накопичувати повноцінний досвід, активно експериментувати та взаємодіяти з оточуючими.

Педагоги повинні навчати таким чином, щоб це було ефективно для усіх дітей. І для тих, які розвиваються швидко, які відстають, мають певні труднощі з поведінкою тощо. Одночасно для дітей потрібно створювати безпечне середовище й ситуацію виклику, щоб вони підвищували рівень своєї незалежності та відповідальності і розвивалися.

Навчання покликане сприяти розвитку дітей. Із цією метою педагоги зосереджуються, насамперед, на внутрішній мотивації дітей, керуючись тезою щодо ефективності навчання за умови, коли діти самі прагнуть чогось навчитися, зрозуміти, відкрити для себе. Навчальний зміст має бути зорієнтований на інтереси дітей; форми роботи з дітьми мають заохочувати дітей до дослідження нових ситуацій, явищ, матеріалів, систем і понять та їх застосування в різних контекстах. При цьому має зберігатися розумна міра регламентації дитячої діяльності та поведінки; існувати чіткі структури педагогічної діяльності, однозначні домовленості з дітьми, які постійно виконуються; практикуватися форми роботи, що спонукають дітей і педагогів працювати разом і допомагати одне одному [2].

У процесі впровадження адаптивного навчання можна виділити ряд значних переваг. У першу чергу, кожен учень має можливість обрати для себе зручний темп навчання та засвоєння конкретного матеріалу, а це може значно прискорити процес оволодіння новою інформацією. Наступною перевагою адаптивного навчання є об'єктивність результатів навчання та оцінювання кінцевого результату. При розробці методичного комплексу завдань встановлюється єдина система оцінювання, що дає змогу зробити процес навчання неупередженим. Неабиякою перевагою адаптивного навчання є те, що комплекс завдань може бути розробленим з урахування окремого виду

сприйняття інформації кожним учнем. Одним із шляхів підвищення ефективності шкільного навчання є визначення та вивчення провідної модальності учнів. Варто зазначити, що одна й та сама інформація, при адаптивному навчанні, може бути представлена у різному вигляді (текст, відео, аудіофрагмент), що дає змогу самостійно обрати кожному учню доречний тип завдання. Від специфіки провідної модальності учня залежить рівень засвоєння і відтворення навчального матеріалу. Адаптивне навчання розраховане на розробку завдань, спрямованих на різні типи сприйняття інформації. При цьому завдання можуть бути полімодальними, тобто поєднувати у собі декілька типів сприйняття інформації. Слід зауважити, що при неправильному виконанні кінцевих завдань, учень з легкістю зможе зробити крок назад та ще раз, більш детально, звернути увагу на теоретичну частину. За допомогою адаптивного навчання є можливим побудова індивідуальної «кривої успіху» для кожного учня. Наприкінці навчання доречним є побудова графіку: коли учень крок за кроком оволодіває матеріалом та з першого разу успішно вирішує підсумкове завдання – крива має лінійний вигляд, але коли учень допускає помилку і змушений повернутися до навчального матеріалу – відбувається спад. Таким чином, учень бачить свої помилки, і проводить самоаналіз виконаної роботи [2].

Однією з найбільш ефективних педагогічних умов протікання адаптивного навчання, на наш погляд, є виховання самостійності. Ефективність оволодіння знаннями, уміннями і навичками вища тоді, коли цей процес спрямовується вчителем так, що в ньому залишається місце для доцільної самостійної пізнавальної активності учнів. Учбова самостійність – це здатність, яка проявляється в умінні власними силами, без сторонньої допомоги вирішувати поставлені вчителем чи самими учнями завдання, використовуючи при цьому нові раціональні способи роботи, та в стійкому бажанні і прагненні не лише на вимогу вчителя, а й за власним почином активно брати участь в освітньому процесі [4]. Адаптивне навчання є важливим засобом розвитку самостійності кожного учня. Воно забезпечує оптимальні умови для учіння кожного школяра, базується на врахуванні можливостей і труднощів, передбачає подачу саме для нього призначеного завдання. В умовах адаптивного навчання – це не тільки повідомлення нової інформації, але й навчання прийомами самостійної роботи, самоконтролю, прийомами дослідницької діяльності, вмінню добувати знання, узагальнювати і робити висновки, фіксувати головне в згорнутому вигляді. Уміння самостійно працювати – це те, чого учень повинен навчитися у школі. Самостійність учнів у навчанні є найважливішою передумовою свідомого й міцного оволодіння знаннями. В адаптивному навчанні самостійна робота учнів протікає одночасно з індивідуальною. Індивідуалізація навчання спрямована на розвиток умінь і навичок самостійної роботи, уміння здобувати знання, вирішувати проблемні ситуації, проявляти свою творчість при виконанні завдань [1]. І лише тоді, коли у учня буде сформована здатність оцінювати свою діяльність і свою поведінку, коли він навчиться взаємооцінювати, критикувати й бути самокритичним, тоді він зможе бути здатним до вдосконалення своєї особистості не тільки впродовж навчання у школі, а й протягом усього життя. Таким чином, адаптивне навчання дає можливість не тільки успішно засвоїти

навчальний матеріал, а й збудувати по-справжньому індивідуальну освітню траєкторію і дати учню можливість самостійного управління власним процесом навчанням.

Бібліографія:

1. Биков, В.Ю. *Проблеми та перспективи інформатизації системи освіти України*. URL : lib.iitta.gov.ua/9649/1/Art105Text-2.pdf.
2. Борогев, В.В. (2001). Психолого-педагогические основы системы адаптивного обучения. *Наука и школа*. Вип. 2. С. 12-15.
3. *Преподавание в сети Интернет: учеб. пособие / отв. ред. В.И. Солдаткин*. Москва, Высшая школа, 2003. 792 с.
4. Семиченко, В.А., Заслуженюк, В.С. (2001). *Психологічна структура педагогічної діяльності*: навч. посіб., Київ, Видав.-поліграф. центр «Київ. ун-т», Ч. 1. 217 с.

Адаптивне навчання в закладах дошкільної освіти

Ноготушкіна Анастасія Дмитрівна

nogotushkinaanastasia@gmail.com

Із кожним поколінням діти стають все більш активні, різнобічні, стає важко їх зацікавити речами якими цікавились ми, але отримувати знання малеча все одно повинна і саме тому освіта не має стояти місці, вона повинна постійно адаптуватись до сучасного часу та реалій розвитку дитини.

На цьому тлі науковцями розробляється цілі комплекси різноманітних програм, саме для виховання в дітях внутрішніх стимулів до навчання, які покликані закласти фундамент для формування та розвитку знань і умінь, які матимуть життєве значення для того, щоб діти успішно долали проблеми, з якими вони будуть зустрічатися в сучасному житті [1].

Підґрунтям адаптивних підходів стали тенденції Л. Виготського щодо організації освіти дітей дошкільного віку соціалконструктивізму, крізь призму яких кожному дитину слід вбачати як особистість, котра активно конструює знання й уявлення у процесі власної активної взаємодії з навколишнім середовищем. Дитина суб'єктивно самореєструє себе, поєднуючи нові знання із попередньо набутими. Навчання дошкільників слід розглядати як особисте їхнє надбання й ціннісні здобутки [1].

Для дитини дошкільного віку вкрай важливо аби його батьки пишались ним та підтримували у здобуванні знань та набутті нових навичок і вмінь. Та на жаль не всі батьки цього роблять і дитина залишається сам на сам зі своїми життєво важливими здобутками. Та на допомогу прийде завжди компетентний педагог який задля посилення мотивації до навчання й активної взаємодії в різноманітній діяльності створить безпечного середовища (віднайти баланс між викликами (труднощами) і відчуттям безпеки (комфорту, спокою) за умов якого кожна дитина буде почувати себе успішною та забезпечить можливості для реалізації кожною дитиною прагнення до самостійності.

Для успішної праці в умовах адаптивного навчання у закладах дошкільної освіти вихователям слід дотримуватись основними практиками адаптивної

освіти, а саме: практика моніторингу прогресу дітей; програми втручання на загальному та спеціальному рівнях; «ранкове коло»; «дошка вибору» – домовленості з дитиною; «коробка почуттів»; «капельох роздумів»; «барометр емоцій»; «як ти хочеш сьогодні привітатись»; правила у групі; портфоліо, індивідуалізовані освітні програми [1].

Наслідуючи цю невеличку практику адаптивної освіти педагог пророкує успіх у своїй роботі та повну адаптацію і взаємодію із дітьми дошкільного віку.

Отже, підходячи до висновку я впевнено можу сказати, що прогресивний розвиток кожної дитини забезпечуватиме спеціально організоване навчально-розвивальне середовище, в якому вона набуває повноцінного досвіду в процесі власного активного освоєння предметно-ігрового і соціального середовища. При цьому важливим етапом є створення системи моніторингу, що сприяє розв'язуванню проблем кожного дошкільника та сприяє вчасному втручання педагога шляхом використання ефективних педагогічних практик.

Бібліографія:

1. Офіційний сайт науково-дослідної лабораторії експериментальної педагогіки та педагогічних інновацій ІППО КУБГ. Стаття «Педагогічні практики адаптивної освіти дошкільників. Регіональний досвід».

Адаптивні підходи в організації освіти дітей у закладах дошкільної освіти

Правда Світлана Іванівна

metodist112@gmail.com

Суспільна дошкільна і загально середня освіти на сучасному етапі свого розвитку та трансформації потребують оновлення, удосконалення, нових підходів. Розвиток дошкільників і учнів в умовах їх життєдіяльності розглядається теоретиками і практиками в динаміці, базуючись на гуманістичних засадах особистісно-орієнтованої моделі партнерської взаємодії.

В основі адаптивних підходів до організації освіти дітей лежать ідеї соціал-конструктивізму (Л. Виготський). Згідно з їх положенням, кожна дитина – це особа, яка активно конструює знання й уявлення у процесі власної активної взаємодії з навколишнім середовищем. Дитина творить власну суб'єктивну репрезентацію, поєднуючи нові знання із попередньо набутими. Навчання дітей слід розглядати як особисте їхнє надбання й ціннісні здобутки. Отож, в умовах суспільної дошкільної освіти потрібно створювати сприятливі умови, щоб кожна дитина могла накопичувати повноцінний досвід, активно експериментувати та взаємодіяти з оточуючими.

Базовими умовами для посилення дитячої мотивації до навчання та активної включеності в різноманітну діяльність є такі: створення безпечного середовища (віднайти баланс між викликами (труднощами) і відчуттям безпеки (комфорту, спокою); цілеспрямоване створення педагогом умов, за яких кожна дитина почувалася б успішною; забезпечення можливостей для реалізації кожною дитиною прагнення до самостійності.

Педагоги мають навчати так, щоб це було ефективно для усіх дітей, зокрема, для тих, розвиваються швидко, хто відстає, хто має певні труднощі з поведінкою та ін. Потрібно створювати для дітей одночасно безпечне середовище й ситуацію виклику, щоб діти розвивалися і підвищували свій рівень незалежності та відповідальності. Кожна дитина може бути успішною, якщо відносно неї обрана правильна педагогічна практика.

Навчальний зміст має бути зорієнтований на інтереси дітей; форми роботи з дітьми мають заохочувати дітей до дослідження нових ситуацій, явищ, матеріалів, систем і понять та їх застосування в різних контекстах. При цьому має зберігатися розумна міра регламентації дитячої діяльності та поведінки; існувати чіткі структури педагогічної діяльності, однозначні домовленості з дітьми, які постійно виконуються; практикуватися форми роботи, що спонукають дітей і педагогів працювати разом і допомагати одне одному.

Основними практиками адаптивної освіти з дітьми є такі: практика моніторингу прогресу дітей; програми втручання на загальному та спеціальному рівнях; «ранкове коло»; «дошка вибору» – домовленості з дитиною; «коробка почуттів»; «капельох роздумів»; «барометр емоцій»; правила у групі; портфоліо, індивідуалізовані освітні програми.

Інструменти адаптивного навчання — це технології, які взаємодіють з учнем у реальному часі. Вони автоматично забезпечують індивідуальну підтримку кожного вихованця.

Спершу адаптивні технології збирають інформацію про те як дитина відповідає на запитання – його індивідуальну поведінку. Після цього інструмент реагує на отриману інформацію. Залежно від того як дитина взаємодіє з матеріалом та як відповідає, змінюється те, що вона бачить на екрані – підказки, запитання, послідовність завдань і тем.

Адаптація контенту. Перш за все, інструменти з адаптивним контентом визначають, який матеріал дитина не розуміє (або розуміє неправильно). Далі дитина отримує підказки, виправлення та посилання на корисні ресурси. При цьому манера коригування може бути різною. Наприклад, підказка звучатиме як «не забудь піднести число до квадрату», а виправлення – «ти забув піднести число до квадрату». Адаптивний контент підлаштовується під дитину в межах однієї навички, до прикладу, розв'язання прикладу. Одна навичка може поділятися на підпункти. Так дитина засвоює один підпункт, тільки тоді просувається до наступного – і на виході маємо повноцінну навичку. Водночас, педагог у ре-жимі реального часу отримує інформацію про те, у якому темпі просувається вихованець, на якому етапі знаходиться та де потребує допомоги.

Адаптація оцінювання. Суть адаптації оцінювання: кожне наступне запитання залежить від того як дитина відповіла на попереднє. Чим краща відповідь, тим складніші завдання, і навпаки — якщо дитині важко, запитання будуть легшими, аж поки він не засвоїть концепцію. Інструменти адаптивного оцінювання зазвичай використовуються для періодичного моніторингу чи регулярної практики. У випадку періодичного моніторингу адаптивні завдання використовуються раз на кілька місяців. Діти отримують відносно довгий тест, мета якого перевірити, наскільки добре вони засвоїли матеріал за 2-4 місяці.

Після моніторингу здійснюється аналіз даних, а результати використовуються для по-дальшого коригування програми та індивідуальної траєкторії освіти кожної дитини.

Адаптація послідовності (рис. 1). Ще одним адаптивним елементом може бути послідовність: у цьому ви-падку збір та аналіз даних відбувається безперервно. Поки дитина виконує завдання, адаптивна програма аналізує її відповіді та автоматично підбирає релевантний контент, рівень складності та порядок вивчення матеріалу. Інструменти з адаптивною послідовністю - найскладніші, адже вони і аналізують дані, і складають та коригують індивідуальну траєкторію дитини в реальному часі.

Збір даних не обмежується акумулюванням інформації про правильні та неправильні відповіді. Щоб скласти індивідуальну освітню траєкторію, адаптивні програми враховують чимало різних показників: правильність відповіді; кількість спроб; використання додаткових інструментів чи ресурсів; інтереси дитини (до прикладу, яким ресурсам він надає перевагу).

Інколи дані зважають на соціальну реакцію дитини (коментарі та лайки) та навіть її настрої.

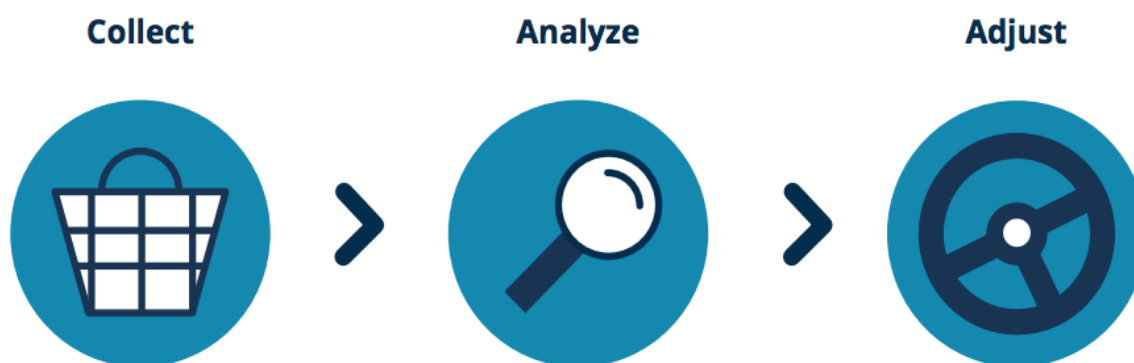

Рис. 1. Адаптивна послідовність реалізується в три етапи: зібрати дані, проаналізувати їх та пристосувати послідовність подачі матеріалу до потреб конкретного вихованця
Джерело: Decoding Adaptive

Основна перевага навчальних інструментів з адаптивною послідовністю заповнення прогалин у знаннях. Якщо дитина пропустила заняття або раніше не засвоїла тему, і зараз це заважає вивченню нового матеріалу, послідовність завдань і тем змінюється. Так дитина спочатку заповнює прогалину в знаннях, а потім переходить до поточної теми.

Адаптація одразу кількох параметрів. Адаптацію і контенту, і послідовності здійснює SmartSparrow – платформа, що дозволяє розробляти адаптивні та інтерактивні освітні матеріали.

Застосування адаптивних інструментів у освітньому процесі. Адаптивні технології мають як плюси, так і мінуси. Серед переваг – продуктивне навчання та влучні рекомендації для кожної дитини. Недолік ж у тому, що адаптивні технології не вирішують проблему застосування знань у реальному житті. Тому навчання з використанням адаптивних інструментів ще більше підкреслює роль педагога. Тепер вона полягає не в механічній перевірці знань, а в розробці

практичних і творчих завдань, організації проектів та допомозі з тайм-менеджментом.

До того ж, використання адаптивних технологій у навчанні не обмежується виконанням завдань. Заняття включають обговорення: діти аналізують власний прогрес, діляться враженнями від використання адаптивних інструментів та з'ясовують як подолати складнощі в навчанні.

Технології надають педагогу дані, а дитині – таку кількість практики, яка потрібна особисто йому. Тому педагог витрачає менше часу на визначення рівня дітей та механічне тестування, а діти спокійно навчаються в зручному для них темпі. Адже комусь достатньо двох-трьох завдань, щоб засвоїти тему, а комусь потрібно практикуватися разів з десять.

Розробки адаптивного навчання можуть розцінюватися як інновативні іграшки, а можуть стати потужним інструментом в освітньому процесі. Все залежить від педагога, адже впровадження змішаного навчання – завдання, яке потребує ретельного обмірковування та планування.

Бібліографія (опрацьовані джерела):

1. *Енциклопедія освіти* / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ, Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Клепко, С.Ф. (2007). *Конспекти з філософії освіти*. Полтава, ПОППО, 420 с.
3. Огієнко, О.І. (2010). *Інформаційні технології як засіб адаптивного навчання дорослих*. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київ. Вип. 6 (20), С. 48–53.
4. Пішванова, В.О. (2015). Принципи адаптивного навчання. *Вісник Запорізького національного університету*. Педагогічні науки. Вип. 11 (24). С. 178-183.
5. Токарук, Л.С. (2007). *Організаційно-адаптивне управління навчально-виховним процесом у загальноосвітніх школах-інтернатах* : автореф. дис. ... к. пед. н. 13.00.01 ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 20 с.
6. Федорук, П.І. (2008). *Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних інтернет-технологій* : монографія. Івано-Франківськ, Прикарпат. нац. унт ім. В. Стефаника, 326 с.

Тестовий контроль як умова забезпечення ефективного впровадження системи управління якістю вищої освіти

Редька Ольга Олексіївна
redkaolga.7@gmail.com

Міжнародна наукова спільнота висуває до українських фахівців з вищою освітою вимоги, які потребують вдосконалення системи вітчизняної вищої освіти відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства та світових тенденцій розвитку закладу вищої освіти (далі – ЗВО). У зв'язку з цим набуває особливої актуальності впровадження системи управління якістю (далі – СУЯ) в систему вищої освіти, основні завдання якої – підвищення ефективності управління навчальним процесом та контроль якості освітніх послуг.

Неможна говорити про якість освіти, тим більше про систему управління якістю не дослідивши питання контролю знань у ЗВО, адже саме контроль

знань, насамперед, визначає ефективність, якість, конкурентоспроможність та гнучкість системи управління якості освіти.

Світовою практикою в галузі освіти доведено, що реалізація сучасних навчальних технологій неможлива без процедури тестування, оскільки тестування є найбільш ефективною формою створення оперативного та надійного зворотного зв'язку в організації та управлінні навчальним процесом; дає можливість об'єктивно оцінити рівень знань, вмінь, навичок та якості знань студентів, максимально зменшити фактор суб'єктивності; організувати самостійну роботу студентів. Тестування менше, порівняно із традиційними формами контролю знань, навантажує психологічно як студентів, так і викладачів [1, с. 58].

Загалом тестовий контроль або тестування – це сукупність процедурних етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тестового контролю; процес використання та проведення тесту [2, с. 27]. Тест – інструмент оцінювання, використання якого повинно точно указувати галузь і рівень знань або незнань студентів [2, с. 28].

Основним призначенням тестування у ЗВО є: вимірювання підготовленості майбутнього фахівця до професійної діяльності та зрушень у формуванні готовності до її здійснення; відстеження динаміки навчальних досягнень студентів і моніторинг ефективності навчально-виховного процесу; встановлення рейтингу успішності студентів; самоаналіз засвоєних знань, умінь і навичок (ЗУН) тощо [3, с. 21].

Виходячи з цього, провідними функціями тестування слід вважати: діагностичну, контрольну (функцію контролю), навчальну, організаційну та виховну. Розкриваючи роль тестування в процесі контролю якості навчання, неможливо оминати доволі важливе питання: на який рівень сформованості знань і вмінь повинні бути зорієнтовані ті чи інші тести, щоб під час контролю визначити у студентів потрібний рівень якості і зіставити його з вимогами (еталоном).

До того ж, знання вказаних рівнів вкрай потрібно при конструюванні і складанні тестових завдань, тестів за формою і змістом, коли в межах конкретного виду контролю встановлюється конкретний відсоток питань або завдань того чи іншого рівня складності. А орієнтиром рівня складності як раз і виступають рівні сформованості знань і вмінь.

Студенти й викладачі не мають чіткого уявлення про дидактичні можливості та кваліметричний потенціал тестування, і, як наслідок, застосування тестів у сучасній вищій школі є малоефективним. Для оцінки ефективності запропонованої технології контролю можна віднести три групи показників, взаємопов'язаних між собою.

Бібліографія:

1. Булах, І.Є., Мруга, М.Р. (2016). *Створюємо якісний тест*: навч. посібник, Київ, Майстер-клас, 160 с.
2. *Короткий тестологічний словник-довідник*; [упор. Л.Т. Коваленко]. Київ, Грамота, 2018. 160 с.

3. Лукіна, Т.О. (2017). *Педагогічна діагностика: завдання, методи, інструменти*: навч.-метод. матер. до модуля. Київ, Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 59 с. с.

ІКТ-компетентність учителів закладів освіти в умовах пандемії

Рябов Олег Вячеславович

Gromilich777@gmail.com

Невпинний розвиток глобального інформаційного простору та соціальної комунікації сприяють збагаченню сфери освіти новими ідеями, ресурсами, засобами та способами діяльності, які стосуються не тільки безпосередньо освітнього процесу, а і управління закладами освіти.

Використання інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ) в освітній діяльності є одним з пріоритетних напрямків розвитку освіти, так у статті 12 Закону України «Про освіту» визначено однією з ключових компетентностей, яка необхідна сучасній людині – інформаційно-комунікаційну. Формувати компетентності у здобувачів освіти повинна людина, яка сама вміє знаходити інформацію, обробляти її відповідно до цілей і завдань освітнього процесу.

На сьогодні помітно зросла кількість досліджень можливостей використання ІКТ в освітньому процесі. Проблема збору, обробки і використання організаційно-управлінської інформації в управлінні закладом освіти на науковому рівні розглядається в працях вітчизняних науковців В. Бикова, Г. Єльнікової, О. Єльнікової, Л. Забродської, С. Ілляшенко, Л. Калініної, Г. Кравченко, Н. Ласкової, В. Луначека, О. Мармази, Н. Морзе, З. Рябової та ін. Практично усі автори відзначають, що використання ІКТ дозволяє підвищити інтенсивність та ефективність освітнього процесу, створюючи умови для самоосвіти і тим самим дозволяючи здійснювати перехід до безперервної освіти. Особливого значення впровадження дистанційної освіти набуває в закладі загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), оскільки саме ЗЗСО повинен готувати майбутніх випускників до подальшої навчальної діяльності, у тому числі й дистанційної. Освіта є одним з основних прав людини, що закріплене у 26 статті Декларації прав людини. Стаття 53 Конституції України та Закон України «Про освіту» гарантують загальний доступ до освіти незалежно від місця проживання дитини, соціального походження, стану здоров'я, мови спілкування та інших факторів.

Дистанційна освіта – це насамперед навчання, тому освітній процес не припиняється, просто з'являється інший спосіб зв'язку. Тобто, в умовах дистанційного навчання здобувач освіти має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, опрацювання, відтворення до використання на різних рівнях. Тому перш, за все вчителів цікавить доцільності введення дистанційного навчання, а саме: визначення як «плюсів» так і «мінусів» дистанційного формату навчання учнів у загальних закладах середньої освіти (табл. 1).

Таблиця 1

**«Плюси» і «мінуси» дистанційного формату навчання учнів
у закладах загальної середньої освіти**

Освітня діяльність дистанційного формату навчання	
Плюси дистанційного навчання:	Мінуси дистанційного навчання:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мобільність — здобувачі освіти мають змогу отримати знання з будь-якого джерела знань (online-уроки, консультації вчителів-предметників, підручники, мережа Інтернет тощо). 2. Можливість навчання в будь-який час та в будь-якому місці. 3. Можливість для здобувача освіти самостійно встановлювати темп навчання у сприятливій атмосфері. 4. Батьки учнів мають змогу побачити, яким є рівень навчальних досягнень їхньої дитини. 5. Учитель має змогу одночасно контролювати процес навчання у всіх класах, в яких працює, та своєчасно усунути проблеми, що виникають. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатня вмотивованість учнів. 2. Відірваність школяра від учнівського середовища. 3. Нестача практичних навичок здобувачів освіти. 4. Недостатня комп'ютерна грамотність здобувачів освіти. 5. Відсутність змоги педагогів проконтролювати процес вивчення матеріалу. 6. Не всі здобувачі освіти можуть користуватись комп'ютерами, планшетами, телефонами через відсутність цієї техніки.
Оцінювання діяльності здобувачів освіти в умовах дистанційного формату навчання:	
Плюси оцінювання освітньої діяльності здобувачів освіти	Мінуси освітньої діяльності здобувачів освіти
<ol style="list-style-type: none"> 1. Мінімізується людський фактор, більшість робіт оцінюється автоматично. 2. Батьки мають змогу своєчасно зробити висновки про реальну академічну успішність їхньої дитини та у випадку необхідності усунути недоліки. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Педагоги не завжди можуть ідентифікувати особу того, хто виконав завдання. 4. Учителі не мають змоги оцінити рівень навченості здобувачів освіти, які ігнорують навчання.

Бібліографія:

1. Кравченко, Г.Ю., Мовмига, Н.Є. (2016). Використання сучасних інформаційних технологій в умовах вищого навчального закладу. *Теорія і методика професійної освіти*, Вип. 11 (3), URL : <http://tmpo.ivet-ua.science/index.php/editions/136-vipusk-11>.
2. Сисоєва, С.О. (2004). Методологічні проблеми дистанційного навчання. *Вісник Академії дистанційної освіти*, Вип. 2, С. 2-28.
3. Шуневич, Б.І. (2006). *Теоретичні основи дистанційного навчання*. Львів, 243 с.

Наукова панель 8.
**АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ
І ЗАРУБІЖНИХ ВИШІВ**

Модератор:

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

доктор педагогічних наук
Малихіна Яна Анатоліївна,

аспірант
Суховерхова Олена Петрівна

Виступи:

**Adaptive Process in the Educational Activities at the Kharkiv National Air Force
University in Distance Learning Environment During Lockdown**

Bratslavska Alla
alla777777@gmail.com

In the environment of lockdown and adaptive quarantine the Aviation English Department of the Kharkiv National Air Force University along with other educational institutions had to rearrange its educational activities in order to adapt to the new emerging realia.

The studying program focuses on the use of the Aviation English textbooks and the development of skills acquired on simulators, which provides cadets with the best possible language practice. Upon completion of the training, the cadets take ICAO exam, the materials of which are developed by the teachers of the Aviation English Language Department and are approved at the ICAO Institute of the National Aviation University.

A new challenge for teachers was the combination of traditional place-based classes in classrooms and self-study, online and offline learning, as well as adjusting curricula to the new requirements.

In these conditions, teachers implemented blended learning, which is able to meet the relevant requirements.

The basic platforms used in such training were Zoom, Google.classroom, Moodle.

The teachers had to pre-plan the classroom activities in the new way considering the opportunities these platforms provide, such as ability to address to the whole class and single persons simultaneously, the special technical features of these platforms, etc.

At the end of the lockdown period both teachers and cadets were good at mastering all the technical advantages of Zoom, Google.classroom and Google. Form, which can ensure online classroom activities as well as good self – training activities to be checked by teachers.

Besides the flipped classroom was successfully used, which was made possible by the Moodle platform, in which teachers developed appropriate courses for

teaching aviation English, courses designed to prepare for the ICAO exam, courses of preparation based on certain textbooks (<http://moodle.hups.mil.gov.ua/mod/lesson/view.php?id=63534>).

Moreover, the Moodle platform provided the newest opportunities for control and self – control. The variety of tests such as matching, gap filling, multiple choice, etc and settings that are capable of giving one or more attempts, a special evaluation journal for the teacher and other opportunities contributed to better learning of the new material.

It should be noted that the adaptive process in the training of the cadets during the lockdown period was quite successful. Cadets gained some independence in learning, fundamentally new techniques and approaches to learning were implemented.

Adaptative Learning Processes in Portuguese Universities During the COVID-19 Pandemic

Cardoso Luís Miguel

The COVID-19 epidemic had a global impact on society as a whole, affecting the education system that was evolving and that was preparing to adapt schools and universities to the challenges of Horizon 2030. However, the closure of schools and universities, which affected about 1.38 billion students in March 2020, made us think about the paths we were building for the future. According to the *COVID-19 CRISIS AND CURRICULUM: SUSTAINING QUALITY OUTCOMES IN THE CONTEXT OF REMOTE LEARNING* (UNESCO, April, 2020), we need special provisions to allow:

1. “**Learners** to benefit from well-thought-out, quality and accessible teaching and learning resources as well as social and emotional support, such as through teachers’ and parents’ confidence and understanding;

2. **Teachers** to support learners in acquiring, developing and applying their knowledge, skills, attitudes and behaviours, all underpinned by values, such as those related to Global Citizenship Education (GCED) and Education for Sustainable Development (ESD);

3. **Families** to help contribute to the education of their children through support, encouragement and equipment; and finally;

4. **The education system** to adapt to new requirements by revising learning provisions and requirements, and taking necessary regulatory actions, as appropriate”.

The closure of schools has led to a global transformation in Education, through the adoption of distance learning as a way to overcome the absence of conditions for teaching in classrooms. This change came to prove the truth of the arguments of several UNESCO and OECD documents. For example, the Qingdao Declaration (UNESCO, 2015) argues that to achieve the goals of inclusive, equitable and quality education and lifelong learning by 2030, ICT-based teaching and learning needs to be integrated into all sectors of education. However, it also observes that on their own, ICTs will not bring about the required transformation and that there is a need for

well-informed, long-term policies and strategies, professional development and well-researched and innovative methodologies for educational technology to play a central role in building inclusive and sustainable knowledge societies (UNESCO, 2017, p. 221). Thus, we need to find a new balance between Education and Technology, not only during the time of the pandemic but also after we overcome it.

COVID-19 also revealed that the most necessary skills during this period are: Perseverance, Empathy, Emotional intelligence, Solidarity, Critical Thinking, Self-regulation, Adaptability, Communication, Compassion, Creativity, Digital and Resilience.

This time implies a global effort, international teamwork, sharing experiences and defining common strategies, looking for the best solutions, trying to overcome human and technological difficulties and working together for our common future.

РІШЕННЯ

6-го Всеукраїнського наукового форуму за міжнародною участю «Адаптивні процеси в освіті»

м. Харків, 5-6 лютого 2021 року

05-06 лютого 2021 року за планом Громадської організації «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами» відбувся щорічний Всеукраїнський науковий форум «Адаптивні процеси в освіті», у цьому році – за міжнародною участю (далі – ВНФ, 2021).

Організаторами форуму виступили:

- Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», м. Харків;
- Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків;
- Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Київ;
- КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», м. Харків;
- Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків;
- Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ;
- Національний центр «Мала академія наук України» Міністерства освіти і науки України і Національної академії наук України, м. Київ;

Мета форуму: обговорення актуальних питань активізації діяльності освітян і науковців щодо використання адаптивних процесів в освіті.

До участі в роботі форуму було запрошено науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, управлінців та інших працівників як вітчизняної, так і зарубіжної освіти, для опрацювання проблематики за такими тематичними **напрямами**:

1. Методологія адаптивного управління в освіті;
2. Адаптивність освітнього процесу в забезпеченні якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти;
3. Адаптивні технології в підготовці магістрів з управління закладами освіти;
4. Інформаційна аналітика як інструментарій регулювання адаптивних процесів в освіті та в організації наукових досліджень;
5. Активізація адаптивних процесів у підготовці фахівців вищої кваліфікації;
6. Адаптивний менеджмент в освіті;
7. Адаптивне навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
8. Адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти.

До привітань учасників «ВНФ,2021» долучились проректор з наукової роботи Української інженерно-педагогічної академії **Олександр Купріянов** та представник зарубіжних освітніх партнерів – викладач кафедри інформаційних радіотехнологій Білоруського державного університету інформатики і радіоелектроніки **Тамара Парафіянович**. Усього у «ВНФ, 2021» брало участь понад 90 осіб (зареєстровано понад 100) з 12 областей України, а також освітяни й науковці із Республіки Білорусі, Бельгії, Польщі та Сполучених Штатів Америки. З науковими доповідями виступало 49 дослідників, з них 20 – представників ГО ШАУСПС. Представило тези доповідей до публікації – 44 особи.

Учасники форуму є представниками організацій, закладаів освіти, наукових установ таких, як:

- заклади вищої освіти – 37 осіб;
- ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського – 8 осіб;
- заклади фахової передвищої освіти – 2 особи;
- заклади професійної (професійно-технічної) освіти – 5 осіб;
- заклади позашкільної освіти (у т. ч. МАН) – 2 особи;
- заклади загальної середньої освіти – 16 осіб;
- заклади дошкільної освіти – 2 особи;
- заклади післядипломної педагогічної освіти – 9 осіб;
- департаменти та управління освіти – 1 особа.

Крім того, до участі долучилась певна низка здобувачів наукових ступенів: аспіранти – 5 осіб, докторанти – 2 особи, магістранти – 5 осіб. Учасниками форуму відзначено досить високий рівень організації й проведення наукового заходу «ВПФ, 2021» з міжнародною участю й **УХВАЛЕНО:**

1. Продовжити щорічне проведення Всеукраїнського наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті» в статусі «Міжнародний науковий онлайн-форум», місією якого є об'єднання однодумців з проблематики адаптивного управління в освіті й суспільстві – представників різних регіонів України та інших країн.

2. Активізувати діяльність організаторів форуму щодо розширення аудиторії учасників шляхом просвітницької роботи – розповідаючи про адаптивність і необхідність формування власної компетентностної основи освітян і науковців у векторі адаптації для досягнення соціально значущих цілей у буденному житті, професійній діяльності, у розвитку соціально-комунікативних зв'язків тощо, долучення форумчан з висвітленням власних ідей на семінарах, тренінгах, конференціях в освітянських аудиторіях.

3. Сприяти поширенню матеріалів доповідей у публікаційному середовищі електронного наукового фахового видання «Адаптивне управління: теорія і практика» (серії «Педагогіка» і «Економіка») форумчанами.

4. Створити банк знань щодо можливостей членів ГО ШАУСПС у поширенні досвіду з активізації адаптивних процесів у життєдіяльності людини на основі спрямованої самоорганізації (запропонувати відповідні теми лекцій, семінарів, тренінгів, курсів тощо).

5. Розробити тематику занять з питань адаптивних процесів у системі освіти й запропонувати обласним інститутам післядипломної педагогічної освіти (ОППО) та структурам ППО інших освітніх закладів для проведення онлайн-занять. Для цього *створити* на сайті ГО ШАУСПС відповідне динамічне меню.

6. Актуалізувати в інформаційному полі членів ГО ШАУСПС питання щодо реалізації концепції Нової української школи, враховуючи, що це один з напрямів активізації адаптивних процесів у суспільстві.

7. Вважати формування громадської думки щодо розвитку освіти в Україні шляхом використання комунікаційних каналів Інтернет для підвищення рівня обізнаності громади щодо своїх можливостей впливу на стан освітньої галузі одним із ефективних напрямів діяльності ГО ШАУСПС (для досягнення цієї мети модернізувати зміст і дизайн сайту).

8. Запровадити відкриття кабінетів представників ГО ШАУСПС, особистих веб-сайтів і блогів, де проводитимуться заходи з розповсюдження наукових ідей й практичного доробку Школи, здійснюючи його трансфер в освітню практику.

9. Використовувати інструментарій хмарного середовища для розміщення відеосупроводу (записів) масових заходів ГО ШАУСПС, зокрема залучати здобувачів освіти – студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів до участі в Літніх школах, форумах, конференціях і семінарах ГО ШАУСПС.

10. Продовжити випуск вторських і колективних монографій членів ГО ШАУСПС: упродовж 2021 р. видати восьму монографічну книгу.

11. Скомпонувати та **видати** збірник матеріалів (тез доповідей) форуму як на електронних носіях, так і в паперовому вигляді; **розмістити** його електронну версію на сайтах організацій-партнерів; **залучити** освітян до офлайн-обговорення матеріалів збірника як на вітчизняному, так і на міжнародному рівнях, засобами сайтових комунікацій. **Затвердити** редакційний склад та зафіксувати бібліографічні дані збірника: *Адаптивні процеси в освіті : збірник матеріалів 6-го Всеукраїнського наукового форуму з міжнародною участю*; [за наук. ред. Г. В. Єльнікової, М. Л. Ростокі; ред. кол. з заг. питань: Л. О. Лузан, О. О. Почуєва, З. В. Рябова]. Харків, Мачулін, 2021, Вип. 3, 160 с.». **Забезпечити** ідентифікацію збірника матеріалів (тез доповідей) форуму (ISBN).

12. Забезпечити підвищення рівня інформаційної поширеності електронного наукового фахового видання ГО ШАУСПС «Адаптивне управління: теорія і практика» (серії «Педагогіка» і «Економіка») шляхом його індексації в різних наукових базах даних бібліотек і каталогів: наукових професійних видань України; Google Scholar (США), Web of Sciences, тощо.

13. Активізувати співпрацю з міжнародними науковими й освітніми установами та збільшити кількість наукових праць у міжнародних виданнях, що індексуються в основних світових наукометричних базах.

14. Поширити зв'язки ГО ШАУСПС на міжнародному рівні, встановивши контакти з представниками освітніх структур різних країн, залучати їх до участі в роботі Літніх шкіл, циклічного форуму, друку в електронному науковому фаховому виданні «Адаптивне управління: теорія і практика».

15. Розвивати співпрацю з провідними міжнародними установами Європи щодо отримання грантів, проведення наукових досліджень та участі закордонних колег у наукових форумах ГО ШАУСПС.

16. Спланувати й **організувати** функціонування семінар-практикуму з питань адаптивного управління в освіті за ініціативою представників ГО ШАУСПС в форматі Міжнародної освітянської виставки; **розробити** відповідні презентаційні й рекламні матеріали.

17. Провести загальні збори ГО ШАУСПС та **здійснити** сертифікацію учасників заходу, а також відзначити подяками найактивніших форумчан і організаторів.

Голова ради ГО «ШАУСПС»

підписано

д. пед. н., професор Г.В. Єльнікова

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ШКОЛА АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИМИ СИСТЕМАМИ»

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ 6-го ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

м. Харків, 05-06 лютого 2021 року

Відповідальний за випуск та упорядкування:
Л.О. Лузан

За науковою редакцією:
Г.В. Єльниква, М.Л. Ростока

Редакційна колегія з загальних питань:
Л.О. Лузан, О.О. Почуєва, З.В. Рябова

Підписано до друку 23.02.2021
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Ум. др. арк. 9,7. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Наклад 300 прим.

Видавець Мачулін
Свідоцтво про держреєстрацію:
Серія ХК № 125 від 24 листопада 2004 р.

Віддруковано у ПП Озеров Г.В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9
Свідоцтво про державну реєстрацію
№ 818604 від 02.03.2000 р.